

GRAD ZAGREB
GRADSKI URED
ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I
RAZVOJ GRADA

Urbani pokazatelji

Grada Zagreba
i europskih
gradova

Izdanje 2021.

Nakladnik

GRAD ZAGREB

Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada

Sektor za strategijske informacije i istraživanja

Odjel za statističke i analitičke poslove

Za nakladnika

dr. sc. Darko Šiško, pročelnik

Urednici

Marijana Kožul

Vesna Polančec

Darko Šiško

Grafički dizajn

Benussi & the Fish j. d. o. o., Zagreb

Izvori fotografija

Pexels.com, Turistička zajednica Grada Zagreba, Unsplash.com

Autor fotografije na naslovnici

M. Gašparović

Autori ostalih fotografija

D. Asaki, J. Beitins Frouee, D. Boca, J. Duval, J. Dylag, M. Gašparović, J. Jansson, I. Kalimullin, V. Karpovich, L. Kivaka, M. Korhonen, H. Langa, Y. Mikita, V. Morandi, A. Senoner, H. Sousa, @bucography

Lektura

Siniša Runjaić

Tisk

Tiskara Želina d.d.

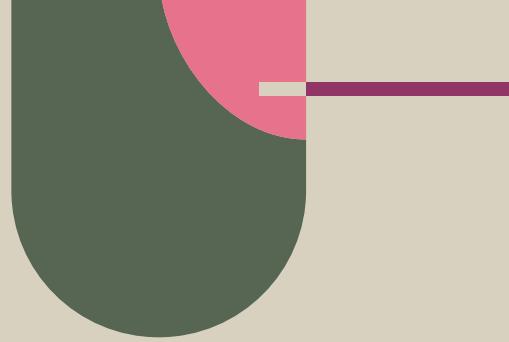
Naklada

500 primjeraka

ISSN 2787-7949

Zagreb, kolovoz 2021.

Molimo korisnike da pri korištenju podataka navedu izvor.

Urbani pokazatelji

Grada Zagreba
i europskih
gradova

Izdanje 2021.

Sadržaj

KRATICE	8
ZNAKOVI	8
Uvod	9
Uvod	10
Prostorni sustav urbane statistike	10
Izvori podataka	12
1 Stanovništvo	17
Broj stanovnika	18
Gustoća naseljenosti	19
Dobno-spolna struktura stanovništva	20
Prirodno kretanje stanovništva	23
Stopa fertiliteta	25
Očekivani životni vijek	26
Stanovništvo prema državljanstvu	26
2 Uvjeti života	29
Prosječna veličina kućanstava	30
Struktura kućanstava	31
Status stanovanja	32
Kvaliteta stanovanja	33
Cijena stanovanja	34
3 Zaposlenost	37
Broj zaposlenih	38
Struktura zaposlenih prema djelatnosti NKD 2007	39
Nezaposlenost	40
4 Obrazovanje	43
Predškolsko obrazovanje	44
Osnovnoškolsko obrazovanje	45
Srednjoškolsko obrazovanje	47
Visokoškolsko obrazovanje	48
5 Zdravljje	51
Zdravstvene ustanove i zdravstveni djelatnici	52
Broj umrlih	53
Glavni uzroci smrti	55
COVID-19	56

6 Bruto domaći proizvod.....	59
Bruto domaći proizvod.....	60
7 Robna razmjena s inozemstvom	65
Robna razmjena s inozemstvom.....	66
Robna razmjena Grada Zagreba s državama članicama EU-a.....	68
8 Proračun Grada Zagreba.....	71
Prihodi i rashodi proračuna Grada Zagreba.....	72
9 Poduzeća.....	75
Broj i struktura poduzeća.....	76
Tržnice.....	78
10 Turizam	81
Turistička noćenja.....	82
Smještajni kapaciteti.....	84
11 Kultura.....	87
Posjećenost muzeja.....	88
12 Promet.....	91
Broj registriranih automobila.....	92
Stopa motorizacije.....	93
Prometne nesreće	94
Javni prijevoz.....	95
Prijevoz taksijem.....	96
13 Okoliš	99
Potrošnja vode.....	100
Cijena vode.....	101
Stanovništvo priključeno na pitku vodu.....	102
Komunalni otpad.....	103
Korištenje zemljišta	104
14 Pojmovnik	107

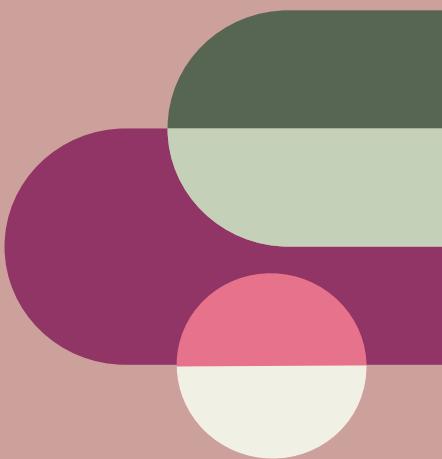
KRATICE

AGES	Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane	km ²	kvadratni kilometar
BDP	Bruto domaći proizvod	kn	kuna
BDV	Bruto dodana vrijednost	kn/m ³	kuna po metru kubičnom
COVID-19	bolest uzrokovana koronavirusom	m	metar
DZS	Državni zavod za statistiku	m ²	kvadratni metar
EEA	Europska agencija za okoliš	m ³	kubični metar
EFTA	Europska slobodna trgovinska zona	mil.	milijun
ESA	Europska svemirska agencija	mlrd.	milijarda
EU	Europska unija	NACE	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici
EUROSTAT	Statistički ured Europske unije	NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
EZ	Europska zajednica	NUTS	Nacionalna klasifikacija statističkih regija
FUA	Funkcionalna urbana područja	PDV	porez na dodanu vrijednost
GUF	Gradski ured za financije	per capita	po stanovniku
GUSPRG	Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada	RH	Republika Hrvatska
HNB	Hrvatska narodna banka	SGB	Statistički ured Grada Beča
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo	SKM	standard kupovne moći
INSEE	Francuski nacionalni institut za statistiku i ekonomske studije	SPR	Statistički poslovni register stanovnik
ISCED	Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja	st.	tisuća
kg	kilogram	tis.	to jest
kg/st.	kilogram po stanovniku	tj.	Zagrebački holding
km	kilometar	ZH	

ZNAKOVI

%	postotak
<	manje
>	veće

Uvod

Uvod

Gradovi igraju važnu ulogu u gospodarskom razvoju pojedine države i predvodnici su ekonomskih, tehnoloških, socijalnih i ekoloških promjena. Istaknuto mjesto u državama članica Europske unije (EU) imaju glavni gradovi. Oni su politička, ekonomska i kulturna središta, privlače ulaganja, potiču kreativnost i inovativnost, to su gradovi u kojima ljudi vole živjeti, a turisti ih vole posjećivati. Glavni su gradovi među glavnim akterima pri provedbi politike EU-a i stoga doprinose glavnim strateškim ciljevima, a to je pametan i održiv rast europskog društva kao sigurnog i energetski učinkovitog sustava. Danas je urbanim područjima u EU-u posvećen veliki značaj te je nizom instrumenata omogućeno iskorištavanje značajnih sredstava iz europskih fondova za ostvarivanje njihova razvoja.

Publikacija *Urbani pokazatelji Grada Zagreba i europskih gradova* donosi korisne analize i metodološki uskladene podatke o životu u pojedinim hrvatskim i europskim glavnim gradovima, s fokusom na Grad Zagreb. Statistički pokazatelji od stanovništva, uvjeta života, zaposlenosti, obrazovanja, zdravlja, bruto domaćeg proizvoda, gradskog proračuna, robne razmjene s inozemstvom, poduzeća, pa sve do turizma, kulture te prometa i okoliša važan su alat za procjenu postojećeg stanja na europskoj razini, preduvjet za buduće praćenje i pomažu građanima i nositeljima politika pri donošenju novih odluka.

Prostorni sustav urbane statistike

Kako bi se postigla međunarodna usporedivost analize podataka europskih država i država OECD-a (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), Europska komisija i OECD 2011. godine razvile su uskladenu definiciju *grada*, prema kojoj je *grad* lokalna administrativna jedinica u kojoj većina stanovništva živi u urbanom središtu od najmanje 50 000 stanovnika. Nova definicija *grada* identificirala je više od 900 gradova s urbanim središtem od najmanje 50 000 stanovnika u EU-u, Švicarskoj, na Islandu i u Norveškoj, dok ih je u Republici Hrvatskoj samo sedam: Grad Zagreb (u dalnjem tekstu Zagreb), Split, Rijeka, Osijek, Zadar, Slavonski Brod i Pula.

Definiciju *grada* čine četiri osnovna koraka (Slika 1.) i ona se temelji na postojanju „urbanog središta“, tj. na mrežnim ćelijama stanovništva velike gustoće:

1: Označuju se sve mrežne ćelije s gustoćom većom od 1 500 stanovnika po četvornom kilometru.

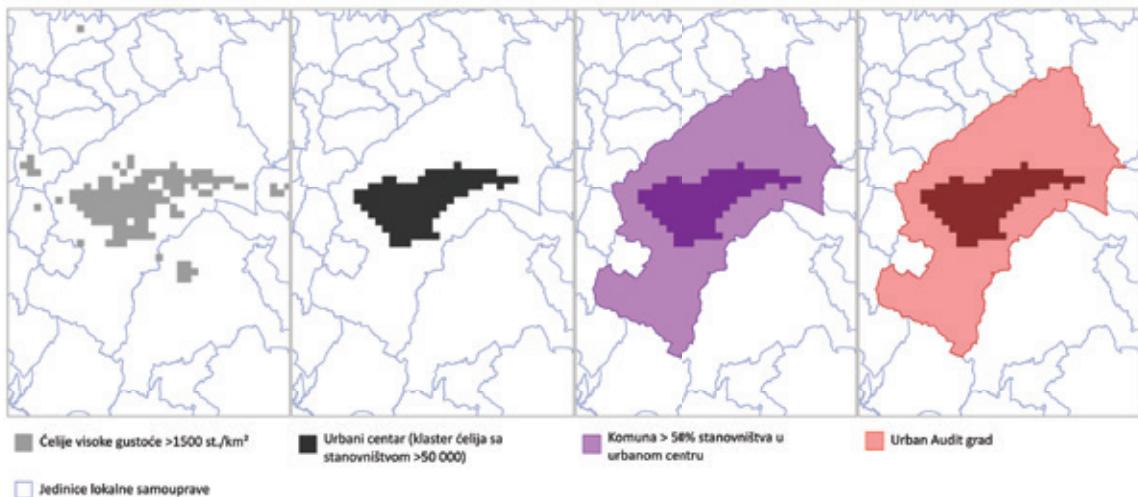
2: Grupiraju se susjedne¹ ćelije velike gustoće, popunjavaju se praznine², a kao „urbano središte“ označuju se samo klasteri s minimalnom populacijom od 50 000 stanovnika.

3: Sve općine (lokalna administrativna jedinica na 2. razini) s najmanje polovinom populacije unutar urbanog središta označuju se kao kandidati da postanu dio *grada*.

4: *Grad* se definira tako da se pazi:

- da postoji veza na političkoj razini
- da najmanje 50% gradskog stanovništva živi u urbanom središtu
- da najmanje 75% stanovništva urbanog središta živi u gradu.

Slika 1. Kako definirati *grad* (primjer Grada Zagreba)?

Za nekoliko urbanih središta, koja se protežu izvan *grada*, stvorena je razina *veliki grad* kako bi se poboljšala međunarodna usporedivost.

1 Susjedstvo za klaster velike gustoće ne uključuje dijagonalu (tj. ćelija dodiruje samo kutove).

2 Praznine u klasteru visoke gustoće popunjavaju se iterativno primjenjujući pravilo većine. Pravilo većine znači da će se, ako najmanje pet od osam ćelija okružuje ćeliju koja pripada istom klasteru visoke gustoće, one dodati tom klasteru. To se ponavlja sve dok više ne bude ćelija za dodavanje.

Izvori podataka

Glavni je izvor podataka za publikaciju *Urbani pokazatelji Grada Zagreba i europskih gradova* Eurostatova baza podataka o gradovima³, koja pruža podatke koji se odnose na mnoge aspekte života u gradovima, poput prirodnog kretanja stanovništva, uvjeta života, tržišta rada, okoliša, turizma ili kulture. Većinu podataka prikupljaju i dostavljaju nacionalni (ili regionalni) zavodi za statistiku. Manji broj pokazatelja prikupljaju Glavna uprava za regionalnu i urbanu politiku (DG Regio) i Europska agencija za okoliš (EEA) i dijele ih s Eurostatom. Budući da ne postoji europska regulativa o prikupljanju tih statističkih podataka nego tek metodološki okvir, nacionalni statistički uredi podatke o gradovima Eurostatu dostavljaju na dobrovoljnoj osnovi pa dio podataka za pojedine glavne gradove nije dostupan ili ažuriran.

Ako podaci za referentnu godinu nisu bili dostupni za određeni grad, u publikaciji su se za analizu koristili podaci iz dostupne referentne godine ili podaci nacionalnih ili gradskih statističkih ureda (te su iznimke naznačene u podnožnim bilješkama). Za sve pokazatelje, što je više moguće, slijedili su se postojeći međunarodni standardi⁴. U pojedinim slučajevima usporedivost podataka mogla bi biti donekle ograničena zbog odstupajućih definicija varijabli⁵ i upotrebe različitih izvora podataka. Objasnjenja statističkih definicija prema tematskim poglavljima nalaze se u *Pojmovniku* na kraju publikacije.

3 Eurostat je statistički ured Europske unije, odgovoran za objavljivanje kvalitetnih statističkih podataka i pokazatelja iz cijele Europe kojima se omogućuje usporedba među državama, regijama i gradovima. Statistički podaci iz Eurostatove baze podataka preuzeti su 26. ožujka 2021. Poveznica <https://ec.europa.eu/eurostat>.

4 *Methodological manual on city statistics*, Eurostat, 2017.

5 Poveznica https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/urb_esms.htm.

Fotografija: M. Gašparović (Zagreb)

Karta 1. Evropski glavni gradovi
(EU-27) i hrvatski gradovi

Tablica 1. Popis kratica država i gradova u Europskoj uniji

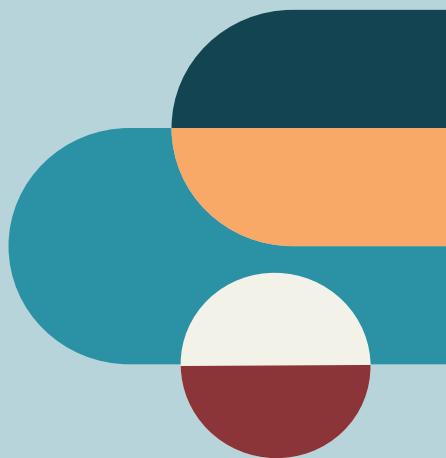
Država	Kratica	Grad	Kratica
Austrija	AT	Beč	BEČ
Belgija	BE	Bruxelles	BRU
Bugarska	BG	Sofija	SOF
Cipar	CY	Nikozija	NIK
Češka	CZ	Prag	PRA
Danska	DK	Kopenhagen	KOP
Estonija	EE	Tallinn	TAL
Finska	FI	Helsinki	HEL
Francuska	FR	Pariz	PAR
Grčka	EL	Atena	ATE
Hrvatska	HR	Zagreb	ZAG
Hrvatska	HR	Split	SPL
Hrvatska	HR	Rijeka	RIJ
Hrvatska	HR	Osijek	OSI
Hrvatska	HR	Zadar	ZAD
Hrvatska	HR	Pula	PUL
Hrvatska	HR	Slavonski Brod	SLB
Irska	IE	Dublin	DUB
Italija	IT	Rim	RIM
Latvija	LV	Riga	RIG
Litva	LT	Vilnius	VIL
Luksemburg	LU	Luxembourg	LUX
Madarska	HU	Budimpešta	BUD
Malta	MT	Valletta	VAL
Nizozemska	NL	Amsterdam	AMS
Njemačka	DE	Berlin	BER
Poljska	PL	Varšava	VAR
Portugal	PT	Lisabon	LIS
Rumunjska	RO	Bukurešt	BUK
Slovačka	SK	Bratislava	BRA
Slovenija	SI	Ljubljana	LJUB
Španjolska	ES	Madrid	MAD
Švedska	SE	Stockholm	STO

Fotografija: I. Kalimullin (Rim)

1

Stanovništvo

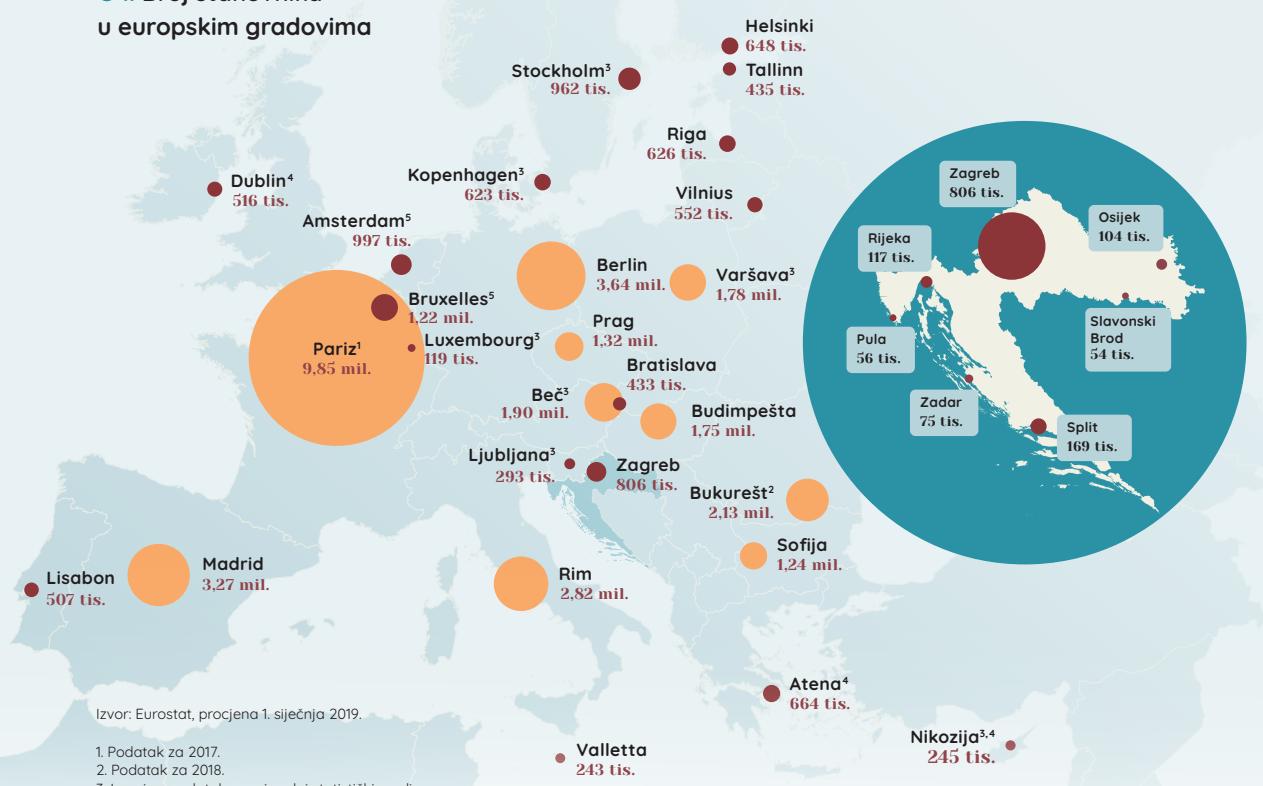

Broj stanovnika

Svi su gradovi u Europskoj uniji (EU) jedinstveni jer su razlike u strukturi i broju stanovnika među pojedinim gradovima iznimno izražene. Najmnogoljudniji su glavni gradovi u EU-27 Pariz jer se procjenjuje se da je u njemu početkom 2017. živjelo 9,8 milijuna stanovnika, te glavni grad Njemačke Berlin, u kojemu je početkom 2019. živjelo 3,6 milijuna stanovnika. Najmanji su glavni gradovi po broju stanovnika Valletta s 243 tisuće stanovnika i Luxembourg sa 119 tisuća stanovnika.

Naseljenost Republike Hrvatske izrazito je neravnomjerna jer u sedam hrvatskih gradova, Gradu Zagrebu, Splitu, Osijeku, Puli, Rijeci, Zadru i Slavonskom Brodu, živi trećina ukupne populacije Republike Hrvatske. Najveći je i ujedno i glavni grad Republike Hrvatske Grad Zagreb, u kojem je, prema procjeni početkom 2019., živjelo 806 tisuća stanovnika, što ga po broju stanovnika svrstava na 14. mjesto među glavnim gradovima EU-27. Drugi je najveći grad po broju stanovnika u Republici Hrvatskoj Split sa 169 tisuća stanovnika, a slijede ga Rijeka sa 117 tisuća i Osijek sa 104 tisuće stanovnika. Zadar je prema procjeni početkom 2019. imao 75 tisuća stanovnika, a najmanje stanovnika među promatranim gradovima imali su Pula s 56 tisuća i Slavonski Brod s 54 tisuće.

G 1. Broj stanovnika u europskim gradovima

1. Podatak za 2017.

2. Podatak za 2018.

3. Izvori su podataka nacionalni statistički uredi.

4. Podatak za 2011.

5. Veliki grad

Gustoća naseljenosti

Porast broja stanovnika povećava i gustoću naseljenosti, pa je najveća prosječna gustoća naseljenosti registrirana u glavnim gradovima Grčke Ateni (16 601 st./km²) i Francuske Parizu (12 303 st./km²). Najmanje gustoće naseljenosti među glavnim gradovima zabilježene su u Ljubljani (1 065 st./km²) i Bratislavi (1 178 st./km²). Sa svojih 806 tisuća stanovnika i 641 km², odnosno 1 258 st./km², slijedi ih Grad Zagreb. Usporedimo li Grad Zagreb s hrvatskim gradovima, veću prosječnu gustoću od Zagreba početkom 2019. imali su Rijeka (2 699 st./km²) i Split (2 129 st./km²).

1. Podatak za 2011.

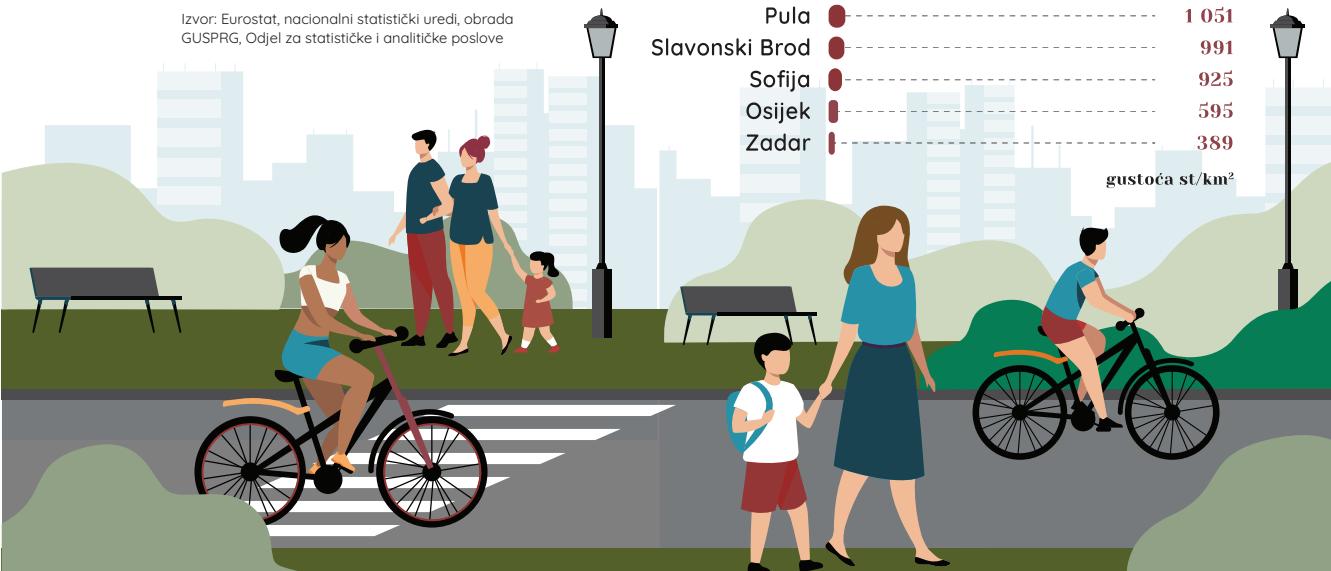
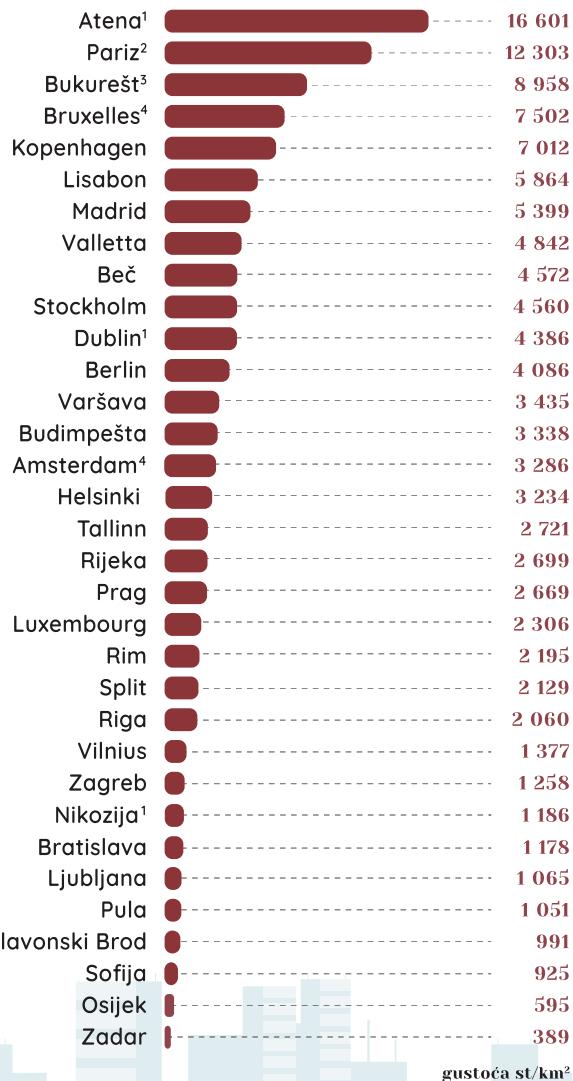
2. Podatak za 2017.

3. Podatak za 2018.

4. Veliki grad.

Izvor: Eurostat, nacionalni statistički uredi, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

G 2. Prosječna gustoća naseljenosti u europskim gradovima, 2019.

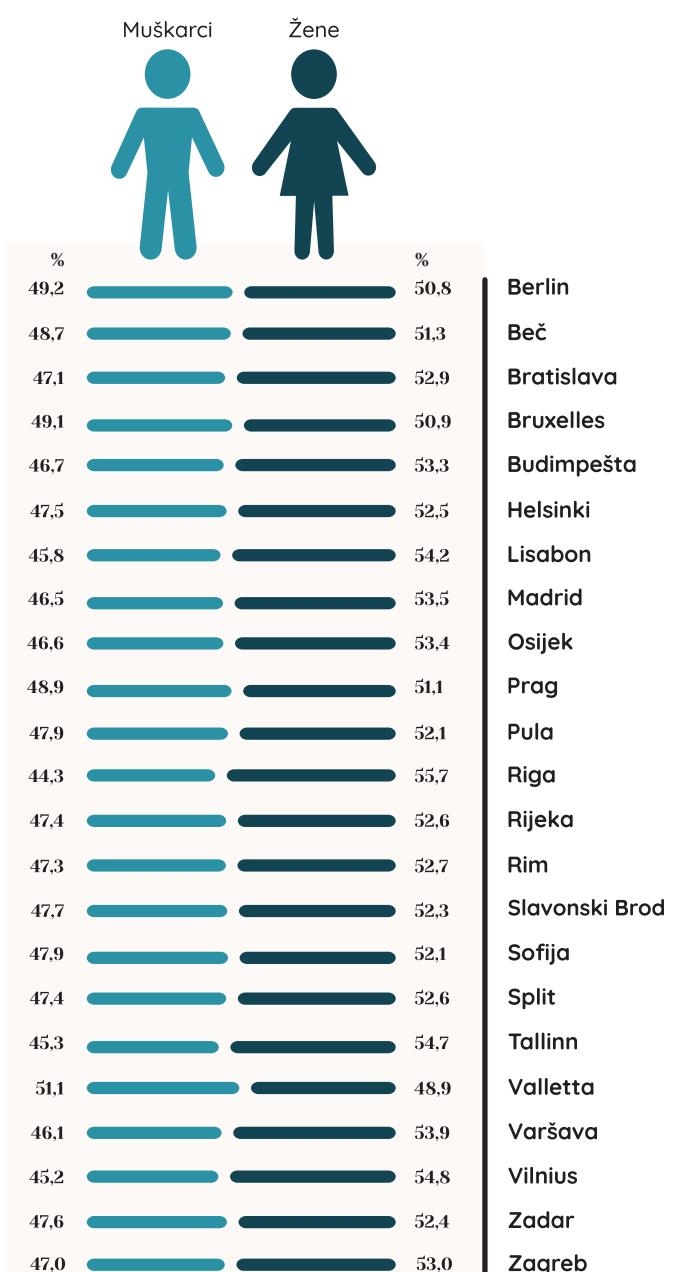
Dobno-spolna struktura stanovništva

Dobno-spolna struktura stanovništva najvažnija je demografska struktura stanovništva jer predstavlja okvir za stvaranje reproduksijskog (vitalnog) i radno aktivnog (radne snage) potencijala populacije.

Ako usporedimo strukturu stanovništva u gradovima EU-a prikazanim u grafikonu G 3. prema spolu, u gotovo svim gradovima dominira žensko stanovništvo. Jedini je glavni grad u kojem je prevladavao broj muškaraca u odnosu na žensku populaciju Valletta, u kojoj je početkom 2019. živjelo 51,1% muškaraca i 48,9% žena.

U sedam hrvatskih gradova početkom 2019. živjelo je više žena nego muškaraca. Najveći udio žena u ukupnoj populaciji registrirano je u Osijeku s 53,4% žena u odnosu na 46,6% muškaraca. Najmanji udio žena registriran je u Puli, njih 52,1% u odnosu na 47,9% muškaraca. U Gradu Zagrebu udio žena u ukupnom stanovništvu bio je 53,0%, a udio muškaraca 47,0%.

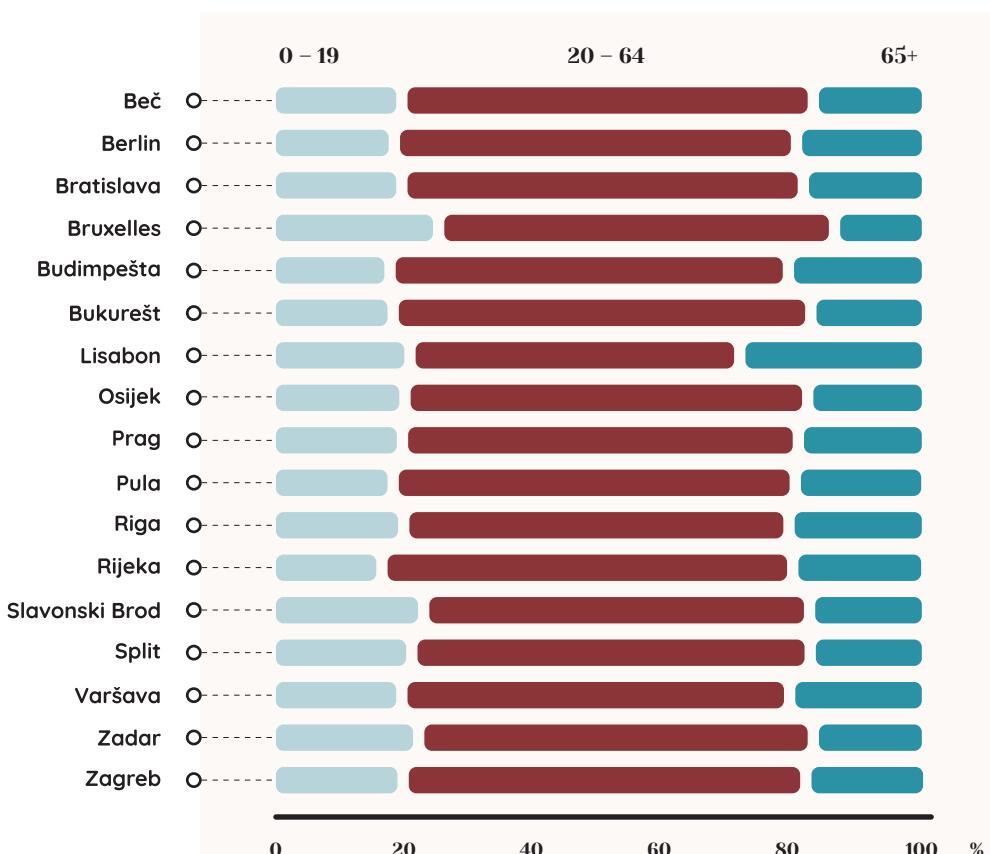
G 3. Struktura populacije u odabranim gradovima prema spolu, 2019.

Dobna struktura u Gradu Zagrebu sugerira demografsko starenje. Procjenjuje se da je početkom 2019. u Gradu Zagrebu udio mlađeg stanovništva (0 – 19 godina) iznosio 19,5% ukupnog stanovništva (za 0,4 postotna boda manje nego 2015.), radno sposobne osobe (20 – 64 godina) činile su 62,8% ukupnog broja stanovništva (0,7 postotnih bodova manje nego 2015.), a starije osobe (65 ili više godina) činile su ostatak od 19,2% stanovništva (za 1,1 postotni bod više nego 2015.). Među promatranim hrvatskim gradovima najviše stanovništva u dobi od 65 i više godina u odnosu na ukupno stanovništvo bilo je u Rijeci, 19,7 %, a najmanje u Zadru, 16,5 %.

Podaci o dobnoj strukturi stanovništva u europskim gradovima pokazuju različita obilježja. Tako su u 2019. najveći udjeli mladih u ukupnom stanovništvu zabilježeni u Bruxellesu (25,2%) i Lisabonu (20,6%), dok su najmanje udjele imali Budimpešta (17,4%) i Bukurešt (17,9%). Kada je riječ o udjelu starijih osoba (65 godina ili više) u ukupnoj populaciji, posebno veliki udjeli zabilježeni su u Lisabonu (28,3%) i Budimpešti (20,5%), dok su najmanje udjele imali Bruxelles (13,1%) i Beč (16,5%).

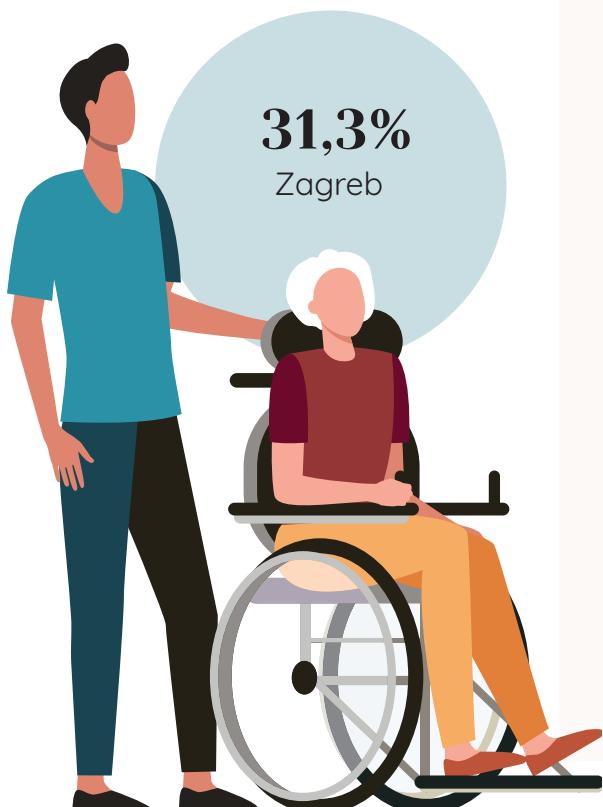
G 4. Struktura populacije prema glavnim dobnim skupinama 2019.

Kao rezultat starenja stanovništva smanjuje se udio radno sposobnih osoba, dok se relativni broj umirovljenika povećava, što dovodi do većeg opterećenja za radno sposobno stanovništvo.

U 2019. u Gradu Zagrebu omjer populacije 65+ u odnosu na stanovništvo 20 – 64 iznosio je 31,3%, odnosno imao je 3,2 osobe u radnoj dobi po svakoj starijoj osobi, dok je u 2015. iznosio 29,3%, tj. imao je 3,4 osobe u radnoj dobi po svakoj starijoj osobi.

U evropskim gradovima najveći odnos starosne ovisnosti u 2019. zabilježen je u Lisabonu (55,3%), a najmanji udio broja starijih osoba u odnosu na radno sposobno stanovništvo zabilježen je u Beču, 25,6%.

G 5. Odnos broja starijih i radno sposobnog stanovništva, Zagreb

	20-64	65+
2015.	3,4	: 1
2019.	3,2	: 1

Izvor: Eurostat, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

G 6. Omjer starosne ovisnosti u gradovima, 2019.

Najveći	
Lisabon	55,3%
Rim	35,3%
Riga	34,1%
Zagreb	31,3%
Prag	30,9%

Najmanji	
Split	27,3%
Zadar	26,8%
Stockholm	26,4%
Bukurešť	25,9%
Beč	25,6%

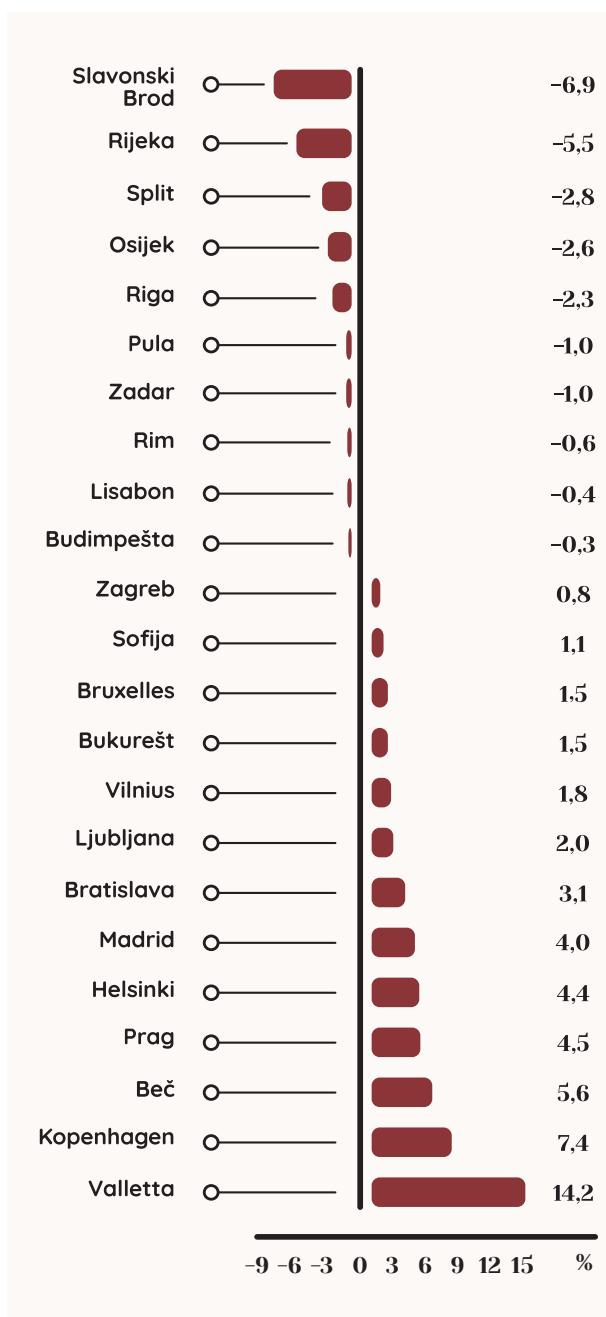
Izvor: Eurostat

Prirodno kretanje stanovništva

Između 1. siječnja 2015. i 1. siječnja 2019. broj stanovnika EU-27 povećao se za 3,2 milijuna (ili 0,7%). Usporedujući podatke iz europskih glavnih gradova u navedenom razdoblju, broj stanovnika najviše je porastao u Valletti (+14,2%) i Kopenhagenu, s porastom stanovnika od +7,4%. S druge strane, najveće postotno smanjenje stanovništva zabilježila je Riga (-2,3%).

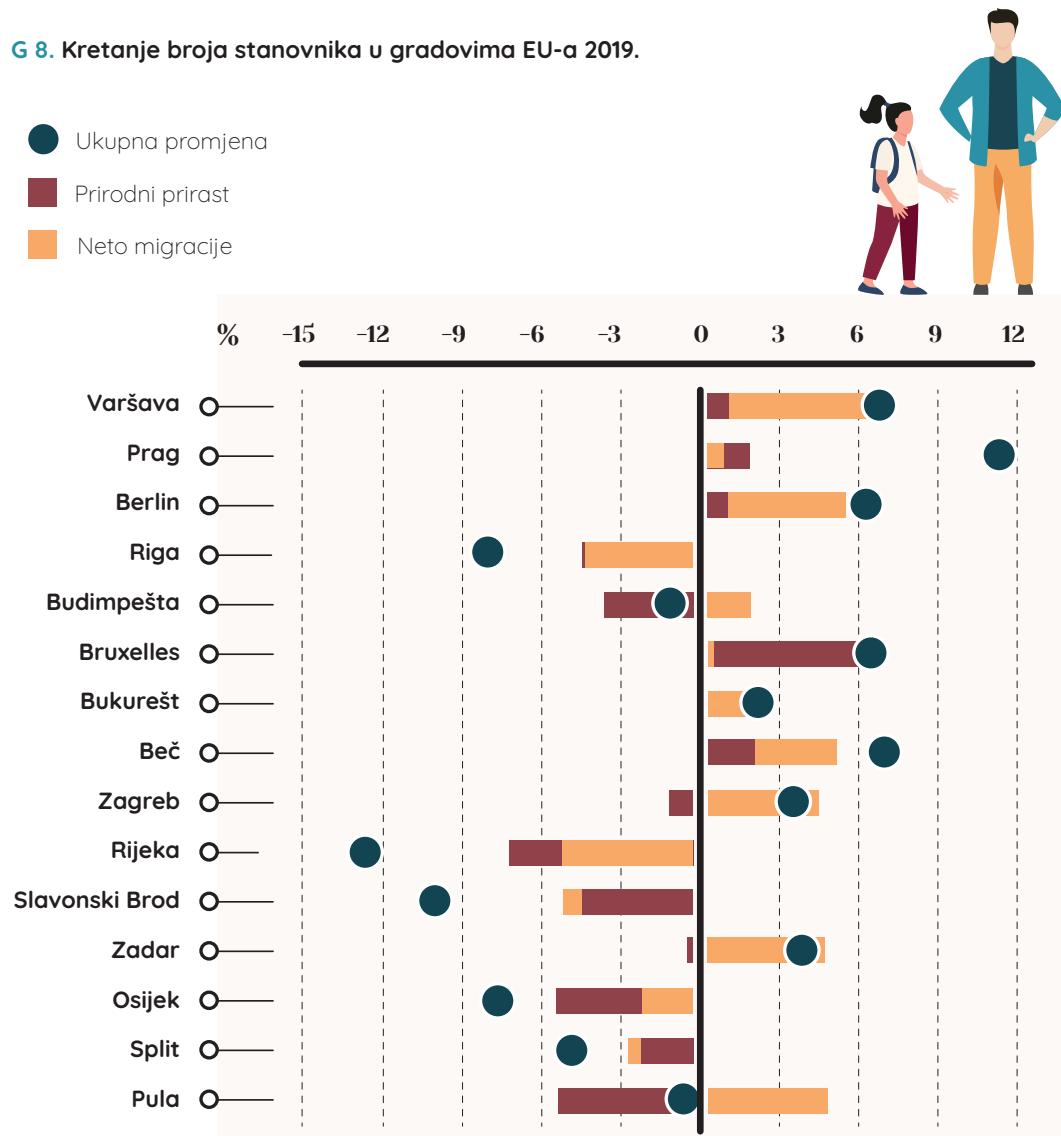
Dok Republika Hrvatska između 1. siječnja 2015. i 1. siječnja 2019. bilježi demografski pad od 149 tisuća (ili -3,5%), Grad Zagreb ostvario je demografski porast. U odnosu na 2015. stanovništvo Grada Zagreba, prema procjeni stanovništva početkom 2019., povećalo se za 6,3 tisuće (ili +0,8%). Ostali gradovi Republike Hrvatske zabilježili su smanjenje broja stanovnika. Najveći pad populacije zabilježili su Slavonski Brod s -6,9% i Rijeka s -5,5%.

G 7. Stope promjene broja stanovnika, 2019./2015.

Negativni demografski trendovi (broj umrlih nadmašuje broj živorođenih) postaju sve veći ograničavajući faktor gospodarskoga rasta. Prema posljednjim dostupnim podacima Eurostat-a za europske glavne gradove, u 2019. najveću pozitivnu promjenu ukupnog broja stanovnika zabilježili su Prag (+11,9%) i Varšava (+7,7%), dok su pad ukupnog broja stanovnika zabilježili Riga (-8,1%) i Budimpešta (-1,2%). U 2019. Grad Zagreb je imao negativan prirodni prirast (-1,0%), ali je zbog pozitivnog migracijskog salda (+4,6%) zabilježio pozitivnu promjenu ukupnog broja stanovnika (+3,6%).

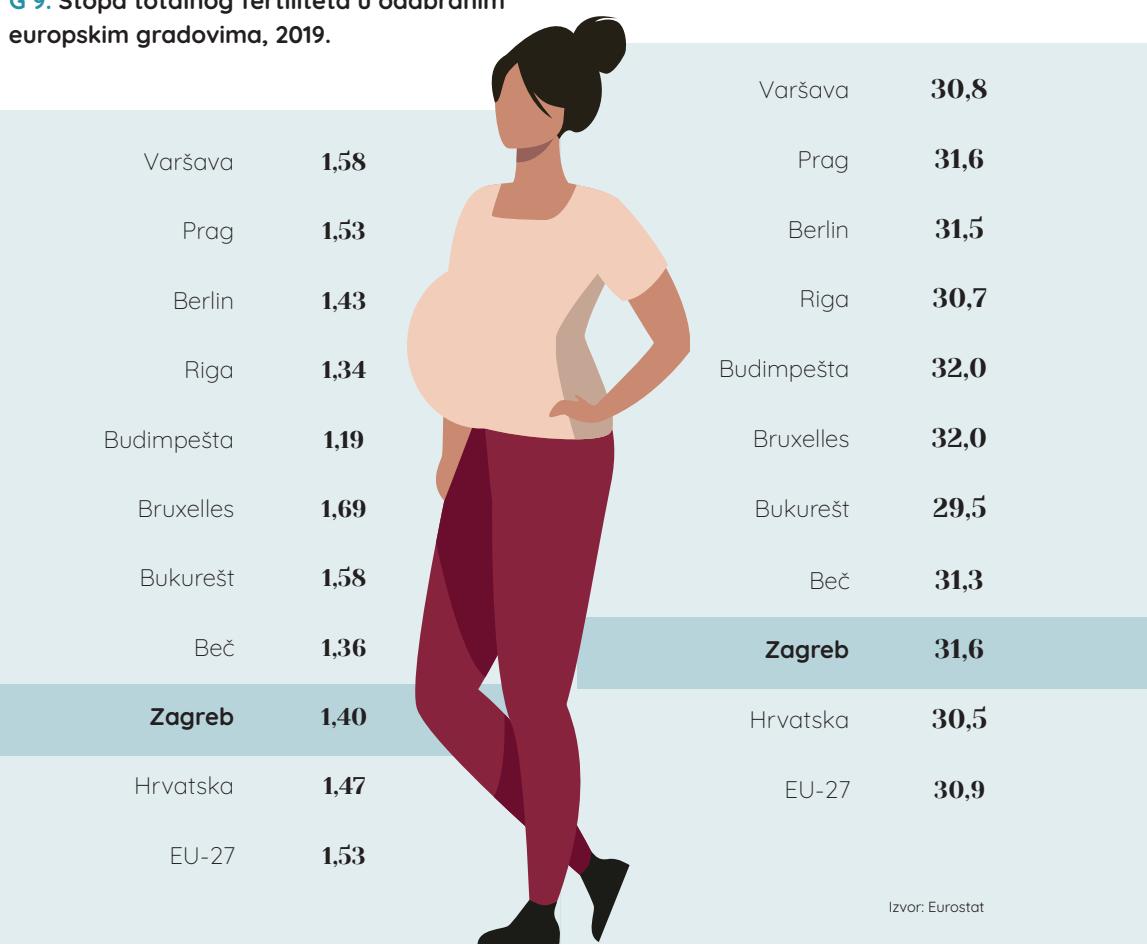
G 8. Kretanje broja stanovnika u gradovima EU-a 2019.

Stopa fertiliteta

U razvijenim je gradovima potrebna stopa totalnog fertiliteta od 2,1 da bi se stanovništvo moglo obnavljati. U 2019. godini stopa totalnog fertiliteta u Gradu Zagrebu iznosila je 1,40 živorodene djece po ženi. U europskim je gradovima stopa totalnog fertiliteta također niska i kretala se u rasponu od 1,19 u Budimpešti do 1,69 u Bruxellesu.

G 9. Stopa totalnog fertiliteta u odabranim europskim gradovima, 2019.

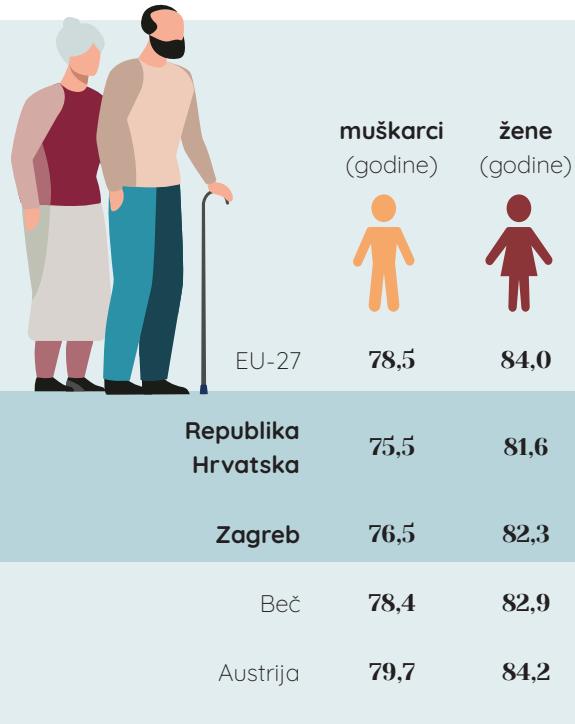
Jedan je od mogućih razloga relativno niske razine fertiliteta (plodnosti) to što žene rađaju u kasnijoj životnoj dobi. U prosjeku su 2019. žene u EU-u koje su rodile prvo dijete imale 30,9 godina. U promatranim europskim gradovima u 2019. najmlađu dob pri porodu imale su majke u Bukureštu s prosječnom dobi od 29,5 godina. U Gradu Zagrebu u 2019. prosječna dob majke pri porodu bila je viša od europskog prosjeka i iznosila je 31,6 godina.

G 10. Prosječna starost majke pri porodu (u godinama) u odabranim europskim gradovima, 2019.

Očekivani životni vijek

Unatoč željenom smjeru dostizanja ravnoteže u očekivanom životnom vijeku, ipak postoje velike razlike među spolovima. Statistika pokazuje da je životni vijek žene u prosjeku dulji od životnog vijeka muškarca. U Gradu Zagrebu u 2019. životni vijek za žene iznosio je 82,3 godine, a za muškarce 5,8 godina manje (76,5 godina), dok je u Beču životni vijek žene iznosio 82,9 godina, a muškaraca 78,4 godina (razlika među spolovima iznosila je 4,5 godina).

G 11. Očekivani životni vijek žena i muškaraca, 2019.

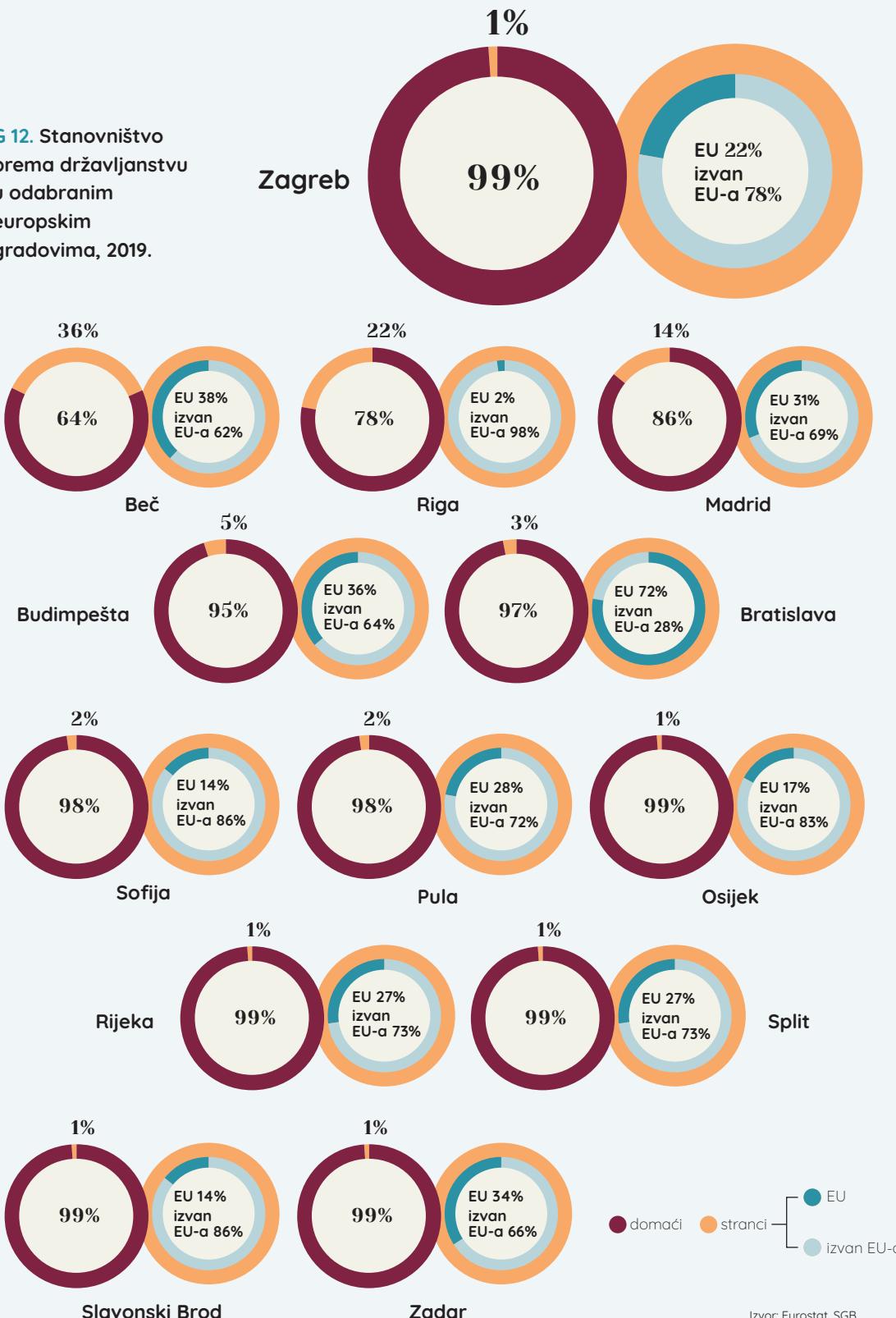
Izvor: Eurostat, DZS

Stanovništvo prema državljanstvu

U 2019. u Gradu Zagrebu 99% stanovništva činili su hrvatski državljeni, dok su strani državljeni činili samo 1% ukupnog stanovništva, što je najmanji postotak među europskim gradovima. Udio stranih državljenih u europskim gradovima kreće se od visokih 36% u Beču i 22% u Rigi pa do najmanjih 2% u Sofiji. Svim je europskim gradovima zajedničko što većinu strane populacije čine državljeni zemalja izvan EU-a. Jedino je u Bratislavi taj postotak veći u korist država članica EU-a.

G 12. Stanovništvo prema državljanstvu u odabranim europskim gradovima, 2019.

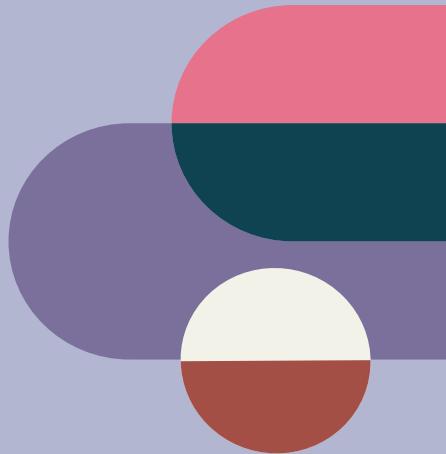

Fotografija: H. Sousa (Lisabon)

2

Uvjeti života

Prosječna veličina kućanstava

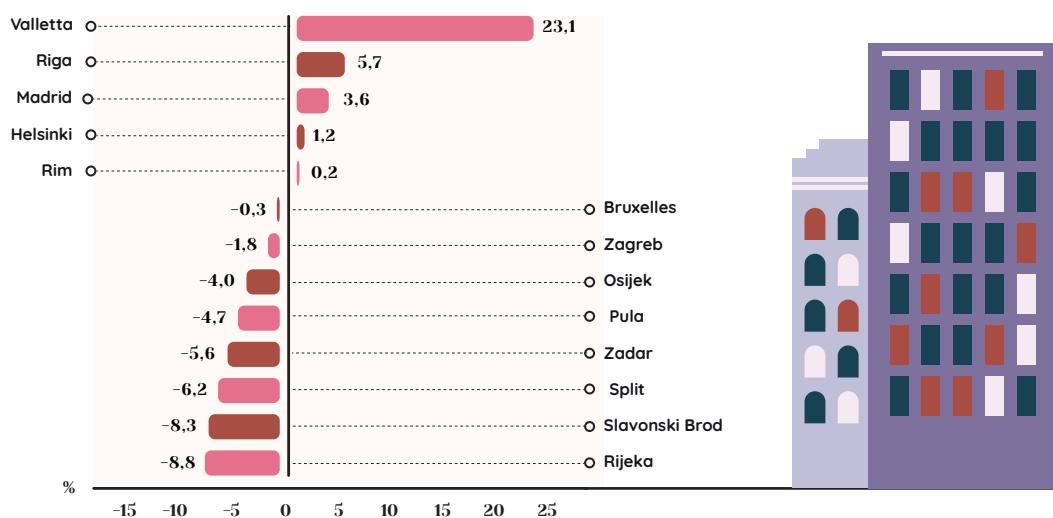
Prema podacima Eurostata za 2019. u EU-27 prosječno je živjelo 2,3 člana po kućanstvu, a Republika Hrvatska s prosjekom od 2,8 članova po kućanstvu na samom je vrhu Europske unije. Podaci u grafikonu G 1. pokazuju da europski gradovi Madrid i Valletta po veličini kućanstva ne odstupaju značajno od hrvatskih gradova (svaki po 2,5 članova po kućanstvu), a najmanje članova u jednom kućanstvu zabilježio je Helsinki (1,9 članova).

U 2019. Grad Zagreb zabilježio je 309,4 tisuće kućanstava s prosječno 2,6 članova po kućanstvu. Najveća prosječna veličina kućanstva među hrvatskim gradovima zabilježena je u Slavonskom Brodu (2,9 članova), dok je najmanja zabilježena u Rijeci (2,4 člana).

Tijekom posljednjih pet godina, odnosno od 2015. do 2019., ukupan broj kućanstava u Gradu Zagrebu smanjio se za 1,8%, dok se prosječan broj osoba po kućanstvu povećao (za +0,1). Među odabranim europskim gradovima u navedenom petogodišnjem razdoblju porastom broja privatnih kućanstava ističe se Valletta (+23,1%).

G 2. Stope promjene broja privatnih kućanstava, 2019./2015.

Izvor: Eurostat, obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Struktura kućanstava

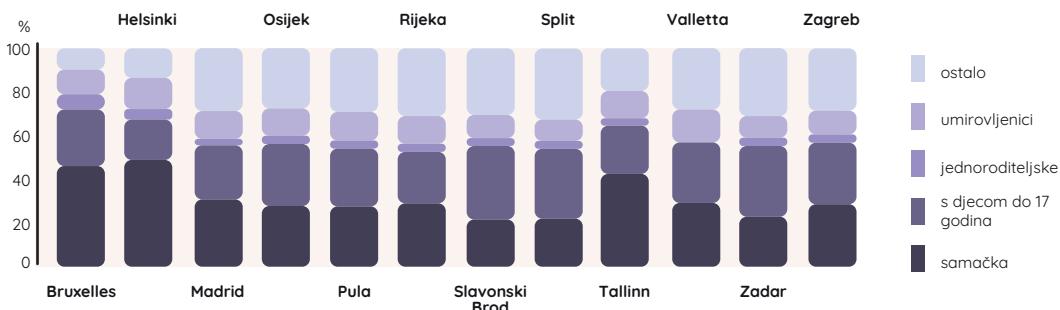
Sastav kućanstava mijenja se tijekom vremena, pa su u 2019. u promatranim hrvatskim gradovima prema vrsti kućanstva gotovo trećinu činila kućanstva s djecom od 0 do 17 godina. Raspon se kretao od najviših 33,7% u Slavonskome Brodu do najnižih 23,6% u Rijeci. U Gradu Zagrebu udio kućanstava s djecom od 0 do 17 godina iznosio je 28,2%. U pet europskih gradova, prikazanih u grafikonu G 3., najveći broj kućanstva s djecom zabilježila je Valletta, njih 27,7%.

Velik udio činila su i samačka kućanstva, koja su u sedam hrvatskih gradova u prosjeku činila četvrtinu ukupnih kućanstava. U Gradu Zagrebu samačkih kućanstava bilo je 28,6%. Istovremeno se u europskim gradovima njihov udio kretao do visokih 48,9% u Helsinkiju.

Kad je riječ o kućanstvima s jednim umirovljenikom, u hrvatskim gradovima najveći udio zabilježen je u Puli, i to 13,1% (Grad Zagreb 10,9%), a sličnu strukturu imali su i promatrani europski gradovi (raspon od 11,3 do 15,1%).

U europskim gradovima, osim Vallette, sve su prisutnja i kućanstva s jednim roditeljem. Prema podacima za 2019. udio jednoroditeljskih obitelji kretao se od 3,0% u Madridu do 7,0% u Helsinkiju, a u Gradu Zagrebu bilo ih je 3,8%.

G 3. Struktura kućanstava u odabranim gradovima, prema vrsti kućanstva, 2019.

Izvor: Eurostat, obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Status stanovanja

Više od 90% stanovništva u promatranim hrvatskim gradovima u 2019. živjelo je u nekretninama u vlasništvu, pri čemu se raspon kretao od 90% u Osijeku pa sve do 96% u Slavonskom Brodu. U Gradu Zagrebu udio stanovništva koji stanuje u vlastitoj nekretnini iznosio je 91%.

Međutim, prema posljednjim dostupnim podacima Eurostata iz 2018., manje od 50% stanovništva Helsinkija živi u vlastitoj nekretnini, u Ljubljani njih nešto više od 60%, sedam od deset (74,0%) u Valletti, a visokih 90% Rigi.

G 4. Udio osoba koje stanuju u vlastitoj nekretnini u odabranim gradovima, 2019.

Napomena: Riga, Tallinn, Valletta, Ljubljana i Helsinkji, podaci za 2018.

Izvor: Eurostat, obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Kvaliteta stanovanja

Jedan je od ključnih pokazatelja za ocjenjivanje kvalitete stanovanja dostupnost dovoljno životnog prostora u stambenom objektu (m^2 korisne površine poda po osobi). U hrvatskim gradovima u 2019. najviše m^2 po osobi imao je Osijek ($31 m^2$), slijede Zadar i Pula ($29 m^2$), Zagreb, Slavonski Brod i Rijeka (svaki po $28 m^2$), a na začelju je Split s najmanjih $25 m^2$ po osobi.

Za usporedbu, u europskim se gradovima vrijednosti kreću od $46 m^2$ prosječne stambene površine u Berlinu, $35 m^2$ zabilježio je Beč, a najmanje korisne površine po osobi imala je Ljubljana s $27 m^2$.

G 5. Prosječna površina životnog prostora (m^2 po osobi), 2019.

Napomena: Ljubljana, Riga, Helsinki i Berlin, podaci za 2018.

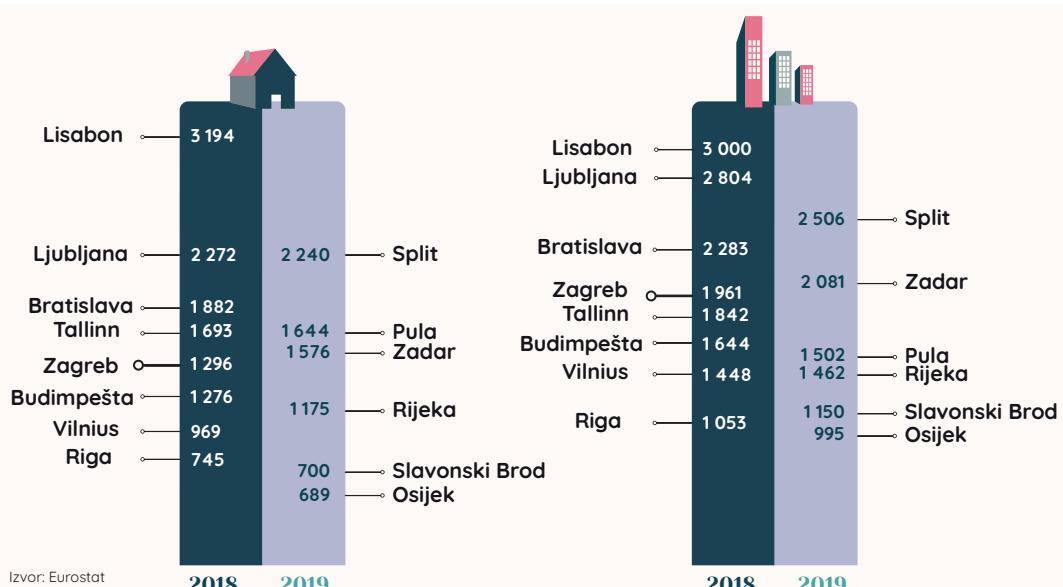
Izvor: Eurostat, SGB

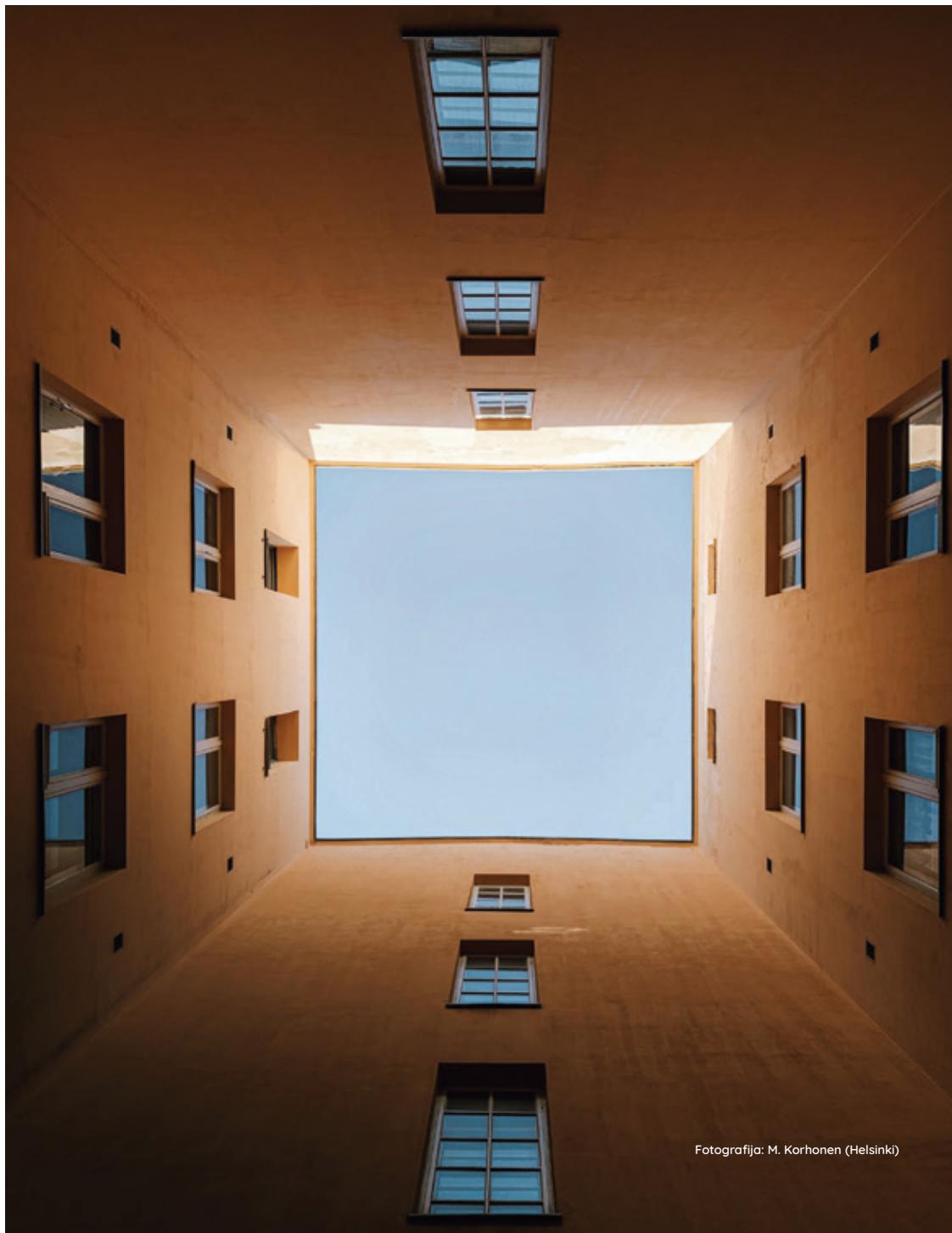
Cijena stanovanja

Pristojno stanovanje po pristupačnoj cijeni osnovna je čovjekova potreba. Osiguravanje te potrebe još uvijek predstavlja izazov u velikom broju europskih gradova. Uspoređujući podatke Eurostata o cijenama nekretnina u hrvatskim gradovima, najvišu prosječnu cijenu u 2019. imali su Split (2 506 eura/m² stana i 2 240 eura/m² kuće), Zadar (2 081 eura/m² stana i 1 576 eura/m² kuće) i Pula (1 502 eura/m² stana i 1 644 eura/m² kuće). Jeftiniji m² od Zagreba imali su Rijeka (1 462 eura/m² stana i 1 175 eura/m² kuće), Slavonski Brod (1 150 eura/kvadratni metar nekretnine stana i 700 eura/kvadratni metar nekretnine kuće) i Osijek (995 eura/m² stana i 689 eura/m² kuće). U Gradu Zagrebu prosječna cijena kvadrata stana iznosila je 1 961 euro, a prosječna cijena kvadrata kuće 1 296 eura (zadnji dostupan podatak za 2018.).

Kad je riječ o europskim glavnim gradovima, Zagreb se po cijeni nekretnina u 2018. smjestio između Bratislave (2 283 eura/m² stana i 1 882 eura/m² kuće) i Budimpešte (1 644 eura/m² stana i 1 276 eura/m² kuće). Osim Bratislave, među promatranim gradovima od Zagreba su skupljili Lisbon (3 000 eura/m² stana i 3 194 eura/m² kuće) i Ljubljana (2 804 eura/m² stana i 2 272 eura/m² kuće). Osim mađarske prijestolnice, od Zagreba su jeftiniji Vilnius (1 448 eura/m² stana i 969 eura/m² kuće) i Riga, u kojoj se za kupnju stana ili kuće mora izdvojiti najmanje eura po m² (1 053 eura/m² stana i 745 eura/m² kuće).

G 6. Prosječna cijena nekretnine u odabranim gradovima, 2018. i 2019., €/m²

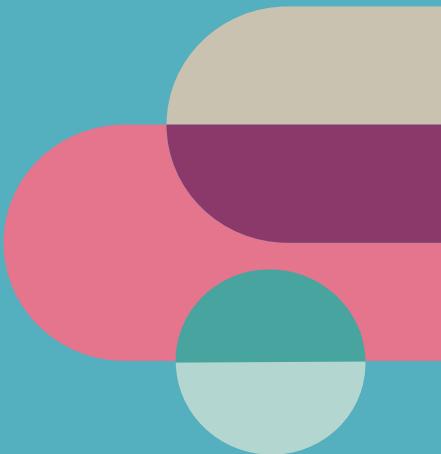
Fotografija: M. Korhonen (Helsinki)

Fotografija: J. Dylag (Beč)

3

Zaposlenost

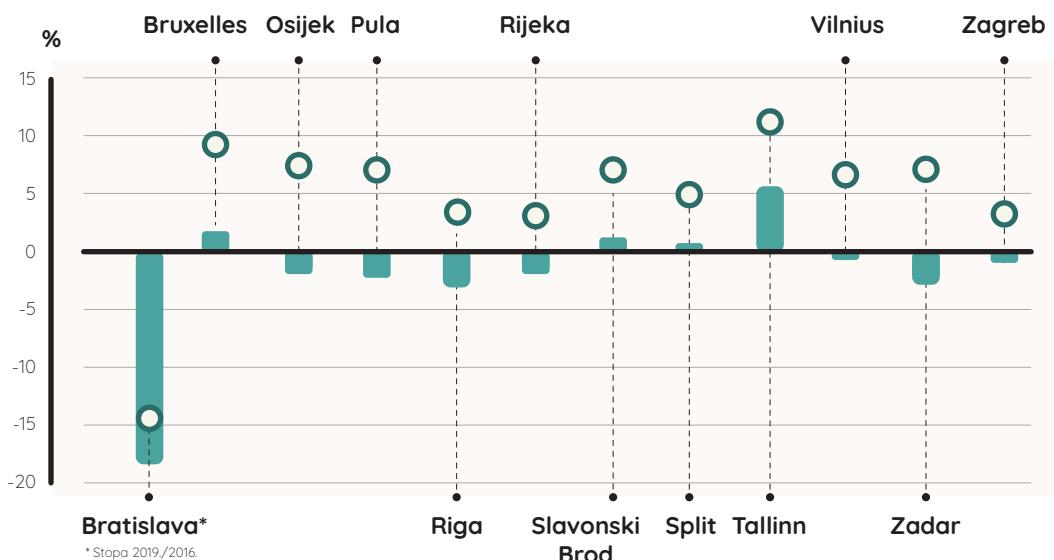
Broj zaposlenih

Politika zapošljavanja svojevrsna je evaluacija javnog upravljanja jer se porastom zaposlenosti potiče kvalitetniji život građana. Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi u Gradu Zagrebu u 2019. bilo je zaposleno 562 617 osoba, što je 0,4% manje nego u 2018. Broj zaposlenih u 2019. u odnosu na 2018. smanjio se u još četiri promatrana hrvatska grada, među kojima je najveći pad zabilježio Zadar (-3,1%), a slijede ga Pula (-1,5%) te Osijek i Rijeka (svaki -1,4%). Suprotno tome, porast broja zaposlenih zabilježili su Slavonski Brod (+1,0%) i Split (+0,6%).

Prema podacima Eurostata za 2019., koji su dostupni za pet europskih glavnih gradova država članica EU-a, Bratislava, Riga i Vilnius zabilježili su pad broja zaposlenih u odnosu na 2018., dok su Bruxelles i Tallinn zabilježili porast. Najveći pad zaposlenih za gotovo jednu petinu (-18,4%) imala je Bratislava, dok su Riga i Vilnius imali pad manji od 4%, odnosno manji od 1%. No treba uzeti u obzir činjenicu da je ukupan broj zaposlenih u svim navedenim gradovima, osim Bratislave, porastao u razdoblju od 2015. do 2019.

G 1. Stope promjene broja zaposlenih u odabranim gradovima

● 2019./2015. ■ 2019./2018.

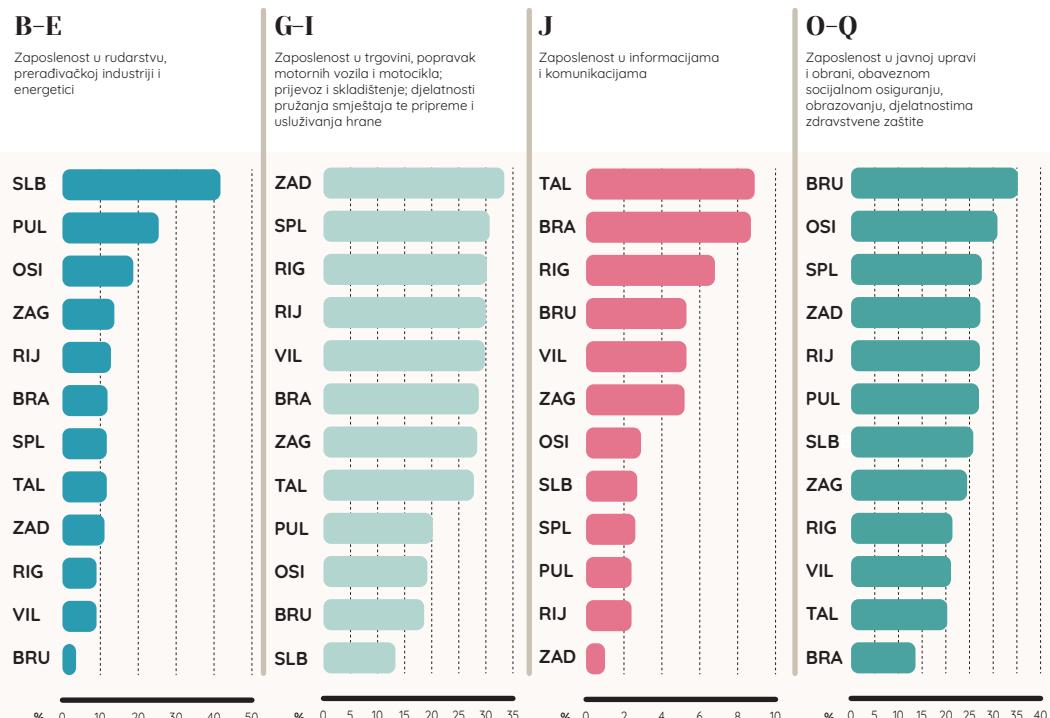

Struktura zaposlenih prema djelatnosti NKD 2007.

U 2019. u Gradu Zagrebu najviše zaposlenih bilo je u djelatnostima trgovine na veliko i na malo te pružanja smještaja i pripreme hrane i pića (28,4%), javnoj upravi i obrani, te obveznom socijalnom osiguranju s 24,5% od ukupnog broja zaposlenih. Struktura zaposlenih u Gradu Zagrebu bitno se ne razlikuje od ostalih hrvatskih gradova, osim u sektoru industrije (djelatnosti B – E), koja je na prvome mjestu po broju zaposlenih u Slavonskome Brodu (41,7%), odnosno na drugome u Puli (25,4%).

Dostupni podaci Eurostata za europske gradove pokazuju da je u 2019. u Rigi, Vilniusu, Bratislavi i Tallinnu najviše zaposlenih također bilo u uslužnom sektoru, djelatnostima trgovine na veliko i na malo te pružanja smještaja i pripreme hrane i pića (raspon od 27 do 30%), dok je u Bruxellesu na prvome mjestu bio posao u javnoj upravi i obrani, te obveznom socijalnom osiguranju (35,2%). S druge strane, udio zaposlenih u djelatnostima informacija i komunikacija u Gradu Zagrebu iznosio je 5,2% i nešto je niži od europskih gradova, čiji se udjeli kreću od 5,3% pa do 8,9%.

G 2. Struktura zaposlenih prema NKD djelatnostima u odabranim gradovima, 2019.

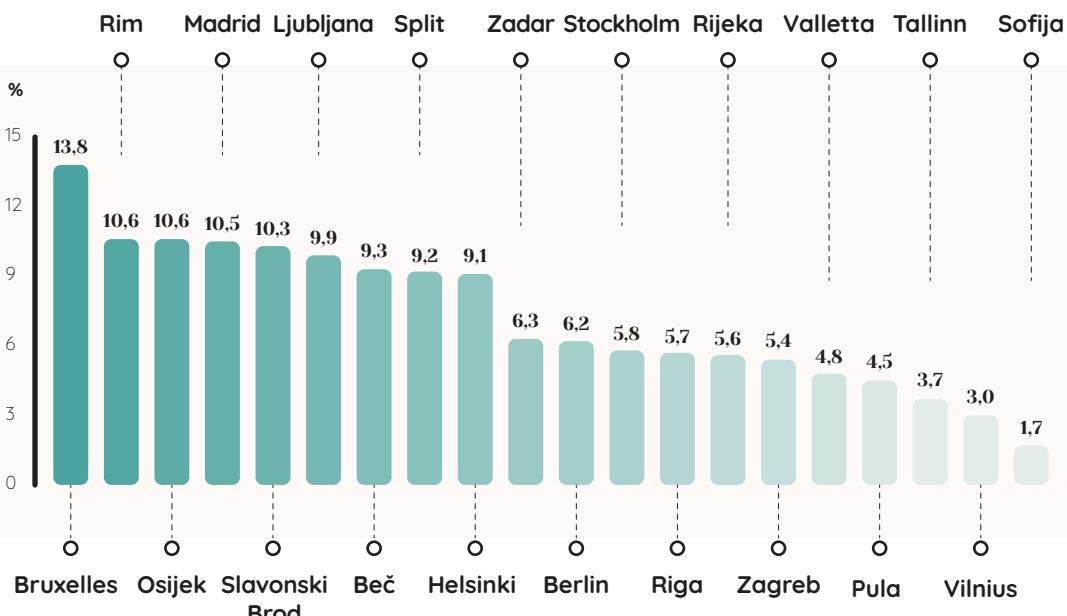

Nezaposlenost

Od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. značajno su se popravili tržišni uvjeti te je borba protiv nezaposlenosti postala ključni izazov i za Europsku uniju i na lokalnoj razini. Stopa nezaposlenosti u Gradu Zagrebu u 2019. iznosila je 5,4%, što je njezina najniža razina od 2013., kada je iznosila 11,9%. Značajne su razlike u stopi nezaposlenosti među hrvatskim gradovima. Najveću stopu nezaposlenosti u 2019. zabilježili su Osijek (10,6%) i Slavonski Brod (10,3%), dok je najnižu stopu zabilježila Pula (4,5%).

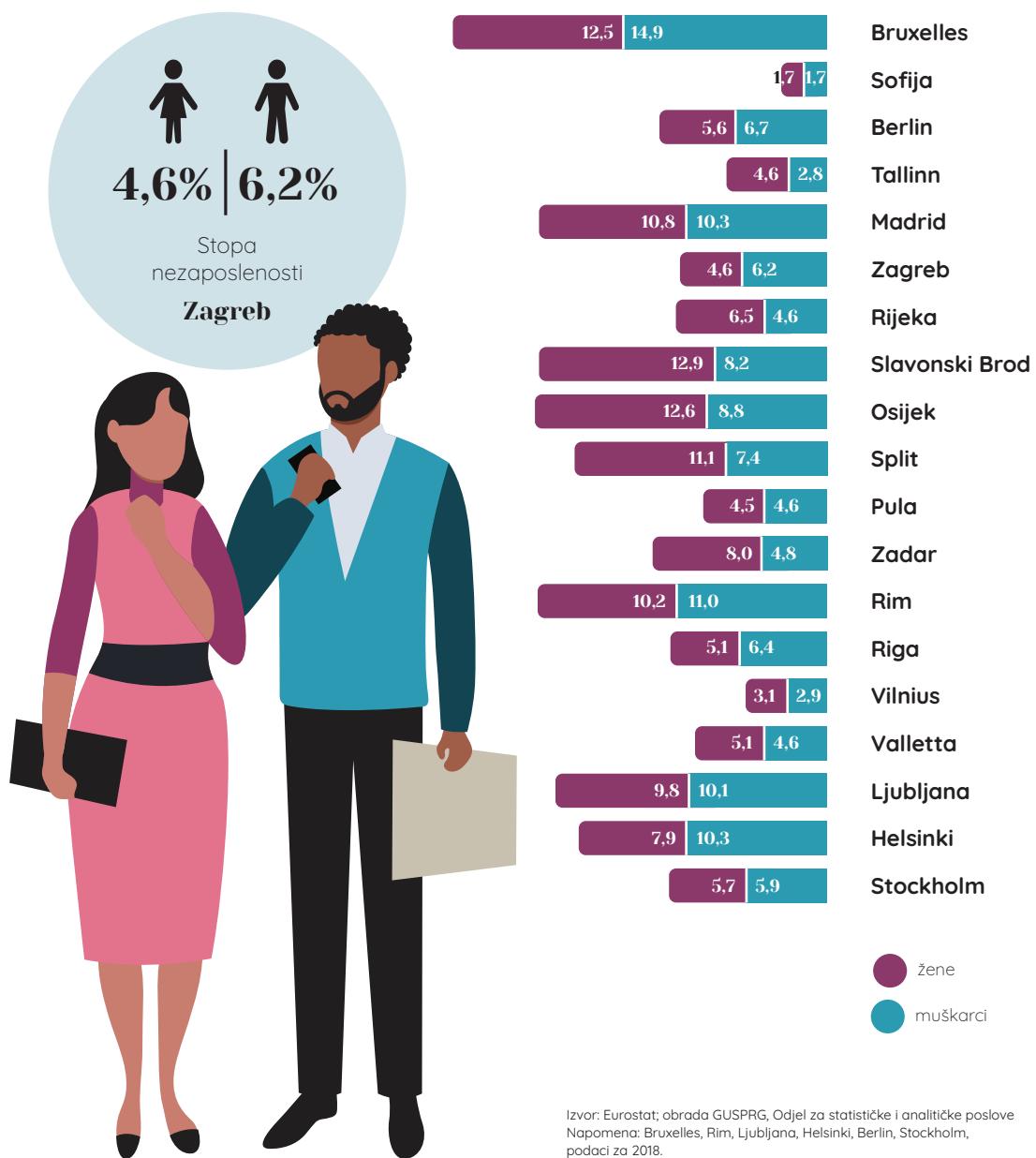
Istodobno, prema podacima Eurostata, među europskim gradovima prikazanim u grafikonu G 3. velikih problema s nezaposlenosti imali su Bruxelles, koji je zabilježio stopu nezaposlenosti 13,8%, Rim, sa stopom nezaposlenosti od 10,6% i Madrid, sa stopom nezaposlenosti od 10,5%. U navedenom su razdoblju veću stopu nezaposlenosti od Zagreba imali Ljubljana (9,9%), Beč (9,3%), Helsinki (9,1%), Berlin (6,2%), Stockholm (5,8%) i Riga (5,7%), dok su niže stope zabilježili Valletta (4,8%), Tallinn (3,7%), Vilnius (3,0%) i Sofija, samo 1,7%.

G 3. Stope nezaposlenosti u odabranim gradovima, 2019.

Ako usporedimo podatke o nezaposlenosti prema spolu, u grafikonu G 4. možemo vidjeti da u gotovo svim gradovima i dalje postoje razlike između muškaraca i žena te da je, iako je u 2019. u hrvatskim gradovima nezaposlenost uglavnom teže pogodila žene nego muškarce, u Zagrebu stopa nezaposlenosti muškaraca bila veća od stope nezaposlenosti žena za 1,6 postotnih bodova.

G 4. Stopa nezaposlenosti u odabranim gradovima prema spolu, 2019.

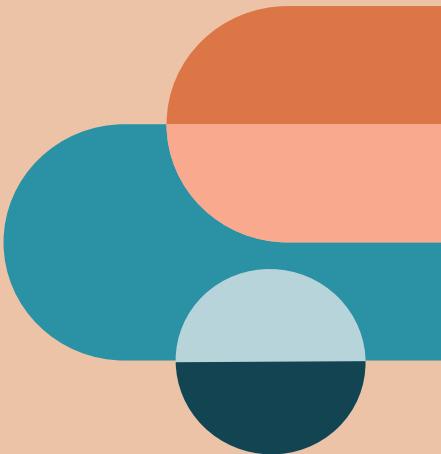

Fotografija: A. Senoner (Beč)

4

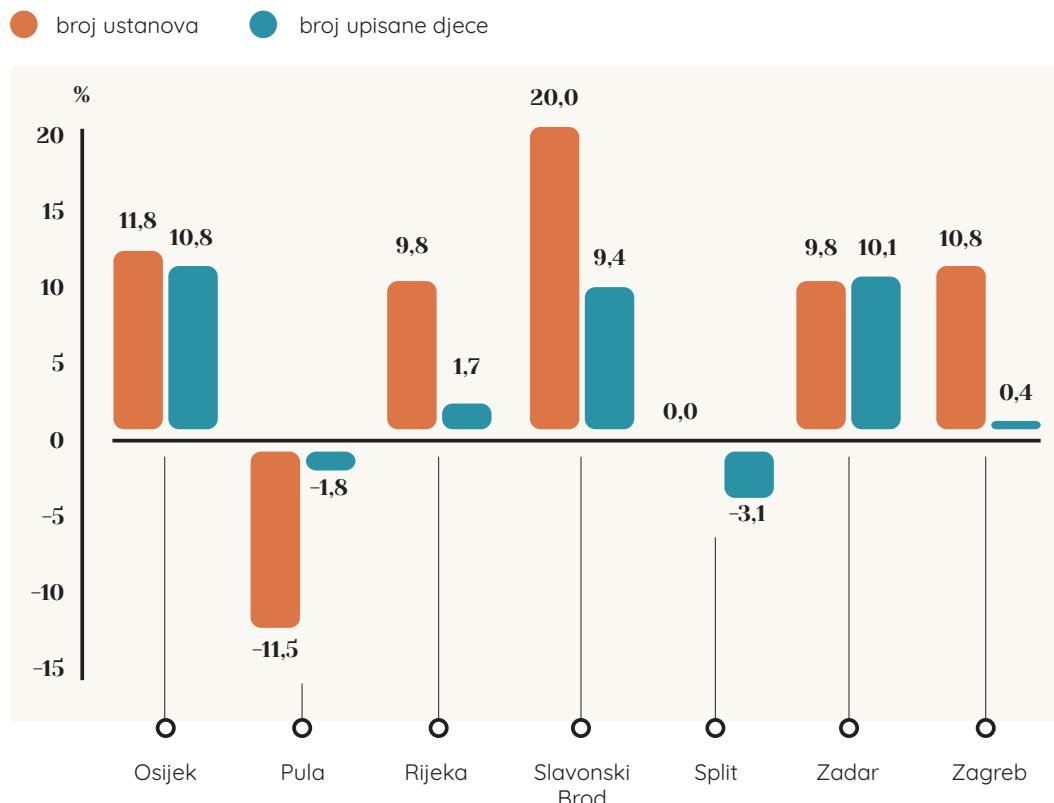
Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

Početkom pedagoške godine 2019./2020. u Hrvatskoj je bilo 1 699 dječjih vrtića, a od toga je 327 odnosno 19,2% bilo u Gradu Zagrebu. Broj dječjih vrtića od pedagoške godine 2015./2016. do 2019./2020. povećao se ili ostao na istoj razini u svim hrvatskim gradovima osim Pule, koja je za bilježila pad broja predškolskih ustanova za 11,5%. U istom se razdoblju u svim gradovima, osim Splita i Pule, povećao i broj upisane djece.

G 1. Stope promjene broja predškolskih ustanova i broja upisane djece, 2020./2016.

Izvor: DZS; obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Ako stavimo u omjer broj upisane djece na 1 000 stanovnika određenoga grada, najviše je upisane predškolske djece (49 na 1 000 stanovnika) bilo u Gradu Zagrebu, a najmanje u Slavonskom Brodu (31 upisano dijete na 1 000 stanovnika).

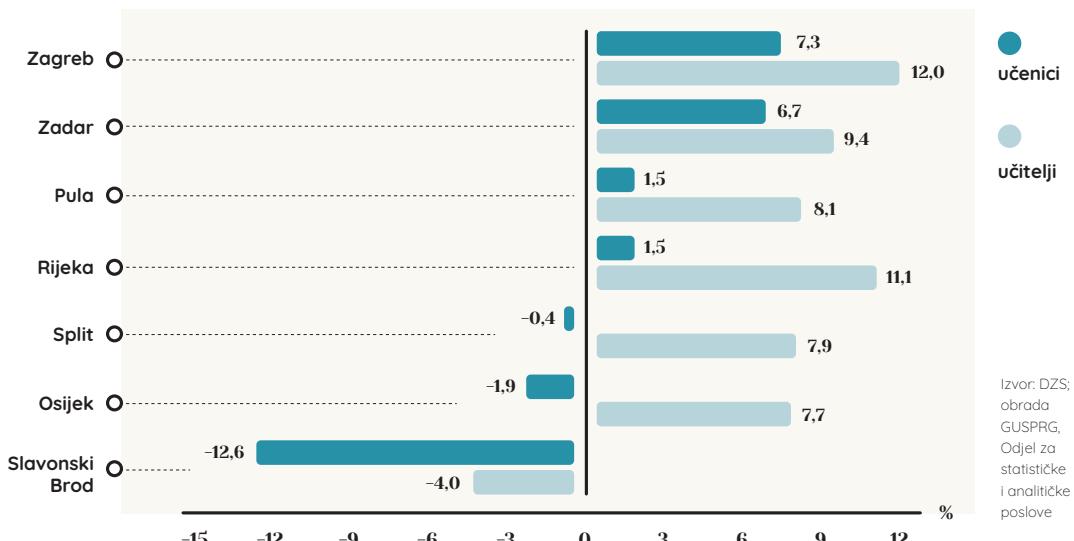
G 2. Broj upisane predškolske djece na 1 000 stanovnika, 2020.

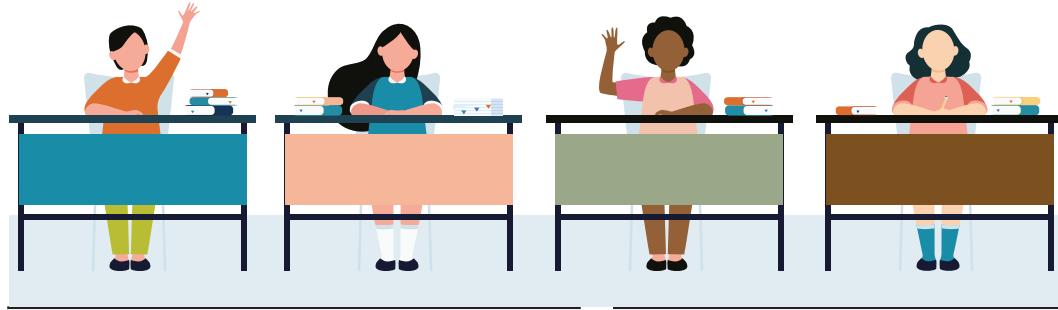
Osnovnoškolsko obrazovanje

U petogodišnjem razdoblju, od školske godine 2015./2016. do 2019./2020., broj učenika u osnovnim školama Grada Zagreba povećao se za 7,3%. Povećanje broja učenika u osnovnim školama zabilježili su, osim Grada Zagreba, Zadar (+6,7%), Pula i Rijeka (svaki po +1,5%). Istovremeno je u šest hrvatskih gradova zabilježen porast broja učitelja u osnovnim školama, a najveći porast zabilježio je Grad Zagreb s +12%.

G 3. Stope promjene broja učenika i učitelja, 2020./2016.

Omjer učitelja i učenika u redovitom obrazovanju u školskoj godini 2019./2020. u Gradu Zagrebu iznosio je 1 : 11, odnosno na jednog učitelja dolazio je 11 učenika. Najveći broj učenika na jednog nastavnika dolazio je u Zadru (omjer 1 : 12), a najmanji u Rijeci (omjer 1 : 9).

	Broj učenika na 1000 st.	Broj stanovnika	Broj stanovnika	Broj učenika na 1000 st.	Omjer učitelja i učenika	
Osijek	70	106 610	103 880	70	1:10	
					1:11	
Pula	78	56 676	56 134	80	1:11	
					1:9	
Rijeka	66	123 725	116 872	71	1:11	
					1:9	
Slavonski Brod	83	57 797	53 793	78	1:11	
					1:11	
Split	77	174 333	169 489	79	1:11	
					1:12	
Zadar	86	75 537	74 775	92	1:12	
					1:11	
Zagreb	71	799 999	806 341	75	1:11	

2015. 2019.

Srednjoškolsko obrazovanje

Prosječan broj upisanih učenika u srednjim školama Grada Zagreba smanjio se od školske godine 2015./2016. do 2019./2020. s 347 na 327 upisanih učenika po srednjoj školi. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u navedenom su razdoblju svi promatrani hrvatski gradovi zabilježili pad broja učenika u srednjim školama, od kojih najviše Slavonski Brod (-23,0%). Dok broj učenika pada, u razdoblju od školske godine 2015./2016. do 2019./2020. ukupan broj nastavnika u srednjim školama Grada Zagreba povećao se za 4,5%. Osim u Gradu Zagrebu, broj nastavnika povećao se i u Rijeci (+7,7%), Osijeku (+2,7%), Puli (+0,5%) i Slavonskom Brodu (+0,2%), dok se smanjio u Splitu (-3,7%) i Zadru (-2,9%).

G 4. Stope promjene broja upisanih učenika i nastavnika, 2020./2016.

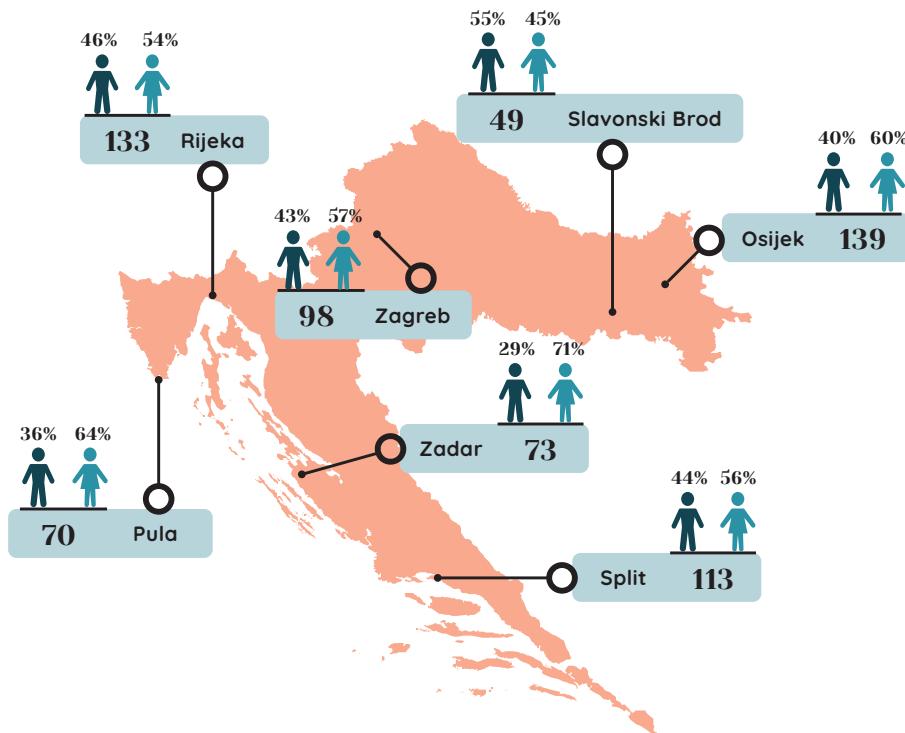

Visokoškolsko obrazovanje

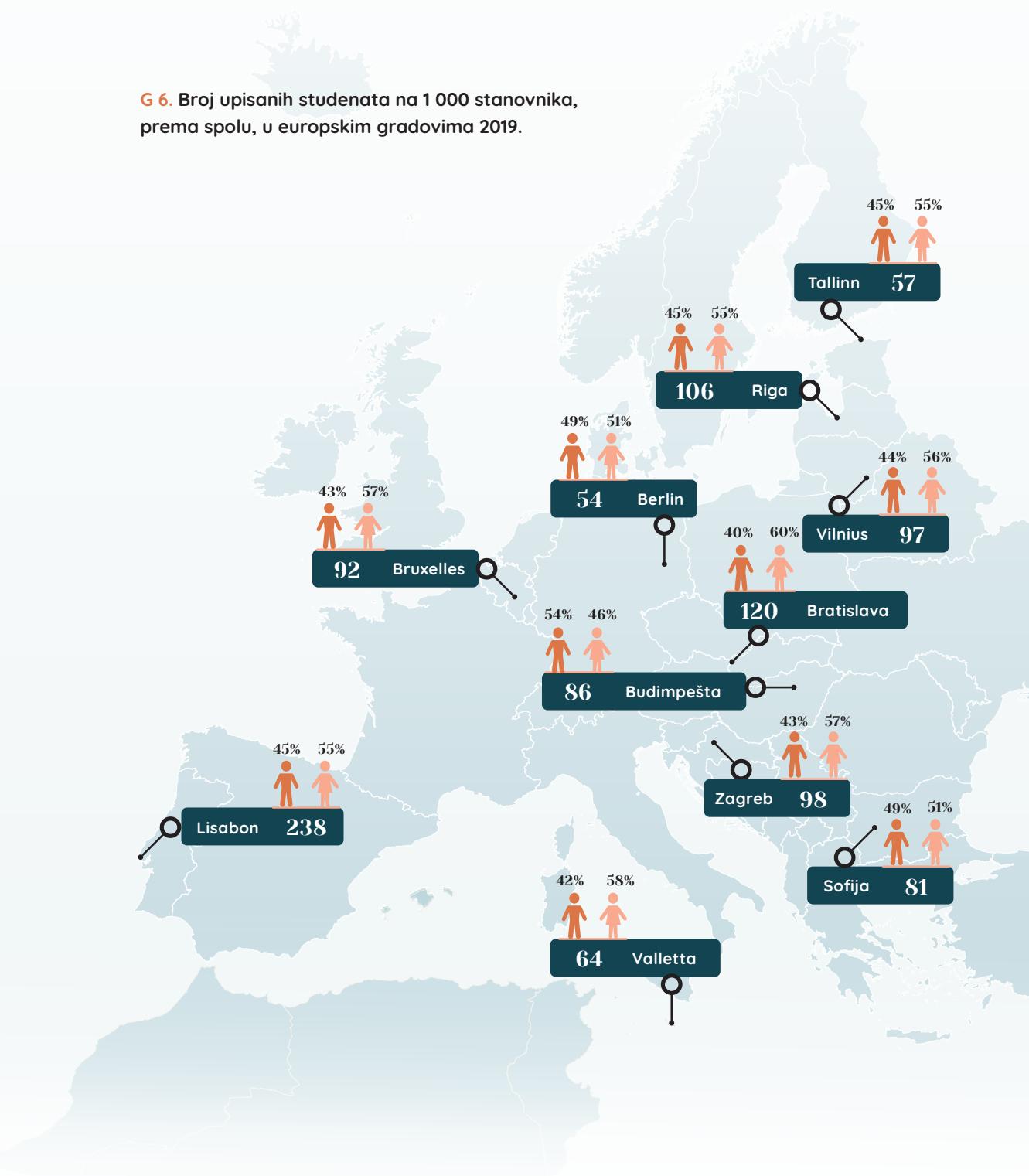
Republika Hrvatska ima 129 visokih učilišta, a u Gradu Zagrebu nalazi se 49 visokih učilišta (38%). Prema Eurostatu na dodiplomski, preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij akademске godine 2018./2019. u Gradu Zagrebu bilo je upisano 78 913 studenata i od toga je bilo 45 296 studentica, što iznosi 57%. Ako to promatramo u odnosu na broj stanovnika, u navedenoj akademskoj godini Grad Zagreb imao je prosječno 98 upisanih studenata na 1 000 stanovnika. Taj je broj veći u Osijeku (139), a najmanji je u Slavonskom Brodu (49 na 1 000 stanovnika). Žene su također bile u većini među studentima visokoškolskog obrazovanja u promatranih hrvatskim gradovima, osim u Slavonskom Brodu u kojem su činile 45% studenata.

Razine obrazovanja mogu se usporediti s ostalim europskim gradovima. Statistički podaci pokazuju da je u akademskoj godini 2018./2019. najviše upisanih studenata u visokom obrazovanju zabilježio Lisbon (238 studenata na 1 000 stanovnika), a najmanje Berlin sa samo 54 studenata na 1 000 stanovnika. Budimpešta je bila jedini grad u kojemu je u akademskoj godini 2018./2019. bilo više upisanih muškaraca nego žena na toj obrazovnoj razini. Najveći udio studentica među studentima visokih učilišta u europskim glavnim gradovima, za koje su dostupni podaci, zabilježen je u Bratislavi (60%).

G 5. Broj upisanih studenata na 1 000 stanovnika, prema spolu, u hrvatskim gradovima 2019.

G 6. Broj upisanih studenata na 1 000 stanovnika, prema spolu, u europskim gradovima 2019.

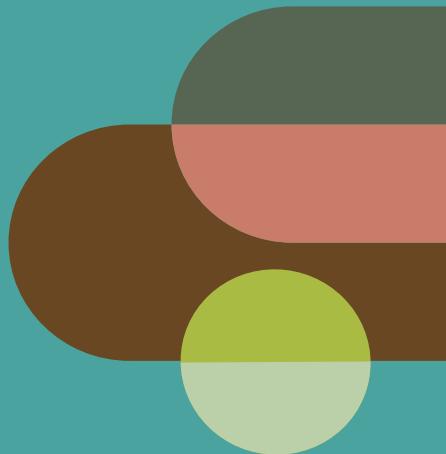

Fotografija: Y. Mikita (Milano)

5

Zdravlje

Zdravstvene ustanove i zdravstveni djelatnici

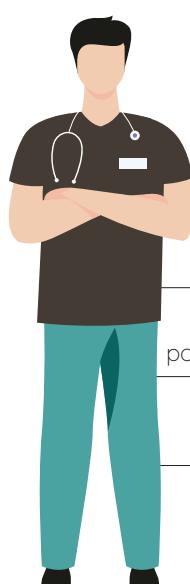
Temeljni ciljevi zdravstvene politike nisu samo produljivanje očekivanoga životnog vijeka, nego i poboljšanje kvalitete življenja. Ako usporedimo pokazatelje o zdravstvenim ustanovama u Gradu Zagrebu s onima u Hrvatskoj, možemo vidjeti (G 1.) da se nešto više od četvrtine ukupnih postelja u 2019. nalazilo u Gradu Zagrebu (27,3%). Na 1 000 stanovnika Grada Zagreba dolazilo je osam postelja, što je iznad nacionalnog prosjeka u 2019., koji je iznosio šest postelja na 1 000 stanovnika.

Podaci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, koji prati broj zdravstvenih djelatnika zaposlenih u zdravstvenim ustanovama, pokazuju da je u 2019. u Gradu Zagrebu radio 2 601 liječnik, što je 13,2% (+304) više nego 2015. To pokazuje da se, statistički gledano, u 2019. jedan liječnik brinuo o 310 stanovnika Grada Zagreba, a u 2015. za njih 348.

Ako usporedimo Grad Zagreb sa zdravstvenim sustavom u Beču, podaci pokazuju podjednaku situaciju jer je u 2019. na 1 000 stanovnika Beča dolazilo osam postelja, ali je u Beču na jednog liječnika dolazilo manje stanovnika, njih 260.

G 1. Broj liječnika i

**bolničkih postelja,
2015. i 2019.**

	Republika Hrvatska	Zagreb	Beč	Republika Hrvatska	Zagreb	Beč
	2015.			2019.		
broj liječnika	6 401	2 297	6 841	7 117	2 601	7 295
broj liječnika na 1 000 st.	2	3	4	2	3	4
broj st./liječnika	660	348	263	570	310	260
broj postelja/liječnika	4	3	2	3	2	2
broj postelja	23 583	6 516	16 029	23 221	6 333	15 205
broj postelja na 1 000 st.	6	8	9	6	8	8

Broj umrlih

Prema podacima za 2019. u Gradu Zagrebu umrlo je 8 865 osoba, a 84% ukupno umrlih činile su osobe u dobi 85 i više godina. Ako usporedimo podatke s ukupnom populacijom, stopa mortaliteta (broj umrlih na 1 000 stanovnika) u Gradu Zagrebu smanjila se s 11,2, koliko je iznosila u 2018., na 11,0 u 2019. te je niža od nacionalnog prosjeka, koji je za 2019. iznosio 12,7.

G 2. Stopa mortaliteta, 2018. i 2019.

2018.

Grad Zagreb Republika Hrvatska
11,2 **12,9**

2019.

Grad Zagreb Republika Hrvatska
11,0 **12,7**

Izvor: DZS

Pad broja umrlih u 2019. u odnosu na 2018. zabilježili su gotovo svi odabrani europski gradovi osim Vallette, a najveći pad zabilježili su Tallinn (-4,4%) i Bratislava (-4,1%).

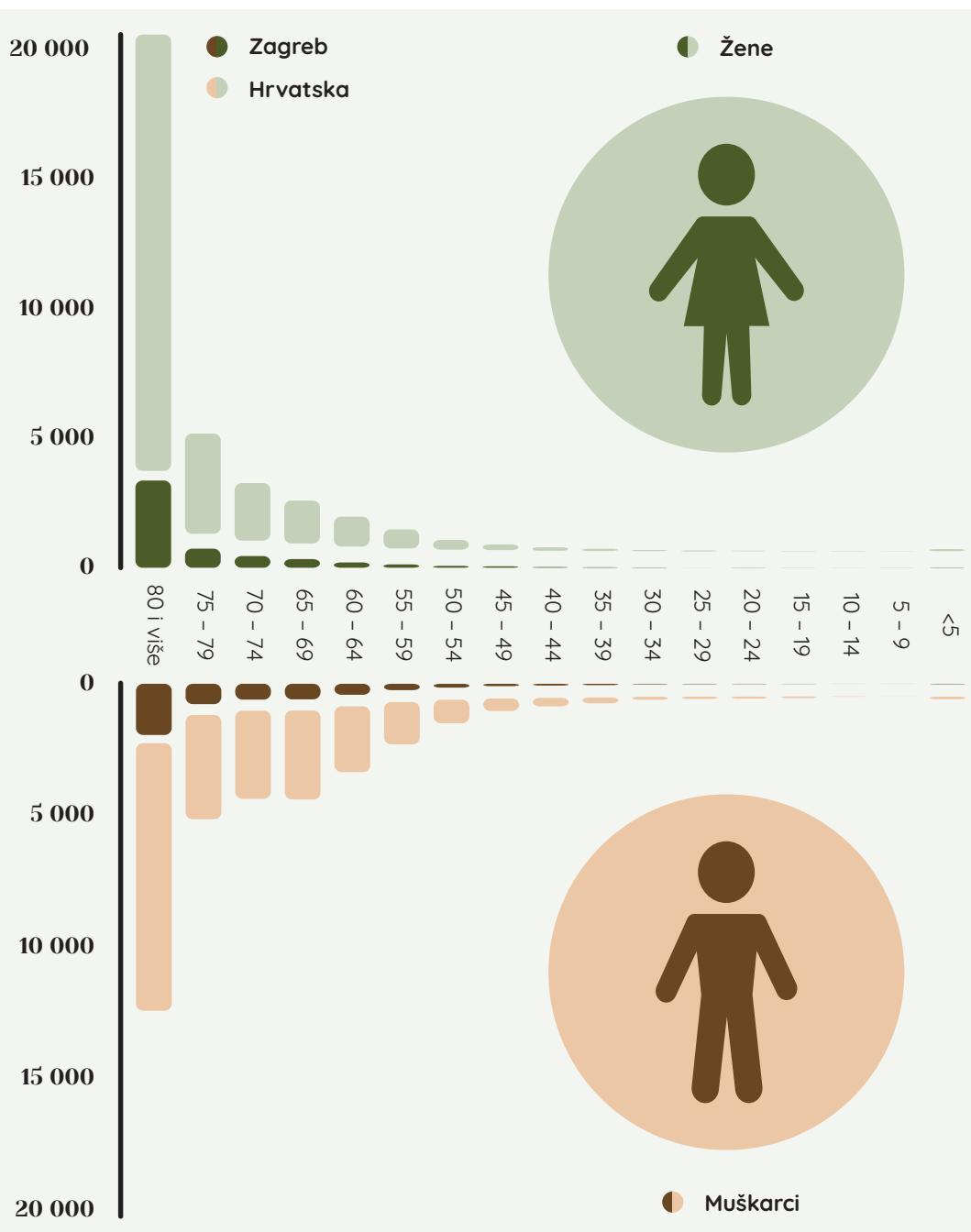
G 3. Stope promjene broja umrlih u odabranim gradovima, 2019./2018.

Izvor: Eurostat; obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Raspodjela prema spolu pokazuje da su žene više zastupljene u ukupnom broju umrlih, a naročito u dobroj skupini od 80 i više godina, dok muškarci više umiru u ostalim dobnim skupinama do 79 godina (osim dobne skupine od 5 do 9 godina).

G 4. Umrli prema spolu i dobnim skupinama u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj, 2019.

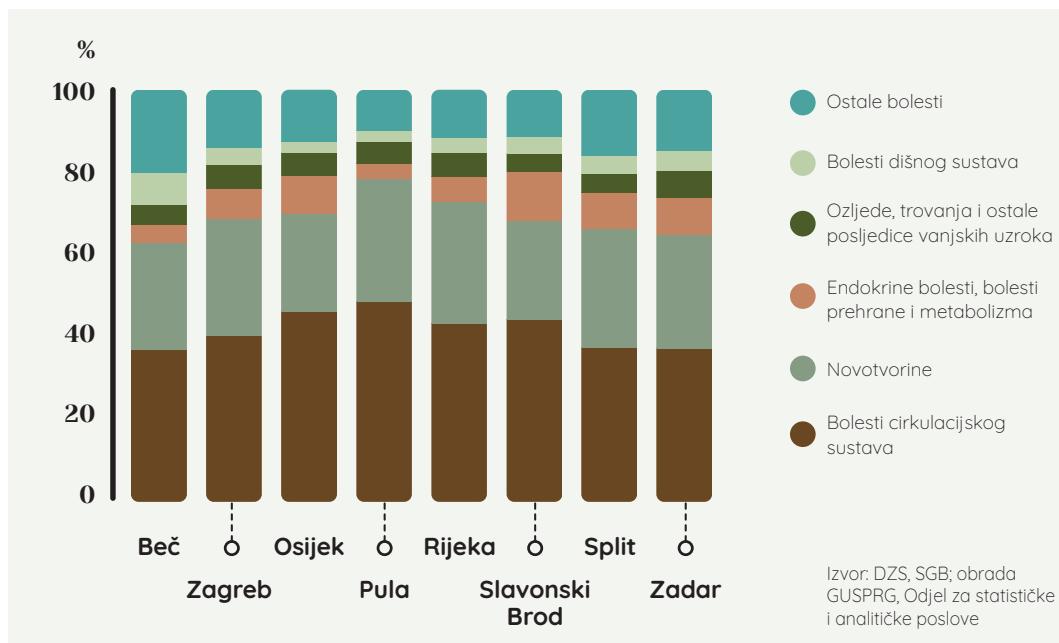
Glavni uzroci smrti

Podaci Državnog zavoda za statistiku otkrivaju da je u 2019. 40% svih smrtnih slučajeva u Gradu Zagrebu prouzrokovano bolestima cirkulacijskog sustava, više od jedne četvrtine smrtnih slučajeva (29%) uzrokovale su novotvorine (tumori), a 7% nastaju kao posljedica endokrinih bolesti, bolesti prehrane i metabolizma. Ta tri uzroka čine 76% svih smrtnih slučajeva. Ozljede, trovanja i ostale posljedice vanjskih uzroka te bolesti dišnog sustava po učestalosti su četvrti i peti uzrok smrti. U grafikonu G 5. možemo vidjeti da su bolesti cirkulacijskog sustava vodeći uzroci smrti u promatranim hrvatskim gradovima. Od njih u Puli umire gotovo polovina stanovništva (48% svih umrlih), u Osijeku 46%, Slavonskom Brodu 44%, Rijeci 43%, a najmanje u Splitu i Zadru, njih 37%.

Uzimajući u obzir navedene pokazatelje, Grad Zagreb značajno se ne razlikuje od Beča, samo što su stope glavnih uzroka smrtnosti u Gradu Zagrebu nešto više. U 2019. u Beču bolesti cirkulacijskog sustava prouzročile su 37% svih smrtnih slučajeva. Značajan udio imale su i novotvorine, od kojih je umrlo nešto više od jedne četvrtine stanovništva (26%). Na trećem su mjestu bolesti dišnih puteva, s udjelom smrtnosti od 8%, za razliku od Grada Zagreba, u kojem su bolesti dišnih puteva po smrtnosti na petome mjestu (4%).

Bolesti cirkulacijskog sustava i bolesti novotvorina svakako bi se mogle smanjiti izbjegavanjem čimbenika rizika poput nepravilne prehrane, nedovoljne tjelesne aktivnosti i pušenja.

G 5. Glavni uzroci smrtnosti u odabranim gradovima u 2019.

COVID-19

Cijelo čovječanstvo trenutačno se nalazi u najvećoj zdravstvenoj i društvenoj krizi 21. stoljeća. Posljedica je to naglo razvijene globalne pandemije bolesti COVID-19, poznatije kao koronavirus. Pandemija bolesti COVID-19, nove bolesti dišnih putova, prvi se put pojavila krajem prosinca 2019. u kineskom gradu Wuhanu. U siječnju 2020. razvila se u epidemiju i proširila se diljem svijeta.

Prvi slučaj koronavirusa u Hrvatskoj potvrđen je 25. veljače 2020. u Zagrebu. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od prvog zabilježenog slučaja do 28. veljače 2021. najviše slučajeva zabilježeno je u Gradu Zagrebu (45 967 slučajeva), što je 19% od ukupno oboljelih od bolesti COVID-19 u Republici Hrvatskoj. Najveća sedmodnevna kumulativna stopa novooboljelih na 100 000 stanovnika u Gradu Zagrebu (G 7.) zabilježena je u 36. tjednu pandemije (26. 10. – 1. 11. 2020.) kad je iznosila je 525,3.

Kao i Grad Zagreb, glavni grad Austrije Beč jedan je od najpogođenijih gradova koronavirusom u Austriji. Od početka pandemije do 28. veljače 2021. u Beču je potvrđeno 91 327 slučajeva, što je 20% od ukupno oboljelih od bolesti COVID-19 u Austriji. Najveća sedmodnevna stopa novooboljelih na 100 000 stanovnika u Beču iznosila je 432,2, a zabilježena je u 38. tjednu pandemije (9. 11. – 15. 11. 2020.).

Radi što učinkovitijeg sprečavanja i suzbijanja širenja bolesti COVID-19, u Republici Hrvatskoj i u svijetu uvode se epidemiološke mjere s ciljem zaštite života i zdravlja ljudi. Pandemija koronavirusa iz temelja je promijenila zdravstveni i ekonomski sustav na globalnoj razini, kao i živote svakoga od nas.

G 6. Broj oboljelih od bolesti COVID-19 do 28. 2. 2021.

Zagreb

45 967

Republika Hrvatska

242 973

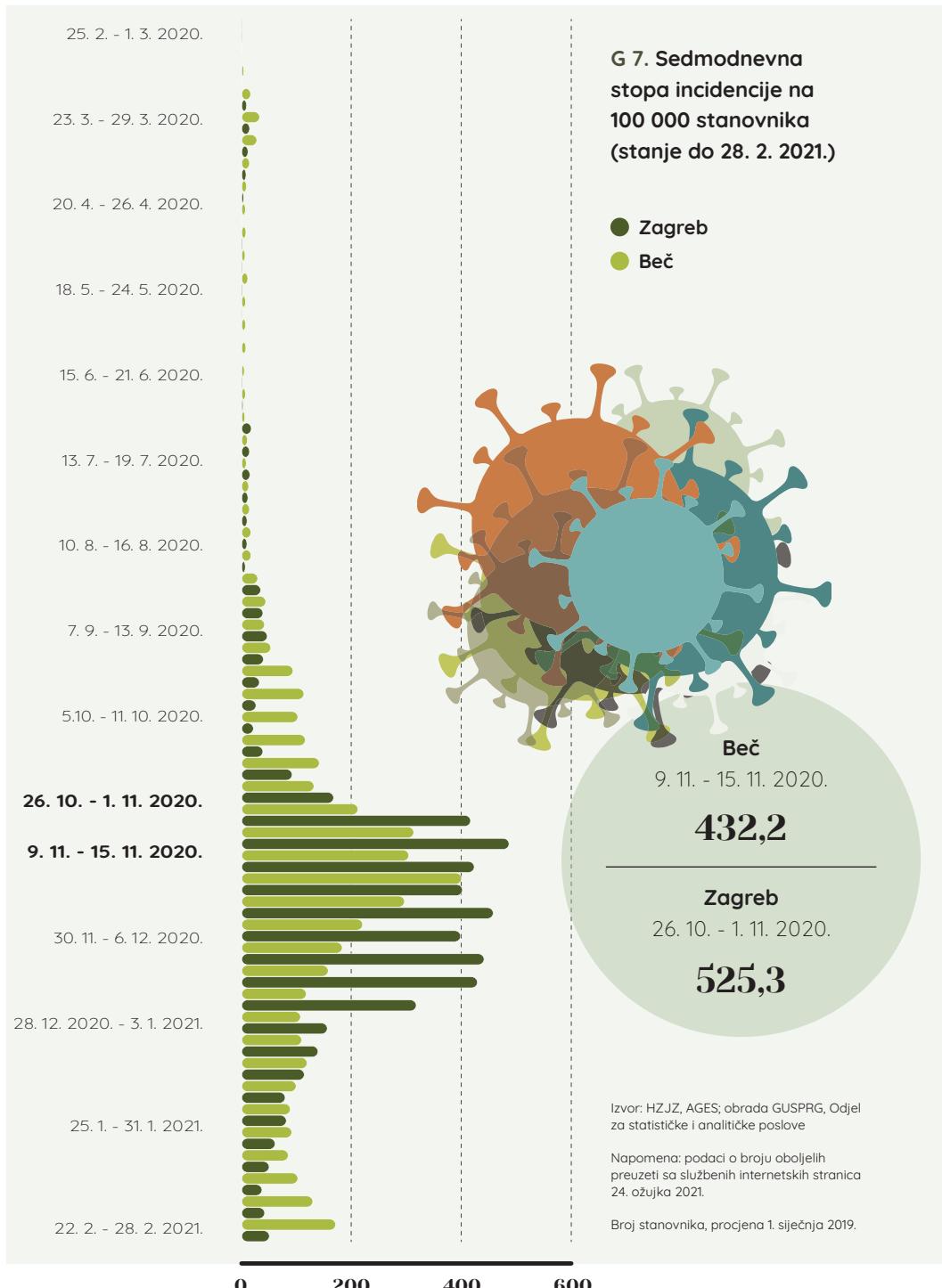
Beč

91 327

Austrija

457 100

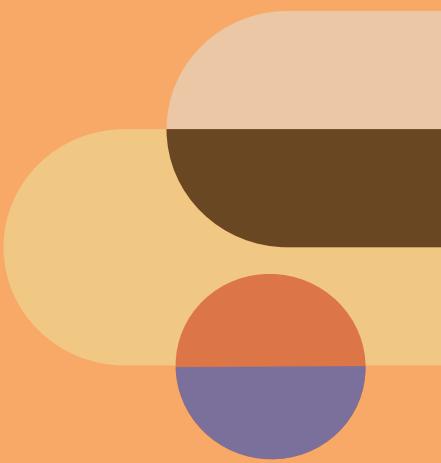

Fotografija: J. Jansson (Budimpešta)

6

Bruto domaći proizvod

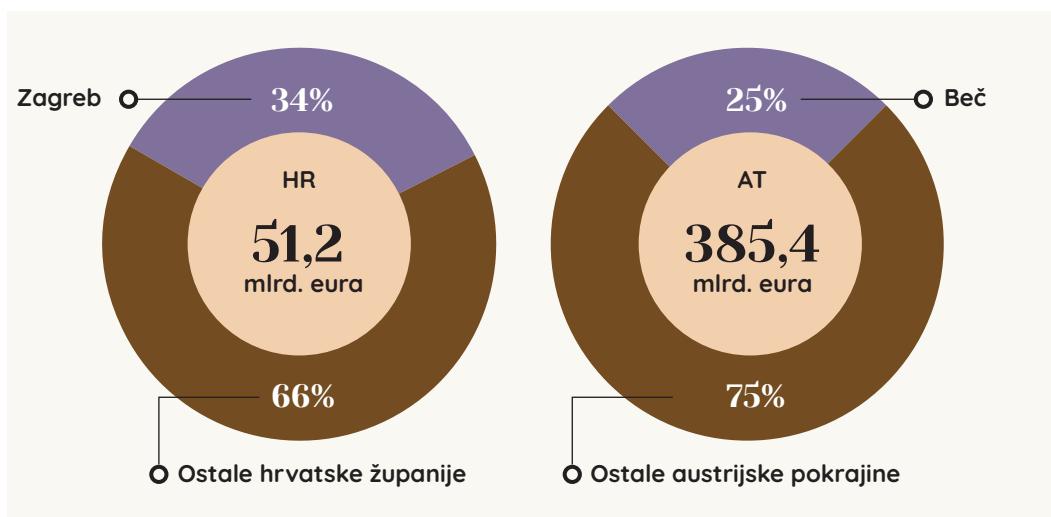

Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) indikator je koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u jednoj državi tijekom godine. BDP se koristi kao pokazatelj opće slike određene ekonomije i što je vrijednost BDP-a veća, riječ je o snažnijem gospodarstvu.

Grad Zagreb najjače je hrvatsko gospodarsko središte. Statistički podaci pokazuju da se nešto više od trećine gospodarskih aktivnosti u Hrvatskoj odvija u Gradu Zagrebu, čiji je BDP u 2018. iznosio 17,8 milijardi eura, što je u ukupnom hrvatskom BDP-u udio od 34%, dok je Beč, s BDP-om od 97,1 milijardi eura, imao udio od 25% u ukupnom austrijskom BDP-u, odnosno jednu četvrtinu.

G 1. Bruto domaći proizvod, 2018.

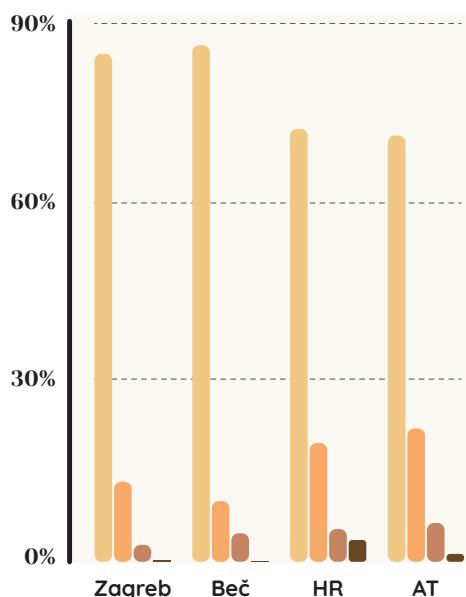
Izvor: Eurostat, obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Bruto dodana vrijednost (BDV) od BDP-a se razlikuje za iznos poreza na proizvode i dodijeljene subvencije te pokazuje koliko pojedine djelatnosti sudjeluju u ukupnoj proizvodnji roba i usluga.

Analizom strukture BDV-a, grupiranih u četiri osnovne djelatnosti: usluge, industrija, građevinarstvo i poljoprivreda, podaci za 2018. pokazuju da su u Gradu Zagrebu na prvome mjestu usluge s udjelom od 84%. Slična je situacija i u Beču u kojem usluge čine 85% ukupne bruto dodane vrijednosti. U strukturi BDV-a gospodarskih djelatnosti na razini Republike Hrvatske i Austrije usluge također čine najveći dio, ali s udjelom od 71% za Hrvatsku te 70% za Austriju.

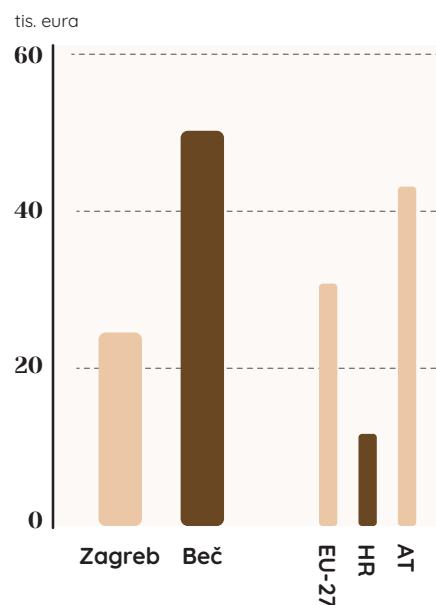
G 2. Bruto dodana vrijednost prema područjima NKD 2007., 2018.

Izvor: DZS, SGB, obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

BDP po glavi stanovnika ili **per capita** ukupan je BDP države (grada) podijeljen s brojem stanovnika. U 2018. BDP po stanovniku u Gradu Zagrebu iznosio je 23 500 eura, a u Beču 51 300 eura, što znači da prosječni stanovnik Beča raspolaže s više novca od stanovnika Grada Zagreba i omogućen mu je veći životni standard.

G 3. Bruto domaći proizvod po stanovniku, 2018.

Izvor: Eurostat

Izražavanje BDP-a prema standardu kupovne moći eliminira razlike u razinama cijena među državama, a izračuni po stanovniku omogućuju usporedbu ekonomija značajno različitih u apsolutnoj veličini. Relativni položaj pojedinih država (gradova) moguće je izraziti usporedbom s prosjekom za EU-27, koji je utvrđen tako da iznosi 100. Grad Zagreb jedina je županija u Republici Hrvatskoj koja je u 2018. imala BDP izražen prema standardu kupovne moći veći od prosjeka 27 država Europske unije i bio je 18% iznad prosjeka EU-27. Istovremeno je Beč u 2018. imao BDP izražen prema standardu kupovne moći 51% iznad prosjeka EU-27.

G 4. Bruto domaći proizvod po stanovniku prema standardu kupovne moći u 2018. (EU 27 = 100)

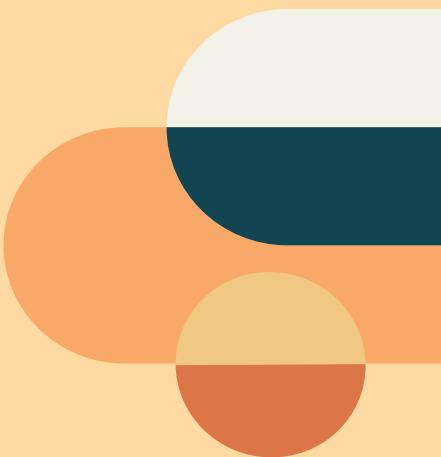
Fotografija: D. Asaki (Belgia)

Fotografija: J. Duval (Zagreb)

7

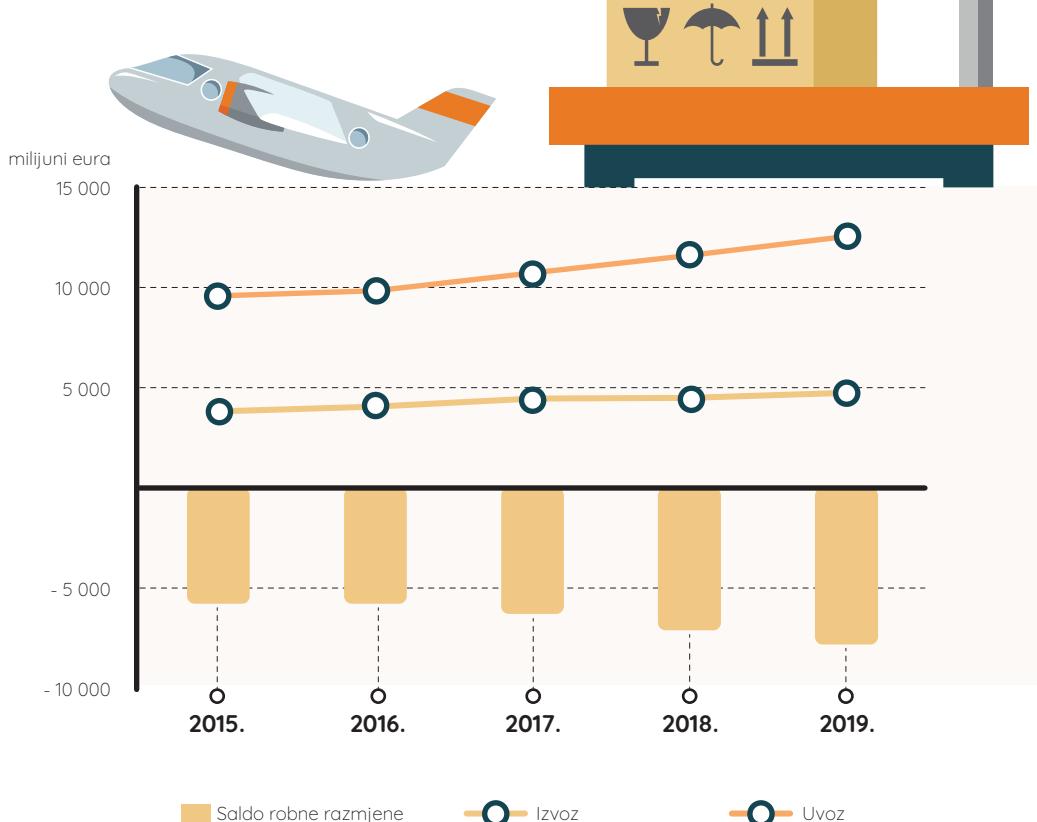
Robna razmjena s inozemstvom

Robna razmjena s inozemstvom

Robna razmjena s inozemstvom je ekonomsko područje koja obuhvaća razmjenu robe između dviju ili više država (međunarodna trgovina). Danas je gospodarstvo cijelog svijeta duboko prožeto i određeno internacionalizacijom i globalizacijom poslovanja, pa je primarni cilj svakoga nacionalnog gospodarstva što uspješnije uključivanje u međunarodnu podjelu rada. Hrvatska je gospodarski otvorena zemlja s pretežnim ekonomskim i političkim usmjerenjem prema Europi i velik dio robne razmjene odvija se upravo s Europskom unijom.

G 1. Izvoz i uvoz Zagreba, 2015. – 2019.

Robna razmjena Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2019. bilježi kontinuirani rast, te je izvoz u 2019. iznosio 4,7 milijardi eura i gotovo je tri puta manji od uvoza, koji je iznosio 12,6 milijardi eura. Kontinuirano veći rast uvoza od izvoza rezultirao je i povećanjem negativnoga vanjskotrgovinskog salda, koji je u 2019. iznosio -7,8 milijardi eura.

Usporedba izvoza Grada Zagreba i Beča u 2019. pokazuje da su poduzeća registrirana u Gradu Zagrebu ostvarila gotovo trećinu (31%) ukupnog izvoza Republike Hrvatske, a poduzeća registrirana u Beču ostvarila su nešto više od desetine (13%) ukupnog izvoza Austrije.

Usporedimo li podatke za uvoz, poduzeća registrirana u Gradu Zagrebu ostvarila su više od polovine ukupne vrijednosti uvoza za cijelu Republiku Hrvatsku (50,3%), dok je udio Beča u ukupnom uvozu Austrije upola manji, 24,3%.

G 2. Izvoz i uvoz u 2019.

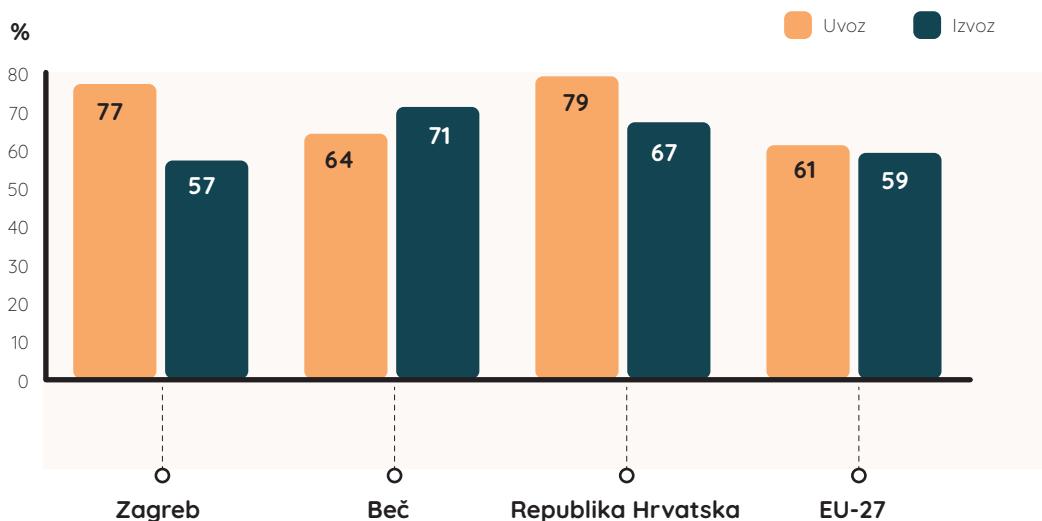

Robna razmjena Grada Zagreba s državama članicama EU-a

Podaci o robnoj razmjeni s inozemstvom pokazuju uske ekonomске veze između Grada Zagreba i njegovih trgovinskih partnera širom svijeta, ali posebno s državama članicama Europske unije, koje su najvažniji vanjskotrgovinski partneri Grada Zagreba. Izvoz Grada Zagreba u države članice EU-a u

2019. iznosio je 57% ukupnog izvoza Grada Zagreba, dok je izvoz Beča u države članice EU-a iznosio 71% ukupnog izvoza Beča. Uvoz Grada Zagreba iz država članica EU-a iznosio je 77% ukupnog uvoza Grada Zagreba, a uvoz Beča iz država članica EU-a iznosio je 64% ukupnog uvoza Beča.

G 3. Robna razmjena s državama članicama EU-a, 2019.

Izvor: DZS, SGB

Poduzeća registrirana u Gradu Zagrebu u 2019. najviše su izvozila u susjedne države Republike Hrvatske: Bosnu i Hercegovinu (17%), Sloveniju (12%) i Italiju (11%). Izvoz Grada Zagreba u države prikazane na grafikonu G 4, od kojih samo dvije nisu članice Europske unije, čini ukupno 69% ukupnog izvoza Grada Zagreba.

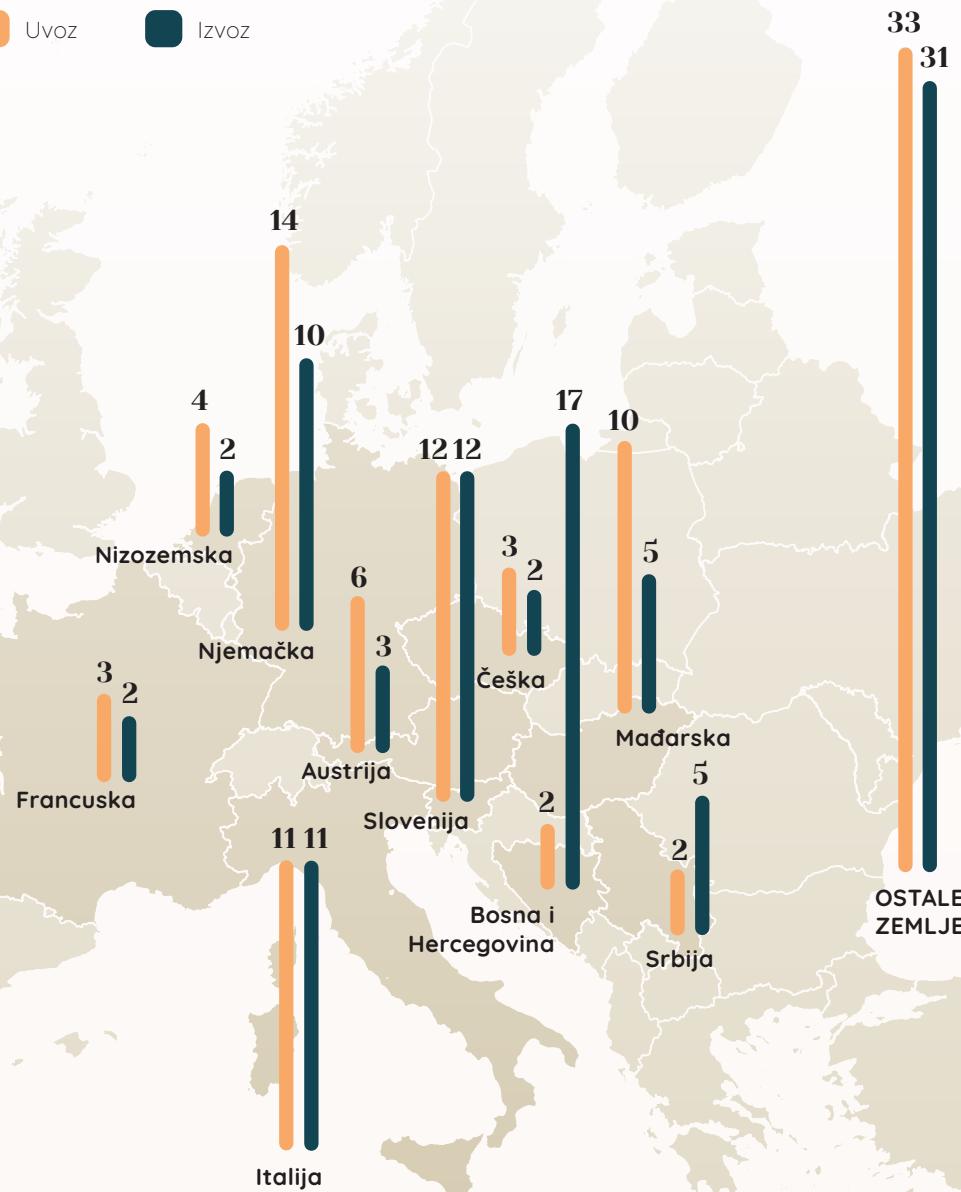
Pri uvozu su poduzeća registrirana u Gradu Zagrebu u 2019. najviše uvozila iz Njemačke, i to 14%, a zatim slijede susjedne zemlje Republike Hrvatske: Slovenija s 12%, Italija s 11% i Mađarska s 10% ukupnog uvoza Grada Zagreba. Uvoz Grada Zagreba iz država prikazanih na grafikonu G 4, od kojih samo dvije nisu članice Europske unije, čini ukupno 67% ukupnog uvoza Grada Zagreba.

G 4. Najvažnije države partneri Zagreba u izvozu i uvozu, 2019.

(% udio u ukupnom izvozu/uvozu Zagreba)

Uvoz

Izvoz

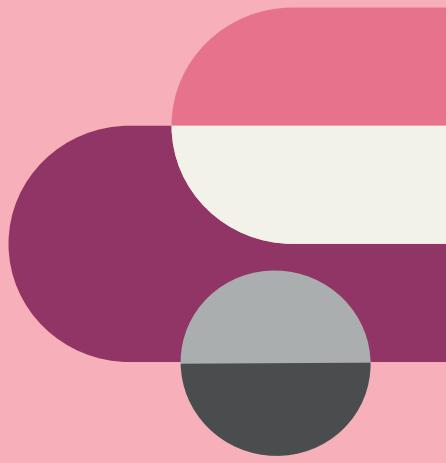

Fotografija: D. Boca (Zagreb)

8

Proračun Grada Zagreba

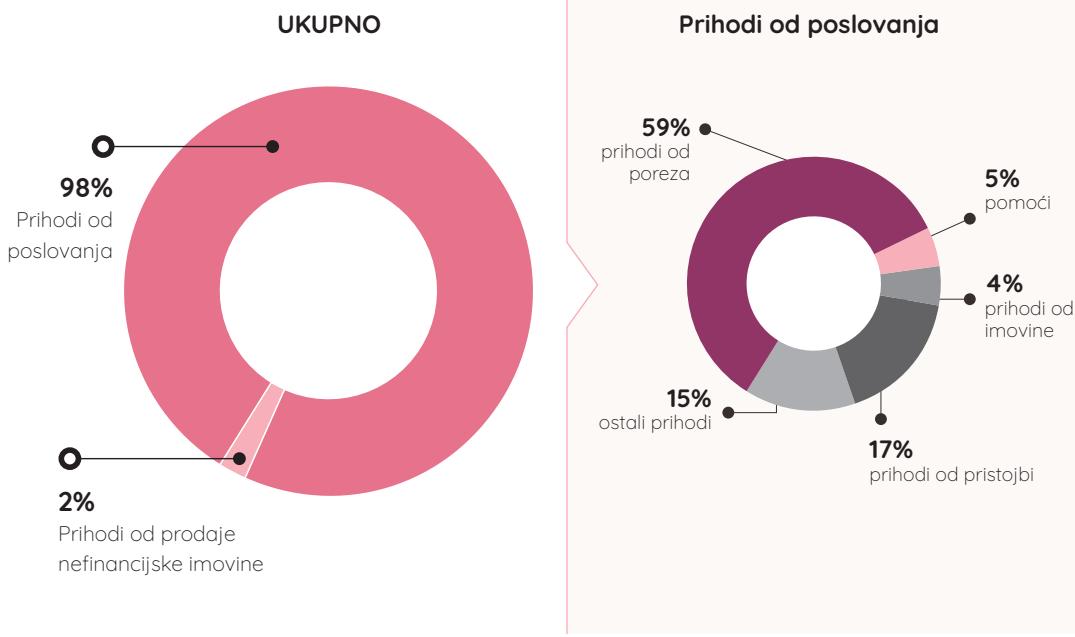

Prihodi i rashodi proračuna Grada Zagreba

Gradski proračun složen je i opsežan dokument koji prikazuje iz kojih će se izvora prikupljati i kako će se trošiti gradski novac te je stoga značajan za stanovnike grada.

U 2019. ukupni prihodi Grada Zagreba iznosili su 9 572,4 milijuna kuna (1 286,2 milijuna eura¹), dok su ukupni rashodi iznosili 10 203,3 milijuna kuna (1 370,9 milijuna eura), što predstavlja deficit od 630,9 milijuna kuna (84,7 milijuna eura) u narednoj proračunskoj godini.

G 1. Struktura prihoda proračuna Zagreba, 2019.

Izvor: GUF, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

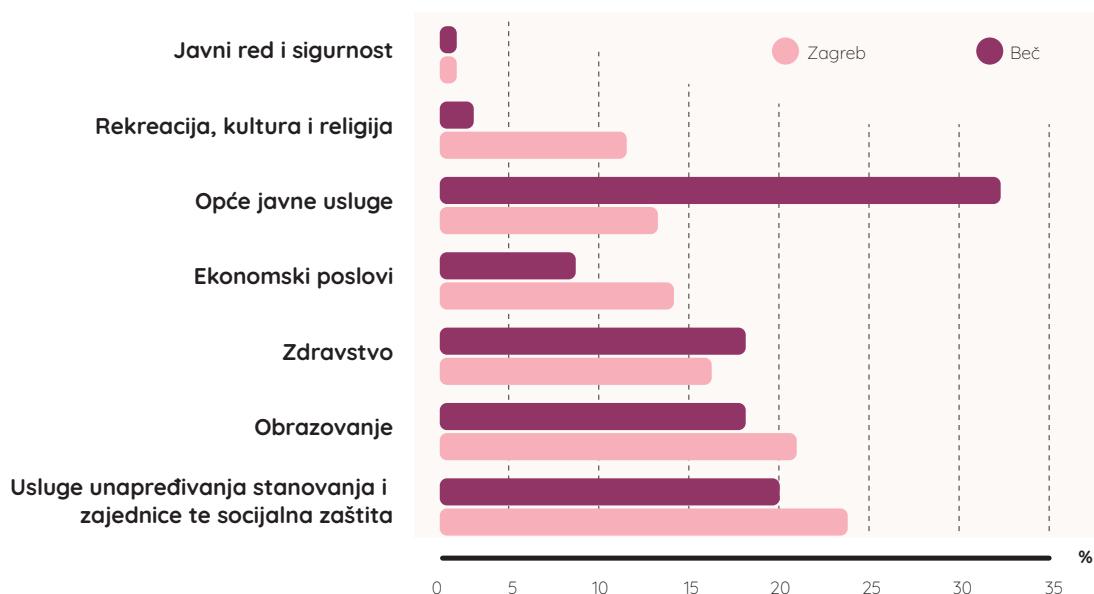
¹ Tečajna lista HNB-a, srednji tečaj za dan 31.12. 2019., 1,00 EUR iznosi 7,442580 kn.

Prihodi gradskog proračuna mogu se klasificirati u dvije glavne skupine i to u prihode od poslovanja, koji su u 2019. činili 98% proračunskih prihoda, i prihode od prodaje nefinansijske imovine, s udjelom od 2%. Najznačajniji su prihodi od poslovanja porezni prihodi (porez i prirez na dohodak, porezi na imovinu te porezi na robu i usluge), s udjelom od 59% (2019.), a sljede ih prihodi od pristojbi i naknada, uglavnom komunalni doprinosi i naknade te prihodi po posebnim propisima sa 17% udjela.

U 2019. 88% proračuna Grada Zagreba utrošeno je na rashode poslovanja (materijalni rashodi, naknade zaposlenima, subvencije i slično), a 12% za nabavu nefinansijske imovine.

U usporedbi proračuna Grada Zagreba i Beča za 2019. godinu vide se odredene sličnosti, ali i razlike pri namjenskom trošenju proračunskih sredstava. Najviše proračunskih sredstava u Gradu Zagrebu u 2019. bilo je namijenjeno uslugama unapređivanja stanovanja i zajednice te socijalne zaštite, s 24% finansijskih sredstava od ukupnih rashoda proračuna Grada Zagreba, dok je u Beču za tu namjenu bilo namijenjeno 20% ukupnih rashoda proračuna. Nadalje, u Beču se najviše trošilo na opće javne usluge, odnosno 33% ukupnih rashoda, a u Gradu Zagrebu za tu je namjenu bilo potrošeno 13% ukupnih proračunskih sredstava. Oba su grada u obrazovanje u 2019. ulagala približno petinu svojih rashoda. Značajno trošenje proračunskih sredstava vidljivo je u zdravstvu, za koje je Grad Zagreb u 2019. izdvojio 16% ukupnih rashoda, dok je u Beču za zdravstvo izdvojeno 18% ukupnih rashoda. Najmanje se izdvojilo za javni red i sigurnost, i to po 1% ukupnih rashoda u oba grada.

G 2. Struktura rashoda proračuna prema namjeni u Zagrebu i Beču, 2019.

Izvor: GUF, SGB, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

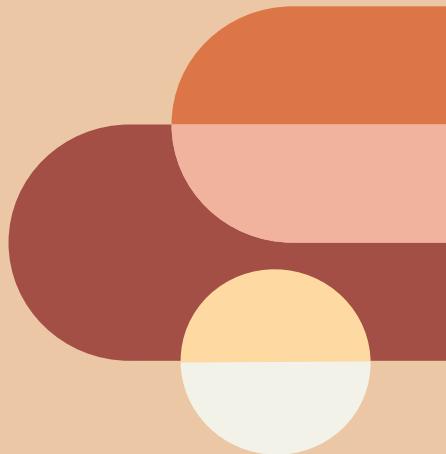

Fotografija: @bucography (Zagreb)

9

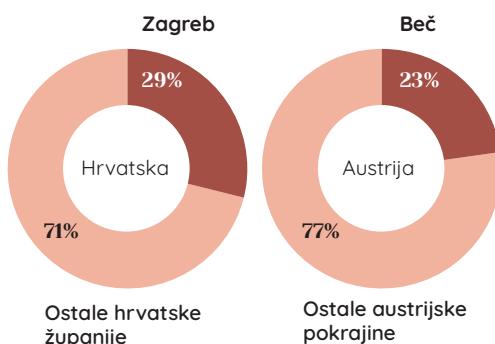
Poduzeća

Broj i struktura poduzeća

Prema podacima Eurostata iz 2018. u Gradu Zagrebu bilo je 50,8 tisuća aktivnih poduzeća, što je gotovo trećina (29%) svih aktivnih poduzeća u Republici Hrvatskoj. Ako usporedimo podatke s prethodnom 2017., ukupan broj aktivnih poduzeća povećao se za 5%. Podaci pokazuju da je broj aktivnih poduzeća porastao u svim djelatnostima, a najviše u području prijevoza i skladištenja (+23%), djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (+8%).

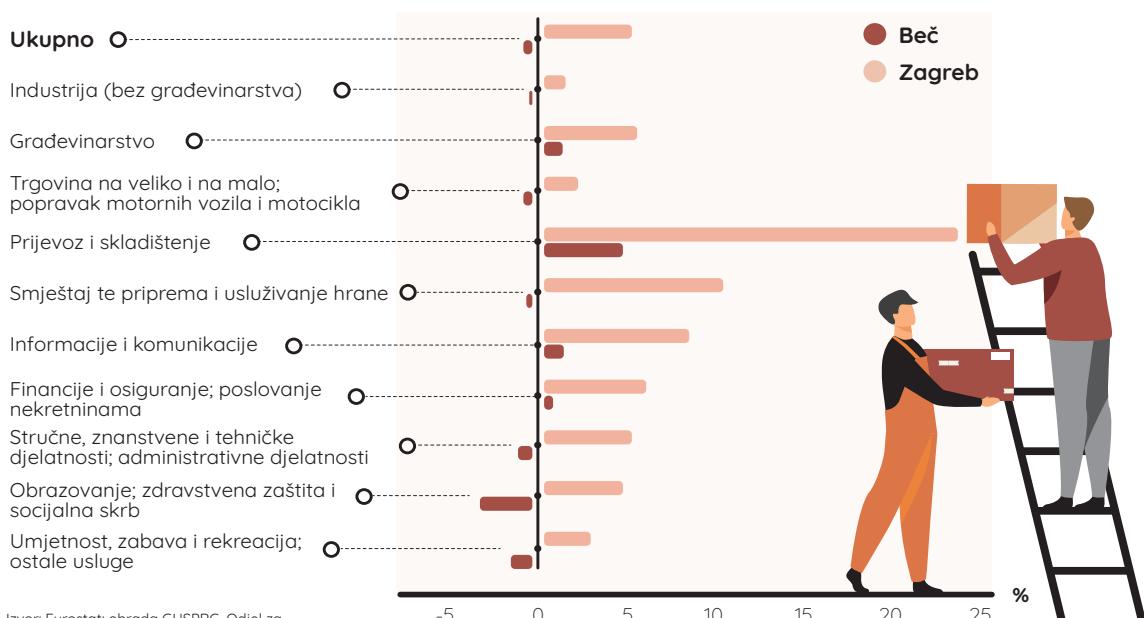
G 1. Aktivna poduzeća, 2018.

Izvor: Eurostat; obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Pri analizi podataka o aktivnim poduzećima u Beču vidljivo je da je austrijski grad u 2018. imao 127,3 tisuće aktivnih poduzeća, što je gotovo četvrtina (23%) svih aktivnih poduzeća u Austriji. Ako usporedimo podatke s prethodnom 2017., broj aktivnih poduzeća u Beču smanjio se za 0,5%. Najveći negativan trend statistika je evidentirala u djelatnostima obrazovanja, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (-2,9%).

G 2. Poduzeća prema djelatnostima NKD 2007., stope promjene 2018./2017.

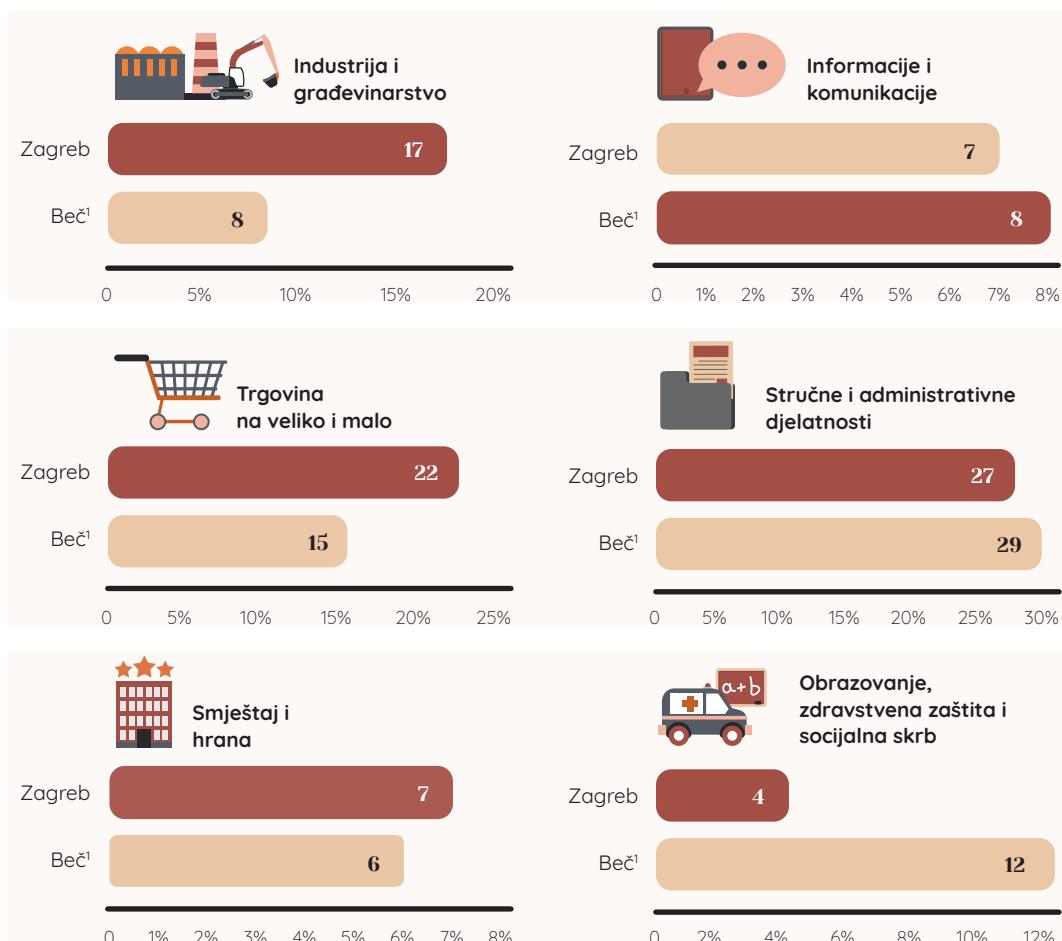

Izvor: Eurostat; obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Najšira struktura, koja pokazuje raspodjelu poduzeća prema djelatnostima NKD-a, pokazuje da je u 2018. u Gradu Zagrebu najviše aktivnih poduzeća (67%) registrirano u četirima djelatnostima: stručne, znanstvene, tehničke i administrativne djelatnosti (27%), trgovina na veliko i na malo te popravak motornih vozila i motocikla (22%), prerađivačka industrija (9%) te gradevinarstvo (8%).

Analiza poduzeća prema djelatnostima u Beču pokazuje da je u 2018. najveći broj aktivnih poduzeća bio zastupljen u stručnim, znanstvenim, tehničkim i administrativnim djelatnostima, s udjelom 29%, u trgovini na veliko i na malo te popravak motornih vozila i motocikla, s udjelom od 15% te obrazovanju i djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, s udjelom od 12%.

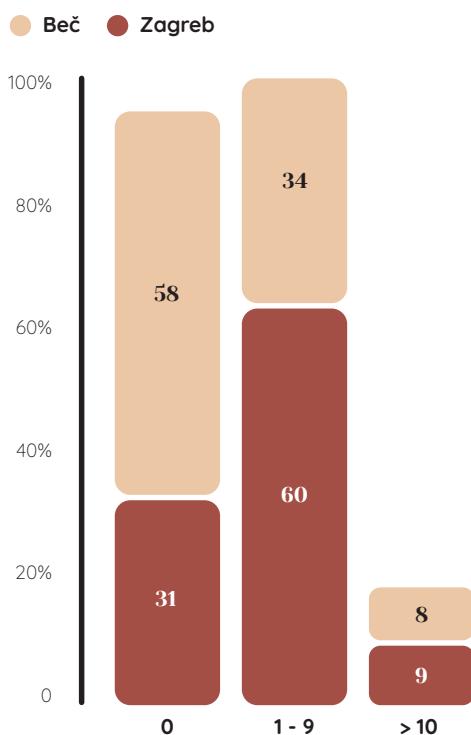
G 3. Struktura poduzeća prema djelatnostima, 2018.

Podaci o strukturi aktivnih poduzeća prema broju zaposlenih u 2018. otkrivaju daljnje razlike između Grada Zagreba i Beča. U 2018. u Gradu Zagrebu najveći udio (60%) imaju poduzeća s jednim do devet zaposlenih, na drugome su mjestu poduzeća bez zaposlenih s udjelom od 31%, a poduzeća s više od deset zaposlenih nalaze se na začelju s udjelom od 9%.

Istodobno, prema broju zaposlenih, u Beču se izdvajaju aktivna poduzeća bez zaposlenih (58%), na drugome su mjestu poduzeća s jednim do devet zaposlenih (34%), a najmanji udio (8%) imaju najveća poduzeća s više od deset zaposlenih.

G 4. Struktura poduzeća prema broju zaposlenih, 2018.

Izvor: Eurostat; obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Tržnice

Jedno od mjesa na kojima manja poduzeća (fizičke ili pravne osobe) mogu plasirati svoje domaće proizvode jesu i tržnice, na kojima vlađa šarenilo ponude i određena neformalnost, čime pridonose i specifičnoj urbanoj slici grada.

Svoju djelatnost tržnice Grada Zagreba obavljaju na prostoru 24 tržnice, tri izvantržnička prostora, internetskom prodajom te preko veletržnice i hladnjače. U 2019. prosječna površina jedne tržnice u Gradu Zagrebu bila je $5\,847\text{ m}^2$, pokrivena površine od $1\,639\text{ m}^2$, sa 114 klupa koje prosječno imaju 2 m^2 površine i s 28 prodavaonica po tržnici. Zagrebačke tržnice otvorene su od ponedjeljka do nedjelje i imaju različito radno vrijeme.

Tržnica prema vrsti robe koja se prodaje na njoj može biti: zelena tržnica, riblja tržnica ili buvljak. Većinu tržnica u Gradu Zagrebu čine zelene tržnice, koje su uglavnom namijenjene trgovini povrćem i voćem, mlječnim proizvodima, mesom, mesnim prerađevinama, jajima, ljekovitim biljem i ostalim prehrabbenim proizvodima za koje prodavatelj ima dozvolu za trgovinu.

Tržnice postaju nezaobilazna turistička odredišta koja obogaćuju i oživljavaju gradska središta nudeći dobru hranu, dinamičnost protoka ljudi i događaja. U strogom centru grada smještena je najstarija zagrebačka tržnica grada Dolac, izgrađena 1930. godine. U Europi, zbog razvijene svijesti o potrebi korištenja svježe, zdrave i lokalne hrane, tržnice se intenzivno šire. Neke zemlje, kao što je Austrija, modernizirale su tržnice s pomoću organiziranja i marketinga te na taj način dale značajan doprinos održivosti malih poljoprivrednih gospodarstava.

Prema podacima iz bečke statistike u Beču postoji 17 maloprodajnih i pet privremenih (tjednih) tržnica, koje obuhvaćaju manje tržnice na kojima se uglavnom nudi sezonska hrana lokalnih proizvođača, ali postoje i srednje i velike tržnice koje svakoga tjedna privuku tisuće mještana i gostiju i na kojima se nude delicije iz cijelog svijeta. Tržnice su otvorene od ponedjeljka do subote i imaju različito radno vrijeme, ali svi štandovi na tržnicama moraju biti otvoreni radnim danom od utorka do petka od 15 do 18 sati i subotom od 8 do 12 sati.

Najpoznatija je bečka tržnica Naschmarkt, koja je ne samo najstarija (službeno je otvorena 1916.) nego i najveća jer se proteže na površini od 2,3 hektara.

G 5. Tržnice u Zagrebu

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Broj tržnica	24	24	24	24	24
Površina, m ²	140 449	140 449	140 449	140 449	140 339
Pokrivena površina, m ²	39 339	39 339	39 339	39 339	39 339
Broj klupa (stolova)	2 643	2 479	3 077	2 728	2 728
Površina klupa, m ²	7 035	6 701	6 299	5 488	5 488
Prodavaonice na tržnicama	523	523	523	674	674

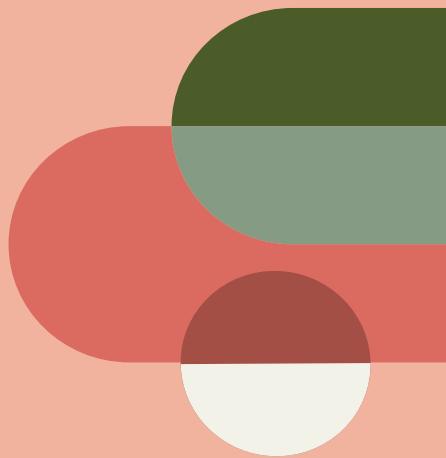

Fotografija: J. Duval (Zagreb)

10

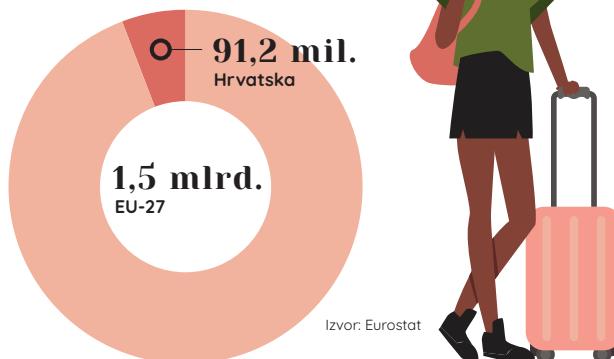
Turizam

Turistička noćenja

Turizam ima važnu ulogu u Europskoj uniji (EU) zbog svojega gospodarskog potencijala te zbog utjecaja na društvo i okoliš. Prema podacima Eurostata, u državama EU-27 u 2019. ostvareno je više od 1,5 milijardi turističkih noćenja u velikom broju komercijalnih smještajnih objekata (hoteli, apartmani, sobe, hosteli, kampovi i sl.).

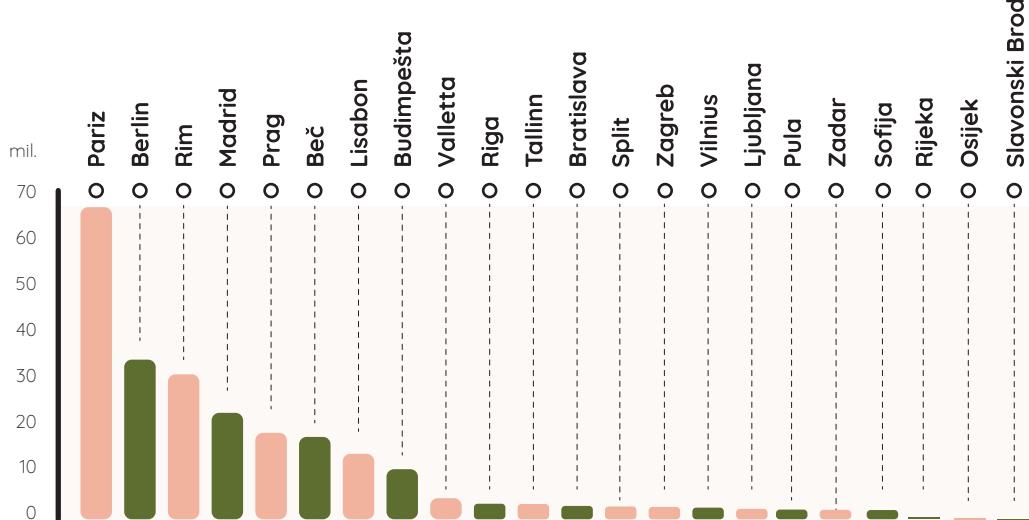
G 1. Turistička noćenja, 2019.

Među 16 europskih glavnih gradova prikazanih u grafikonu G 2. u 2019. Pariz je bio najčešće europsko turističko odredište s ostvarenih 66,7 milijuna noćenja, a slijede Berlin s 34,1 milijuna noćenja te Rim s ostvarenih 31,0 milijuna noćenja. S druge strane, Sofija je s ostvarenih 2,0 milijuna noćenja bila najmanje posjećeno europsko središte.

Istovremeno je u Republici Hrvatskoj u 2019. ostvareno ukupno više od 91,2 milijuna noćenja, a 11% ukupnih noćenja ostvareno je u sedam promatranih hrvatskih gradova. Najviše noćenja među njima ostvario je najveći dalmatinski grad na obali Jadranskog mora Split (2,7 milijuna), a slijedi ga, smješten u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb s 2,6 milijuna noćenja.

G 2. Noćenja turista u odabranim gradovima, 2019.

Daljnja analiza europskih turističkih odredišta otkriva različita turistička kretanja između 2018. i 2019. Ako promatramo turistička noćenja među promatranim europskim glavnim gradovima, Vilnius je ostvario najveći porast (+12,4%). Stope rasta veće od 5% zabilježili su Rim (+6,9%), Madrid (+6,1%), Lisbon (+6,1%), Bratislava (+5,9%) i Zagreb (+5,1%). Suprotno tome, pad noćenja ostvarili su Valletta (-1,2%) i Pariz (-0,9%). Hrvatski gradovi Slavonski Brod i Osijek u 2019. zabilježili su porast turističkih noćenja veći od 15%.

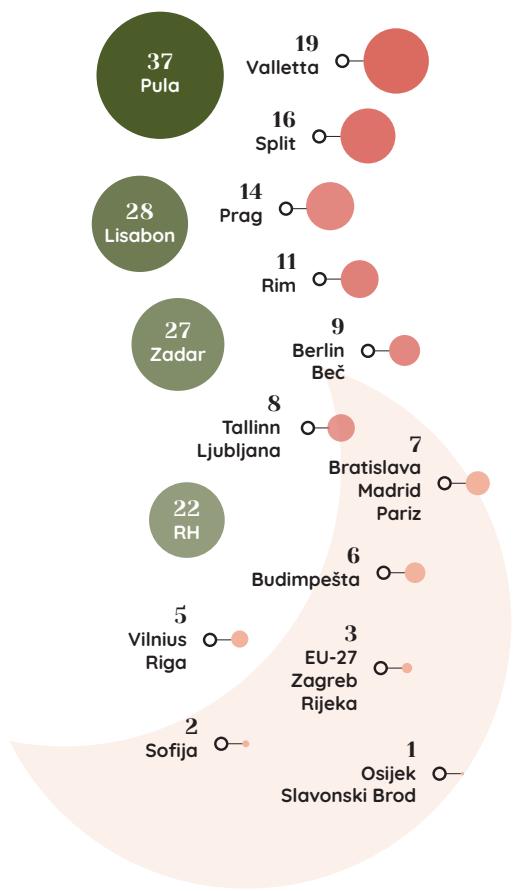
G 3. Godišnje stope promjene noćenja turista, 2019./2018.

Izvor: Eurostat, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

Ako se gleda pokazatelj broja komercijalnih noćenja prema broju stanovnika, na prvo-mjestu našao se najveći grad istarskog poluotoka Pula s 37 noćenja po stanovniku, a slijede Lisabon s 28 i Zadar s 27 noćenja po stanovniku. Najmanje noćenja po stanovniku među europskim glavnim gradovima ostvarila je Sofija, tek dva noćenja po stanovniku. U Zagrebu je u 2019. izmjerena intenzitet od tri noćenja po stanovniku, što je ujedno i prosjek država članica EU-27.

G 4. Noćenja po stanovniku u odabranih gradovima, 2019.

Izvor: Eurostat

Smještajni kapaciteti

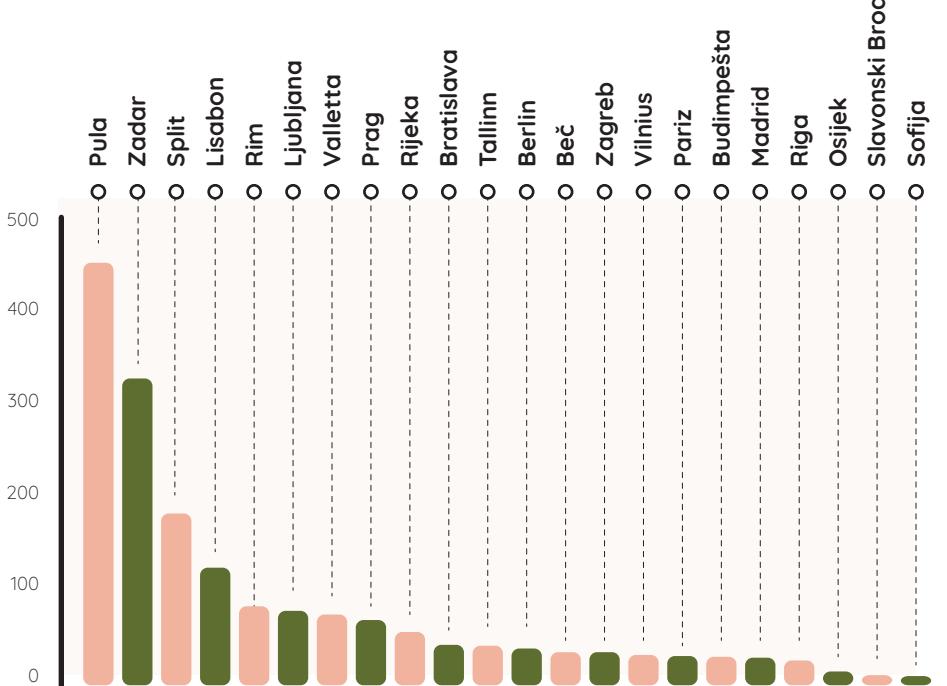
U 2019. u EU-u je bilo na raspolaganju 28,8 milijuna kreveta za smještaj turista, od čega je u Republici Hrvatskoj 1,2 milijuna. Najveći broj postelja među europskim glavnim gradovima zabilježili su Pariz (314,0 tisuća) i Rim (243,1 tisuća), a među promatranim hrvatskim gradovima Split s 31,7 tisućom i Zagreb s 28,6 tisuća.

Podaci o brojevima stalnih postelja manje su usporedivi u apsolutnom iznosu. Ako ih postavimo u odnos na 1 000 stanovnika određenoga grada, prema dostupnim podacima Eurostata najveći broj kreveta u komercijalnom turističkom smještaju među europskim glavnim gradovima u 2019. zabilježili su Lisbon (128 postelja na 1 000 stanovnika) i Rim (86 postelja na 1 000 stanovnika). Na drugoj strani ljestvice nalazi se glavni grad Bugarske Sofija sa samo 10 postelja na 1 000 stanovnika.

Ako preračunamo broj postelja na 1 000 stanovnika, vidljive su razlike među hrvatskim gradovima. U 2019. najveći broj postelja na 1 000 stanovnika zabilježila je Pula (460), a Slavonski Brod sa samo 11 postelja na 1 000 stanovnika nalazi se na samom začelju.

Zagreb je u 2019. zabilježio 36 postelja na 1 000 stanovnika.

G 5. Broj postelja na 1 000 stanovnika, 2019.

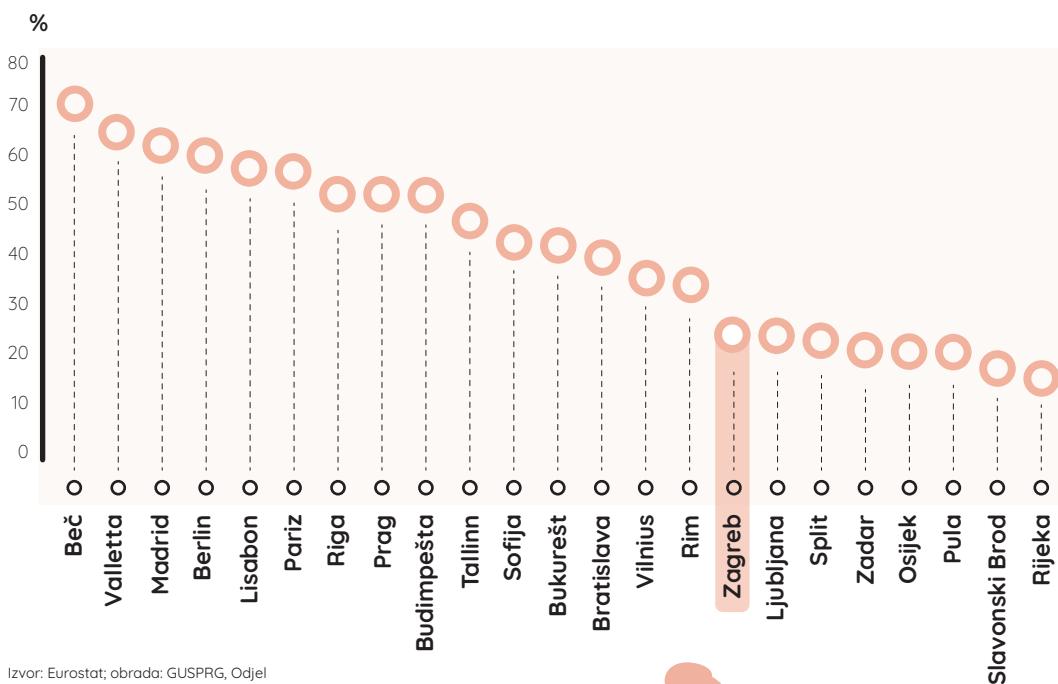

Kad se ostvarena noćenja postave u odnos s raspoloživim smještajnim kapacitetima, dobiva se pokazatelj iskorištenosti kapaciteta. Prosječna iskorištenost postelja dobar je pokazatelj razvoja destinacije.

U odabranim europskim glavnim gradovima u 2019. najveću iskorištenost stalnih postelja zabilježio je Beč sa 70,7%. Iskorište-

nost postelja veću od 60% imali su Valletta (66,1%), Madrid (63,4%) i Berlin (61,4%). Na drugom kraju ljestvice nalaze se Zagreb s 25,3% i Ljubljana s 25,1% iskorištenosti postelja. Podaci za 2019. pokazuju kako je u sedam promatranih hrvatskih gradova ostvarena niža razina iskorištenosti kapaciteta i kretala se u rasponu od 16 do 26%.

G 6. Iskorištenost kapaciteta, 2019.

Izvor: Eurostat; obrada: GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove

(Napomena: Berlin, Bukurešt i Ljubljana: podaci za 2018.)

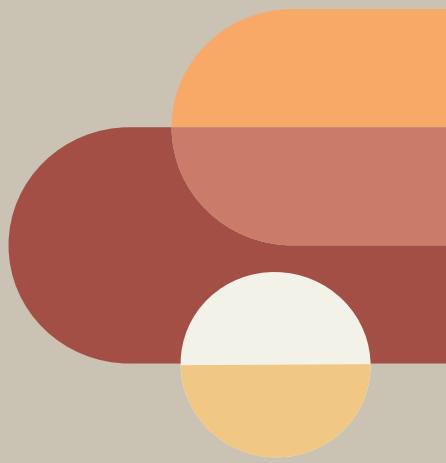

Fotografija: J. Duval (Zagreb)

11

Kultura

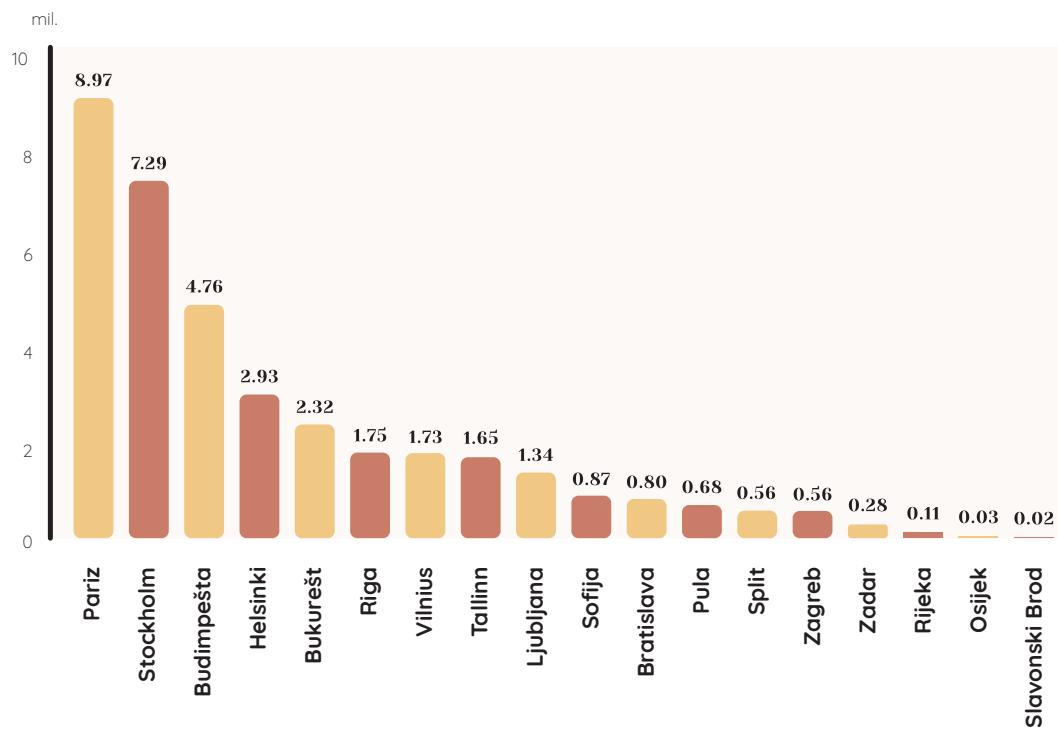
Posjećenost muzeja

Muzeji daju određenu autentičnost destinaciji i nezaobilazan su dio kulturne i turističke ponude samoga grada. Jedan je od pokazatelja popularnosti muzeja i posjećenost muzeja. Prema posljednjim podacima Eurostata u 2018. berlinske muzeje posjetilo je gotovo 17 milijuna ljudi, što je prosječno 32 posjetitelja u minuti, dok je velik broj muzeja u Pariz privuklo devet milijuna posjetitelja. Na drugom kraju ljestvice, s rasponom od 750 do 900 tisuća posjetitelja muzeja, nalaze se kulturna središta Slovačke i Bugarske, Bratislava i Sofija.

Promatrajući ulogu muzeja kao prilog bogatstvu kulturne i turističke ponude u hrvatskim gradovima, najveći broj posjetitelja muzeja u 2019. zabilježili su Pula s više od 670 tisuća posjetitelja i Split s više od 560 tisuća, a najmanje posjeta muzejima zabilježili su Osijek (29 tisuća) i Slavonski Brod (20 tisuća).

Muzejska ponuda Zagreba privukla je u 2019. u hrvatsku prijestolnicu 555 tisuća posjetitelja.

G 1. Broj posjetitelja muzeja u odabranim gradovima, 2019.

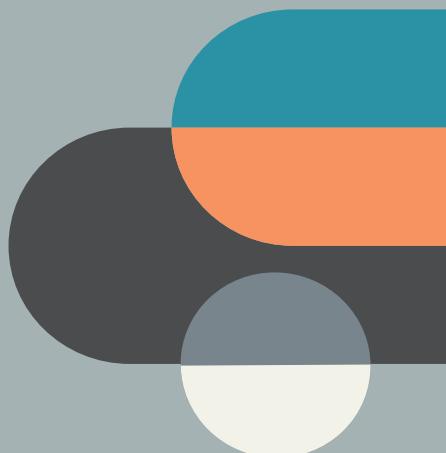
Fotografija: L. Kivaka (Pariz)

Fotografija: J. Beittins Frouee (Riga)

12

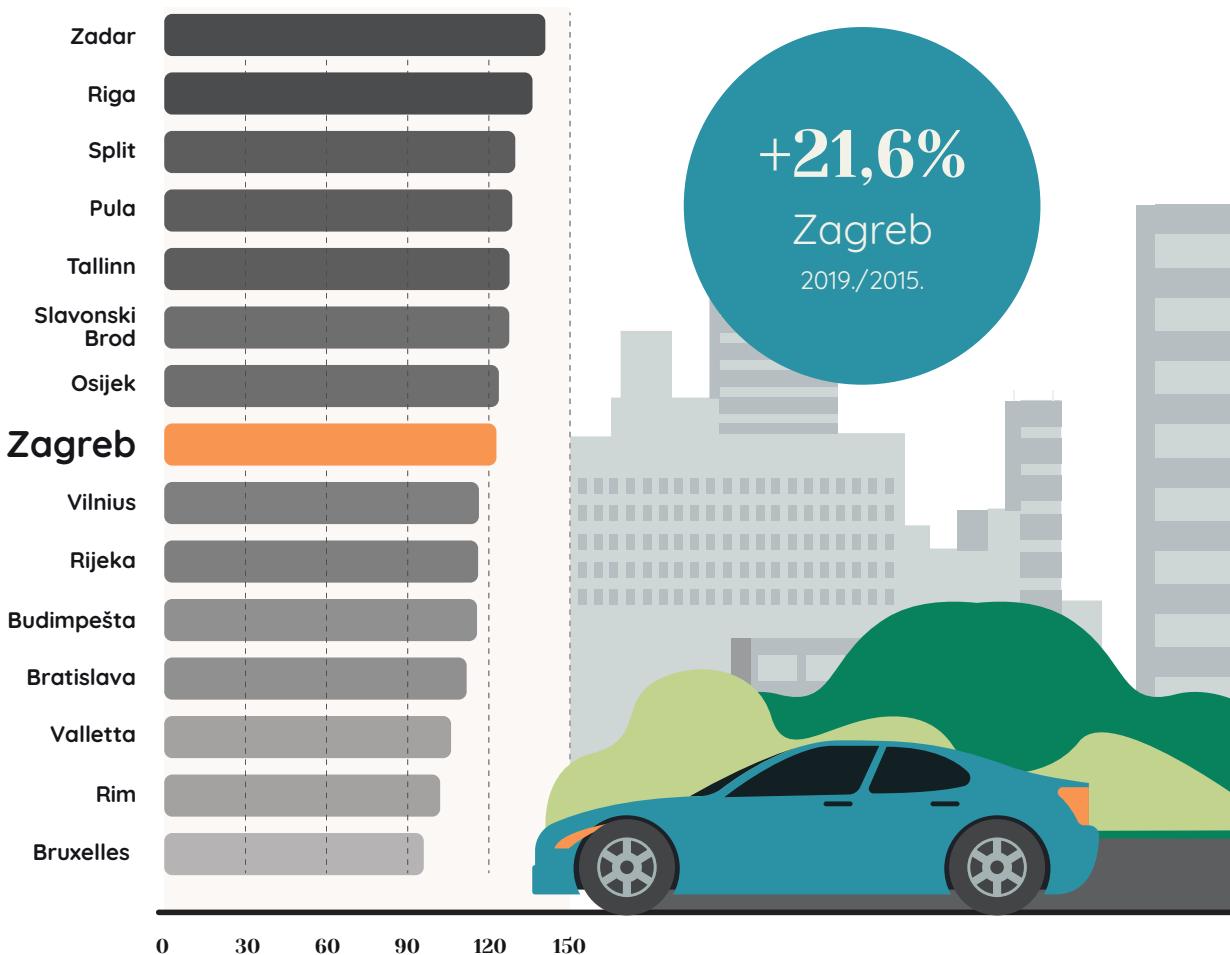
Promet

Broj registriranih automobila

Prometni sektor značajan je nositelj gospodarskog i društvenog razvoja svakoga grada. Prema posljednjim raspoloživim podacima Eurostata tijekom petogodišnjeg razdoblja od 2015. do 2019., osim u Bruxellesu, došlo je do rasta broja registriranih osobnih automobila u europskim gradovima, a najveći rast zabilježen je u Rigi (34,8%) i Tallinnu (26,4%). U 2019. u Gradu Zagrebu bilo je registrirano 290,1 tisuća osobnih automobila, što je porast od 21,6% u odnosu na njihov broj u 2015., kad ih je bilo registrirano 238,5 tisuća.

G 1. Registrirana osobna vozila u odabranim gradovima, indeksi 2019./2015.

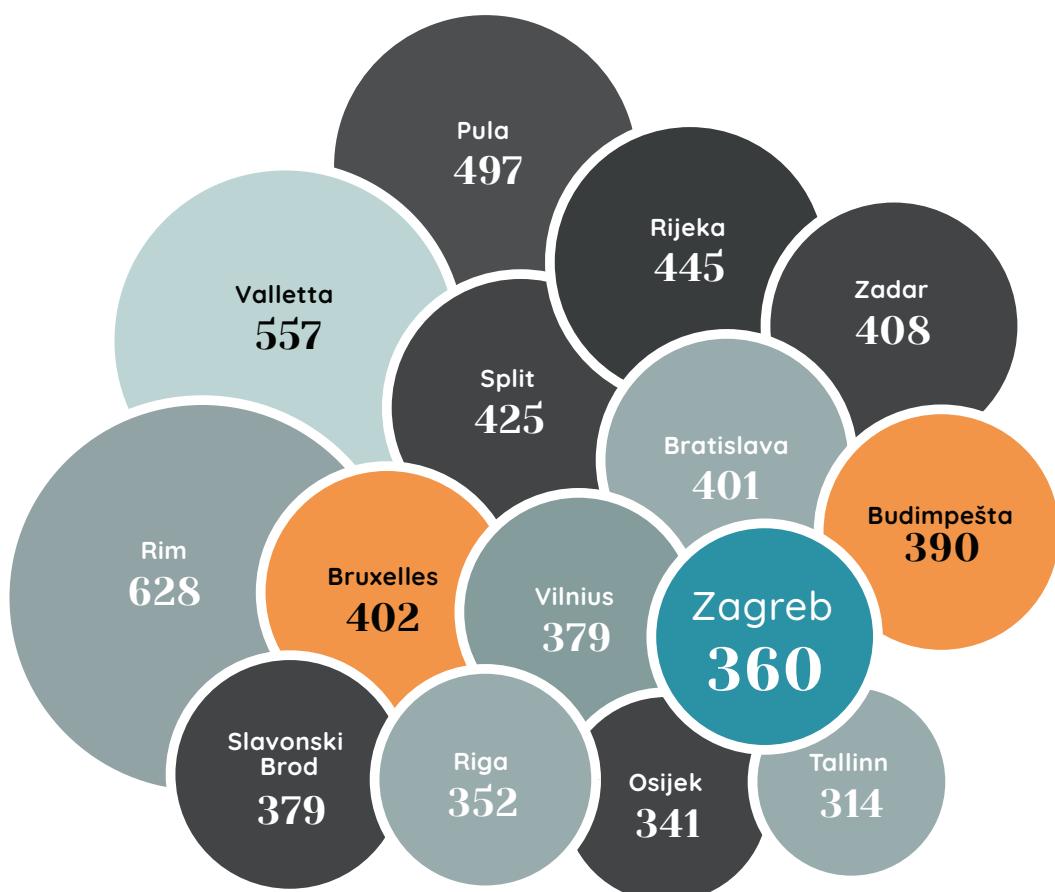

Stopa motorizacije

Stopa motorizacije, odnosno broj registriranih osobnih automobila na tisuću stanovnika, u gradu Zagrebu u 2019. iznosila je 360. Među hrvatskim gradovima prema broju osobnih automobila na 1 000 stanovnika isticala se Pula (497), a najmanju stopu motorizacije u 2019. zabilježio je Osijek (341).

Usporedbe radi, ako promatramo glavne gradove članica Europske unije, Rim je u 2019. sa 628 registriranih automobila na tisuću stanovnika imao najvišu stopu motorizacije, dok je najniža stopa spomenute godine zabilježena u Tallinnu s 314 registriranih automobila na tisuću stanovnika.

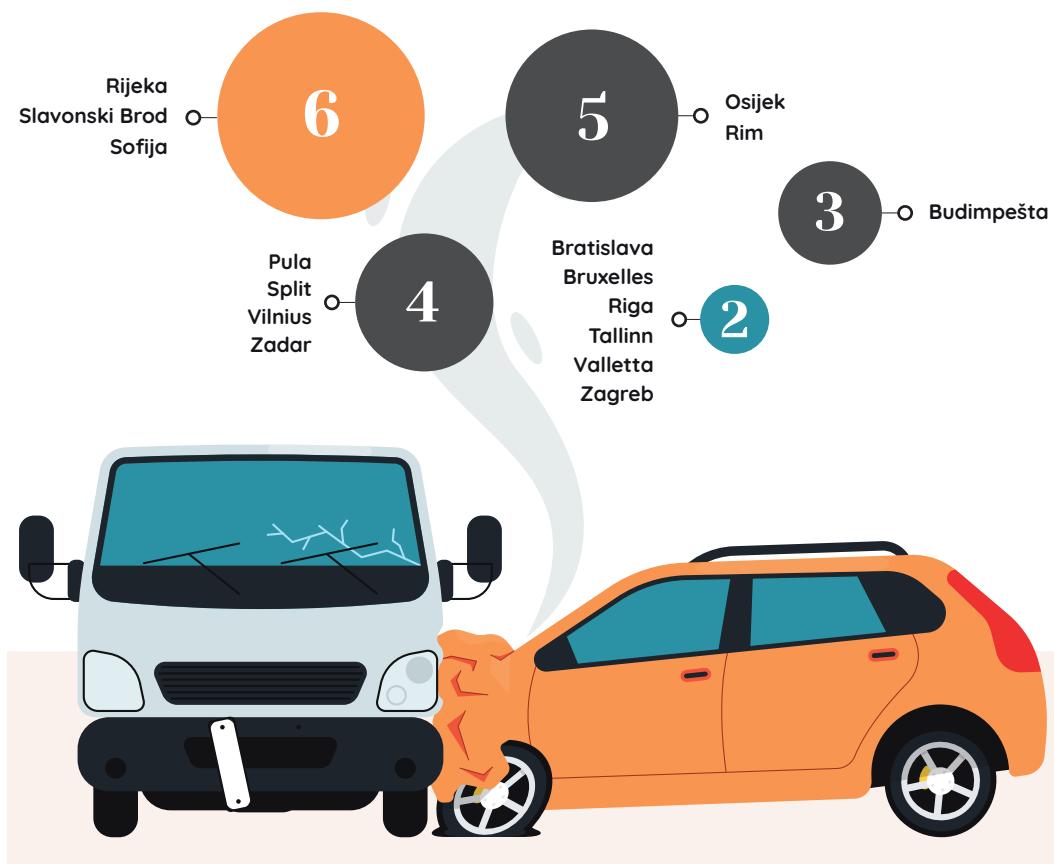
G 2. Broj registriranih automobila na 1 000 stanovnika u odabranim gradovima, 2019.

Prometne nesreće

Stanje sigurnosti cestovnog prometa neke zemlje, regije ili grada promatra se preko pokazatelja o broju stradavanja ljudi u prometnim nesrećama, a glavni je pokazatelj broj smrtno stradalih osoba na 100 000 stanovnika. U 2019. u Gradu Zagrebu broj pогinulih osoba u prometnim nesrećama na 100 000 stanovnika iznosio je dva, a ohrabruje i podatak da se broj smrtno stradalih osoba u prometnim nesrećama u posljednjih pet godina (2015. – 2019.) smanjio za čak 20,0%. U navedenom su razdoblju Riga, Tallinn, Bratislava i Bruxelles učinili veliki napredak pri smanjivanju broja nastradalih u prometnim nesrećama, dok su slabije rezultate postigli Sofija, Rijeka i Slavonski Brod.

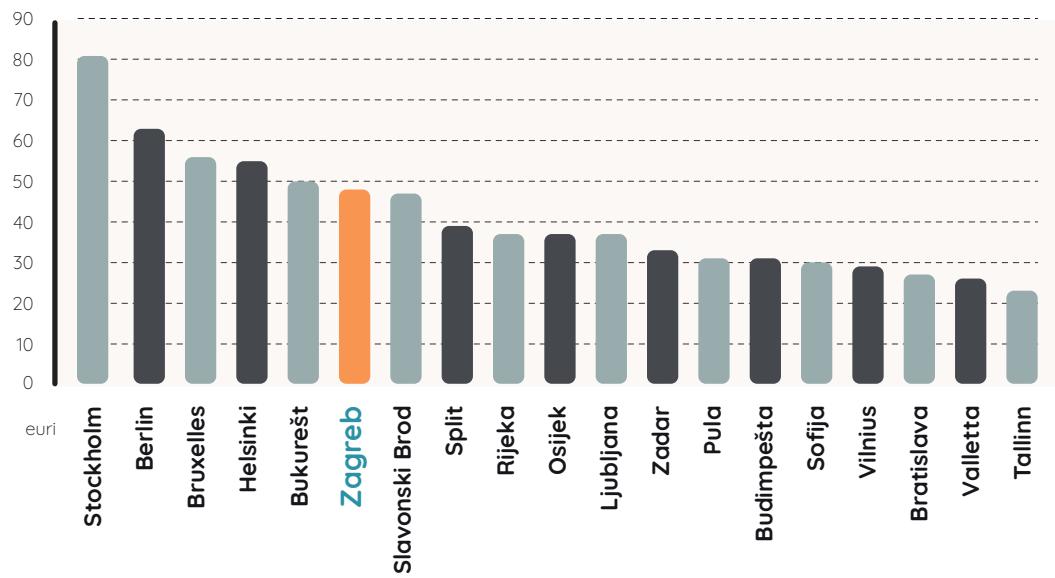
G 3. Broj pогinulih osoba u prometnim nesreћama na 100 000 stanovnika, 2019.

Javni prijevoz

Brojni europski gradovi razmatraju uvođenje jeftinijeg prijevoza kako bi se smanjile velike gužve u prometu i smanjilo zagađivanje okoliša. Usporedba cijena kombiniranih mjesečnih karata za javni prijevoz pokazuje da se Grad Zagreb, iako je skuplji od svih hrvatskih gradova, s prosječnom cijenom od 354 kune¹ (47,5 eura) nalazi na sredini ljestvice europskih metropola prema nominalnoj skupoci javnog prijevoza. Najskuplju mjesečnu kartu plaćaju stanovnici Stockholma u Švedskoj, 603 kune (81 euro), a na drugome mjestu nalazi se Berlin s mjesečnom kartom koja stoji oko 467 kuna (63 euro). Najpristupačniji javni prijevoz ima Tallinn, u kojem se za mjesečnu kartu mora izdvojiti oko 171 kuna (23 euro).

G 4. Prosječna cijena mjesečne kombinirane karte u odabranim gradovima, 2017.

1 Tečajna lista HNB, srednji tečaj za dan 31.12. 2019. 1,00 EUR iznosi 7,442580 kn.

Prijevoz taksijem

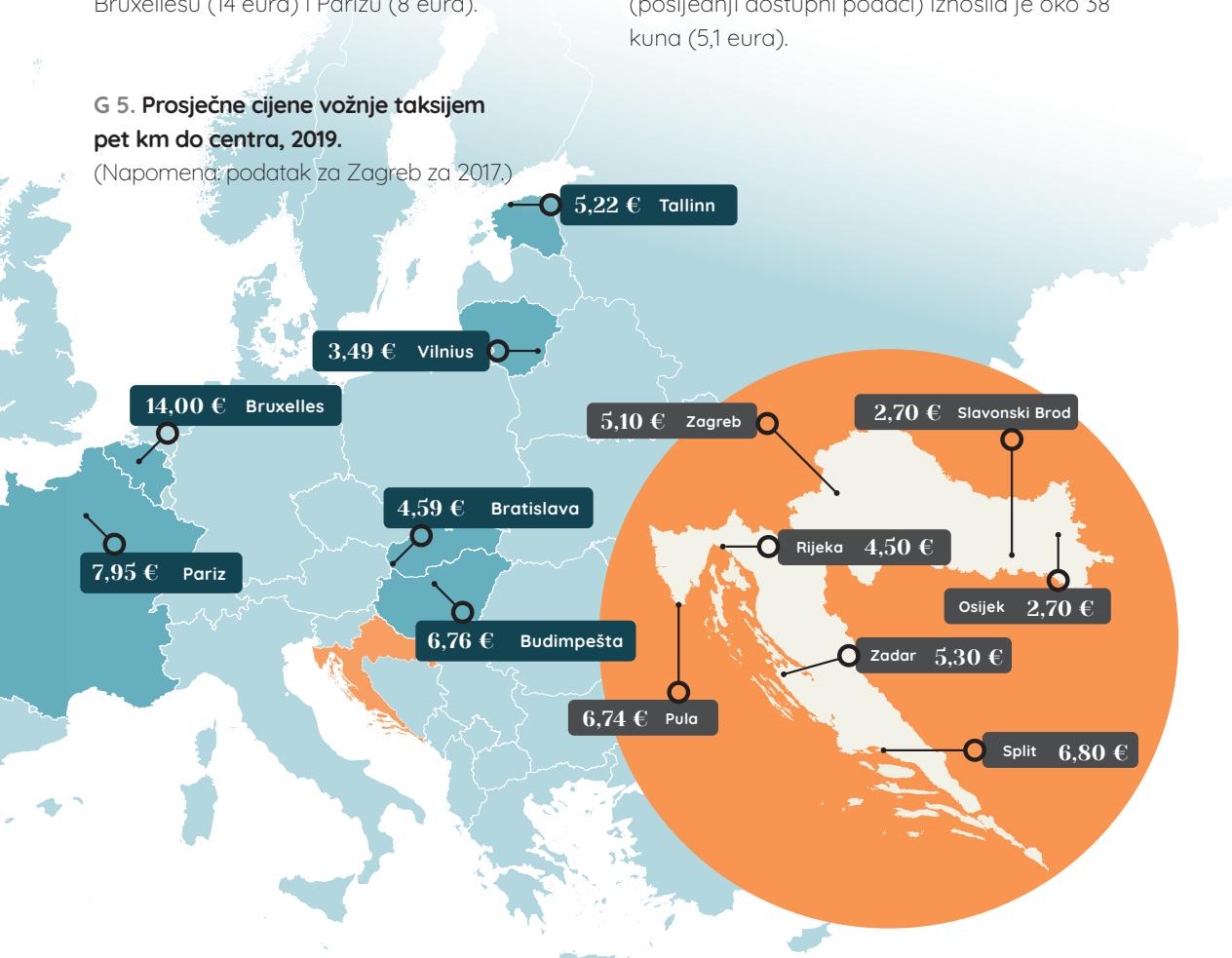
Cijena vožnje taksijem do centra grada razlikuje se u europskim gradovima. Prema podacima Eurostata za 2019. najjeftinije cijene usluge vožnje taksijem – ispod pet eura za pet kilometara vožnje do centra grada – nudili su Bratislava (4,6 euro) i Vilnius (3,5 euro). Na drugoj strani ljestvice, cijene vožnje taksijem za jednaku relaciju znatno su skuplje u Bruxellesu (14 euro) i Parizu (8 euro).

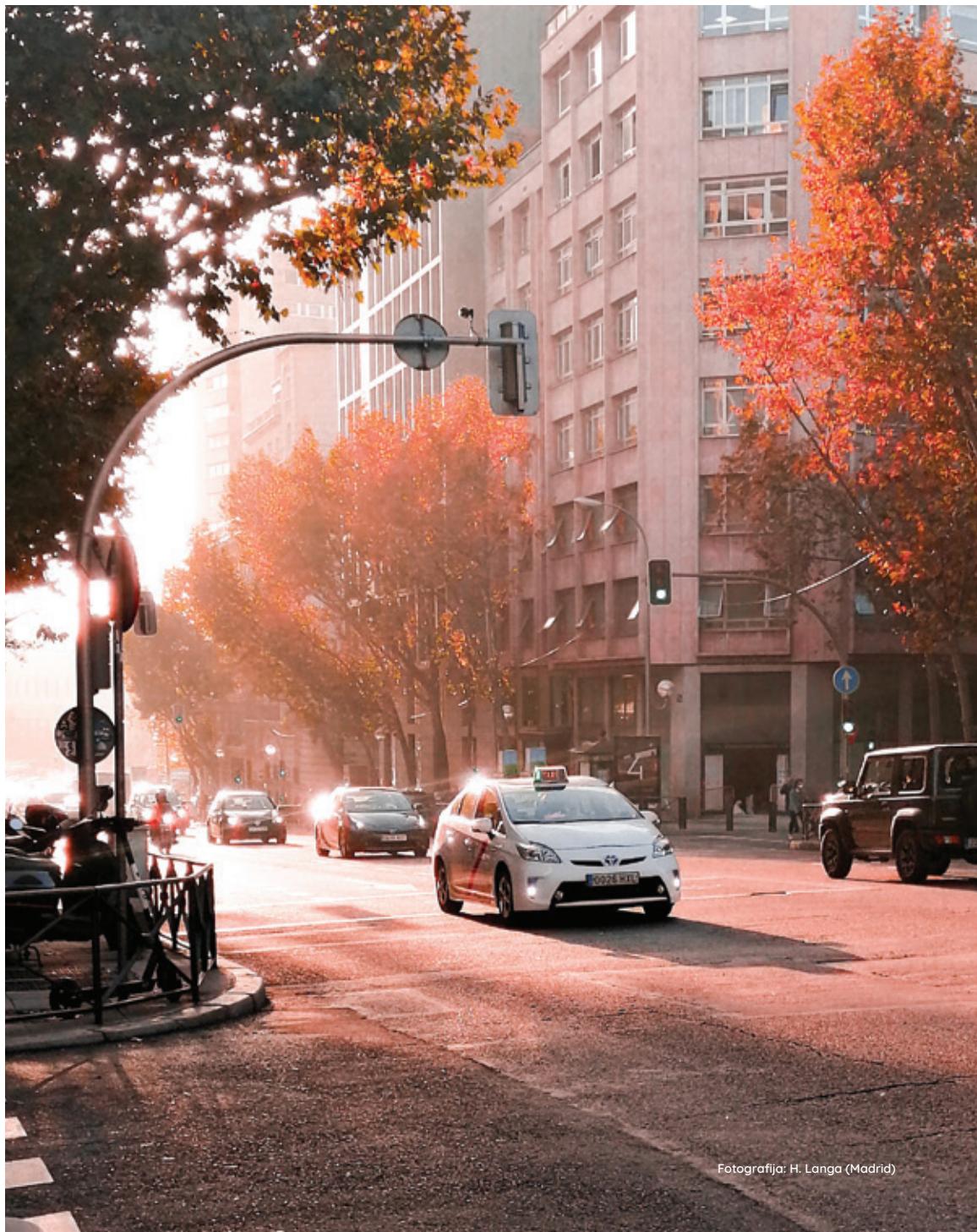
Ako usporedimo cijene navedene vožnje taksijem u hrvatskim gradovima, u 2019. Split je zabilježio najskuplju cijenu usluge prijevoza taksijem (51 kn ili 6,8 euro), a najnižu Osijek i Slavonski Brod (20 kn ili 2,7 eura svaki).

U Gradu Zagrebu prosječna cijena vožnje taksijem za putovanje od pet km u 2017. (posljednji dostupni podaci) iznosila je oko 38 kuna (5,1 euro).

G 5. Prosječne cijene vožnje taksijem pet km do centra, 2019.

(Napomena: podatak za Zagreb za 2017.)

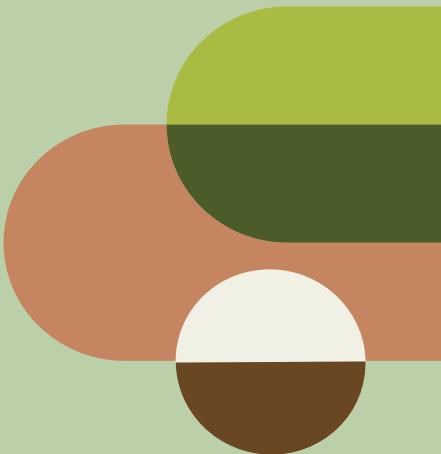
Fotografija: H. Langa (Madrid)

Fotografija: V. Morandi (Lisabon)

13

Okoliš

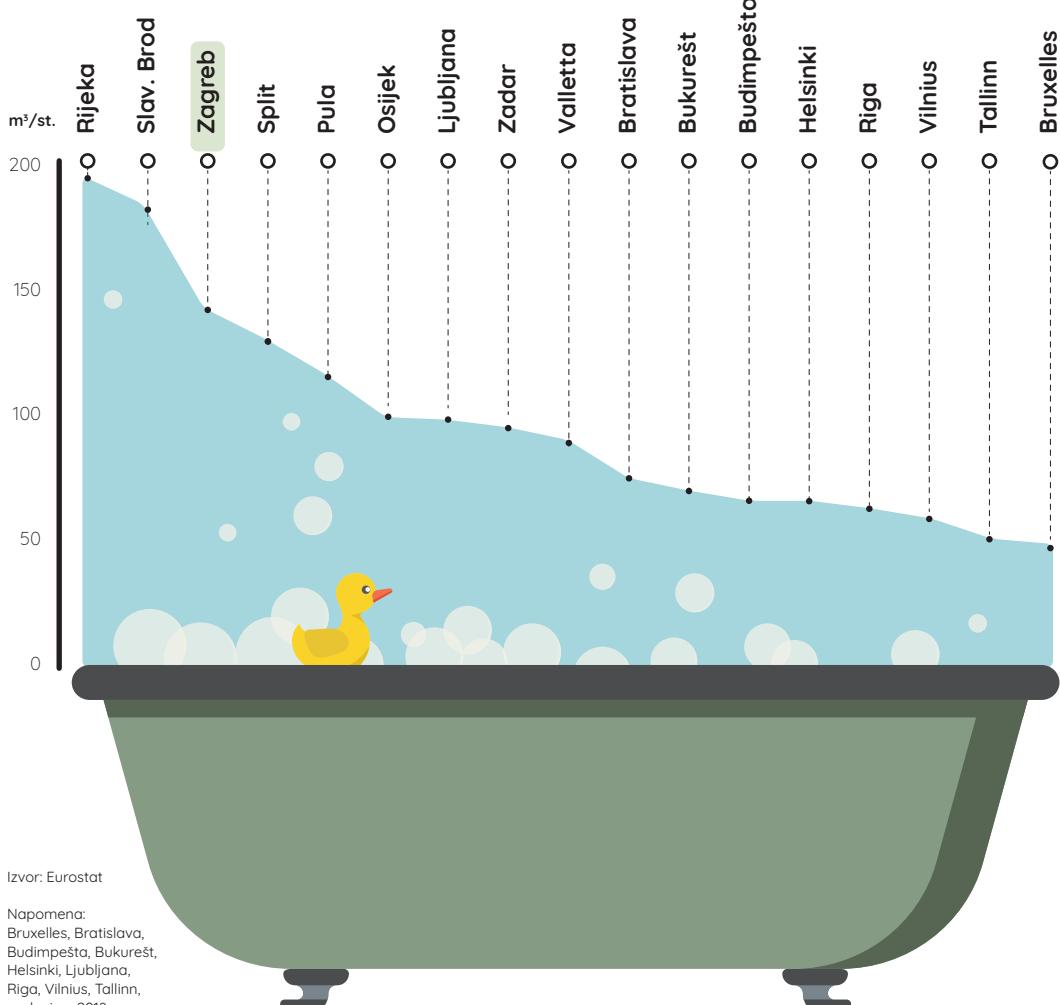

Potrošnja vode

Voda je nezamjenjiv prirodni resurs, a očuvanje pitke vode bitan je korak pri smanjivanju negativnog utjecaja na okoliš te dugoročnom osiguranju opskrbe stanovništva pitkom vodom.

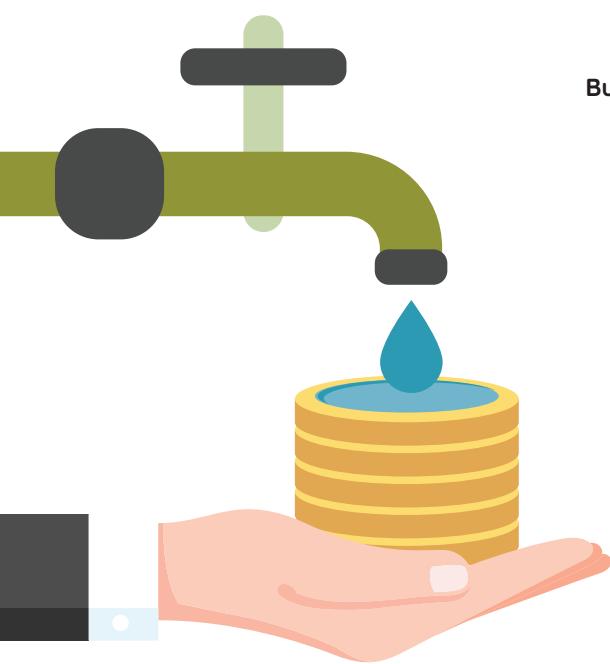
Razina upotrebe vode iz javne opskrbe varira među evropskim glavnim gradovima, no prednjači Grad Zagreb s prosječnom potrošnjom od $142 \text{ m}^3/\text{st.}$ po stanovniku, a slijede Ljubljana ($98 \text{ m}^3/\text{st.}$) i Valletta ($90 \text{ m}^3/\text{st.}$). S druge strane, Bruxelles, Tallinn, Vilnius i Riga troše prosječno tri puta manje vode po stanovniku od Grada Zagreba (raspon od 49 do $63 \text{ m}^3/\text{st.}$). Ukupno gledajući, hrvatski gradovi imaju najveću potrošnju vode među promatranim gradovima.

G 1. Potrošnja vode po stanovniku, 2019.

Cijena vode

Grad Zagreb na ljestvici skupiće kubičnog metra vode iz javnog vodovoda u sektoru kućanstava smjestio se odmah iza Vallette i Bruxellesa, s prosječnom cijenom od 18,7 kn/m³ (2,5 eura¹). Raspon cijena u promatranim europskim gradovima kretao se od najnižih 4,3 kune/m³ (0,6 eura¹) u Ljubljani do najviših 23,2 kn/m³ (3,1 eura¹) u glavnom gradu Malte Valletti, koja je, prema podacima Eurostata, jedan od gradova EU-a s najmanjim zalihamama vode.

G 2. Cijena m³ vode u kućanstvima, 2019.

Izvor: Eurostat, obrada GUSPRG, Odjel za statističke i analitičke poslove.

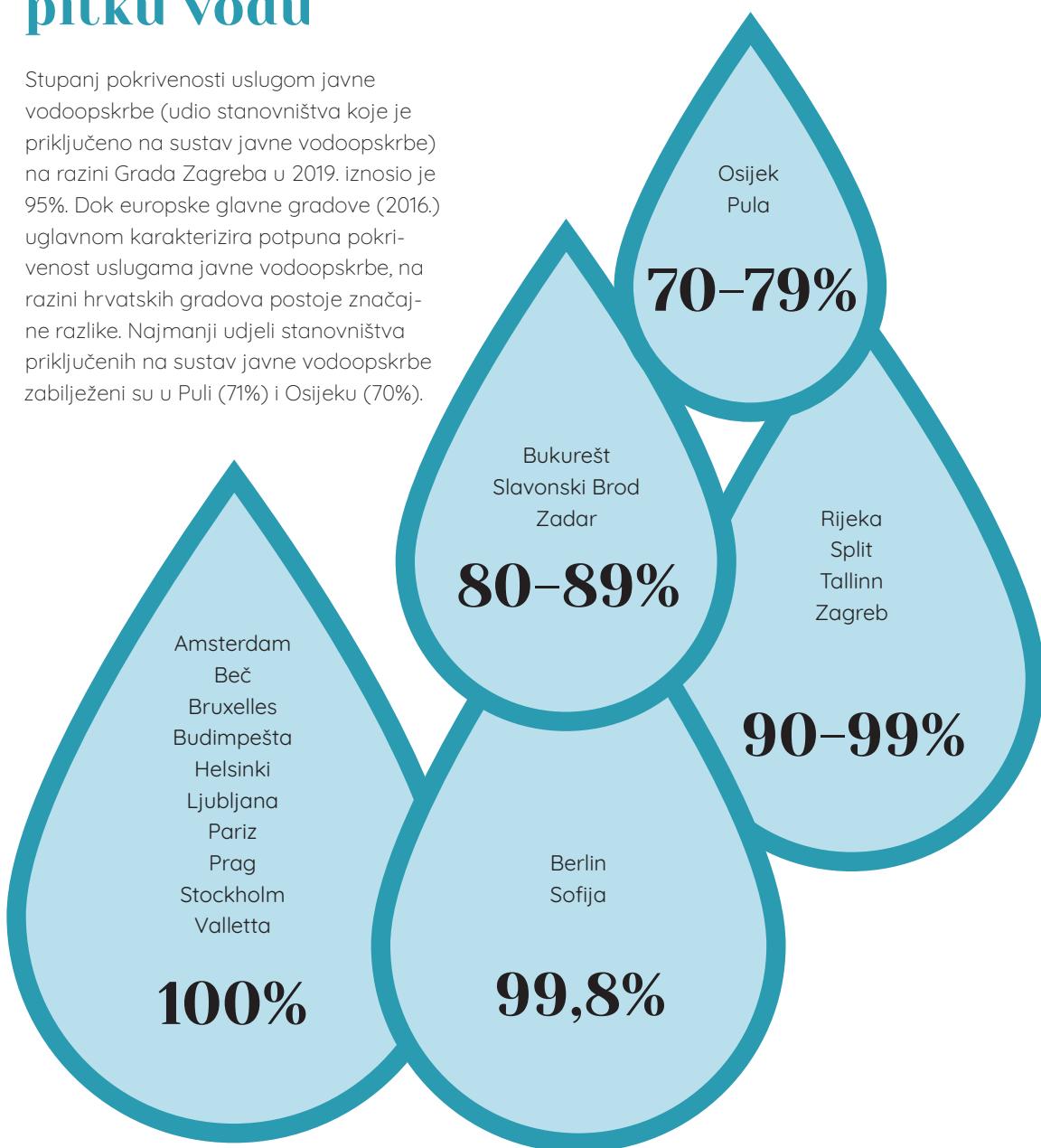
Napomena: Bruxelles, Bratislava, Budimpešta, Helsinki, Ljubljana, Riga, Tallinn, Valletta, podaci za 2018.

¹ Tečajna lista HNB-a, srednji tečaj za dan 31.12. 2019., 1,00 EUR iznosi 7,442580 kn.

Stanovništvo priključeno na pitku vodu

Stupanj pokrivenosti uslugom javne vodoopskrbe (udio stanovništva koje je priključeno na sustav javne vodoopskrbe) na razini Grada Zagreba u 2019. iznosio je 95%. Dok europske glavne gradove (2016.) uglavnom karakterizira potpuna pokrivenost uslugama javne vodoopskrbe, na razini hrvatskih gradova postoje značajne razlike. Najmanji udjeli stanovništva priključenih na sustav javne vodoopskrbe zabilježeni su u Puli (71%) i Osijeku (70%).

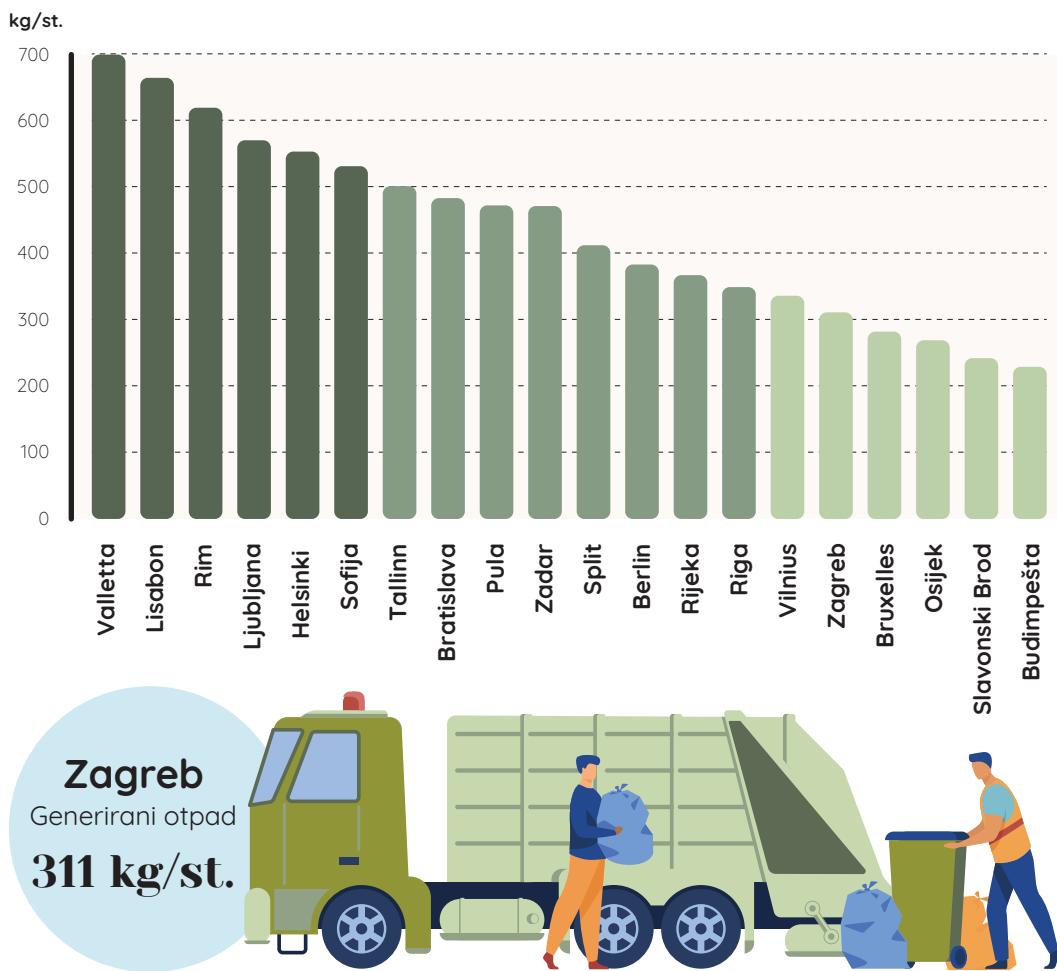
G 3. Udio stanovništva priključenoga na javni vodovod u odabranim europskim gradovima

Komunalni otpad

Suvremeno gospodarenje otpadom čini skup aktivnosti, odluka i mjera usmjerenih na zbrinjavanje otpada i smanjivanje količina otpada i njegova štetnog utjecaja na okoliš. U 2019. ukupni iznos komunalnog otpada u promatranim europskim glavnim gradovima znatno se razlikuju, krećući se od 229 kg po stanovniku u Budimpešti do 699 kg po stanovniku u Valletti. U hrvatskim gradovima postoje razlike u stupnju prikupljanja otpada i gospodarenja otpadom. Među sedam promatralih hrvatskih gradova, Grad Zagreb po količini prikupljenog otpada smjestio se na peto mjesto s 311 kg/st. Na grafikonu G 4. odabrani gradovi rangirani su padajućim redoslijedom prema količini stvorenoga komunalnog otpada.

G 4. Prikupljeni komunalni otpad po stanovniku, 2019.

Izvor: Eurostat

Napomena: Berlin, Helsinki, Lisbon, Ljubljana, Sofia, Zagreb, podaci za 2018.

Korištenje zemljišta

Karakter grada definiran je u određenoj mjeri načinom na koji su uređene njegove ulice i javni prostori. Zelene površine u gradovima, kao što su parkovi, javni vrtovi i sportski tereni, osiguravaju brojne ekološke vrijednosti te doprinose boljoj kvaliteti života stanovnika. Ipak je udio zelenih i sportskih površina relativno nizak među europskim gradovima (G 5.). U 2018. među odabranim europskim glavnim gradovima Kopenhagen (13,5%), Madrid (13,1%) i Bruxelles (13,0%) imali su najveće udjele površina prekrivenih zelenilom te površinama za sport i rekreaciju, dok su najmanji udjeli zabilježeni u Zagrebu i Ljubljani (manje od 3%). U promatranim hrvatskim gradovima zelene i sportske površine prekrivale su manje od 6% ukupne površine, osim u Puli (14,7%).

S druge pak strane, prirodne (fizičke) površine, koje osim voda i močvara uključuju i ostale zelene površine poput šuma i biljne vegetacije, činile su u 2018. najveći dio površine Grada Zagreba (37,3%). Prirodne površine dominirale su i u ostalim hrvatskim gradovima. To se ponajprije odnosi na Žadar (57,5%) i Split (53,9%), a u manjoj mjeri na Osijek (12,8%). Zemljište prekriveno prirodnim površinama činilo je relativno visok udio i u europskim metropolama. Gradovi s udjelom prirodnih površina većim od 30% jesu Ljubljana

na (43,7%), Madrid (32,8%) i Bratislava (31,6%). Na drugom kraju ljestvice, prirodne površine pokrivale su manje od 10% ukupne površine u Kopenhagenu (9,1%) i Bukureštu (7,8%).

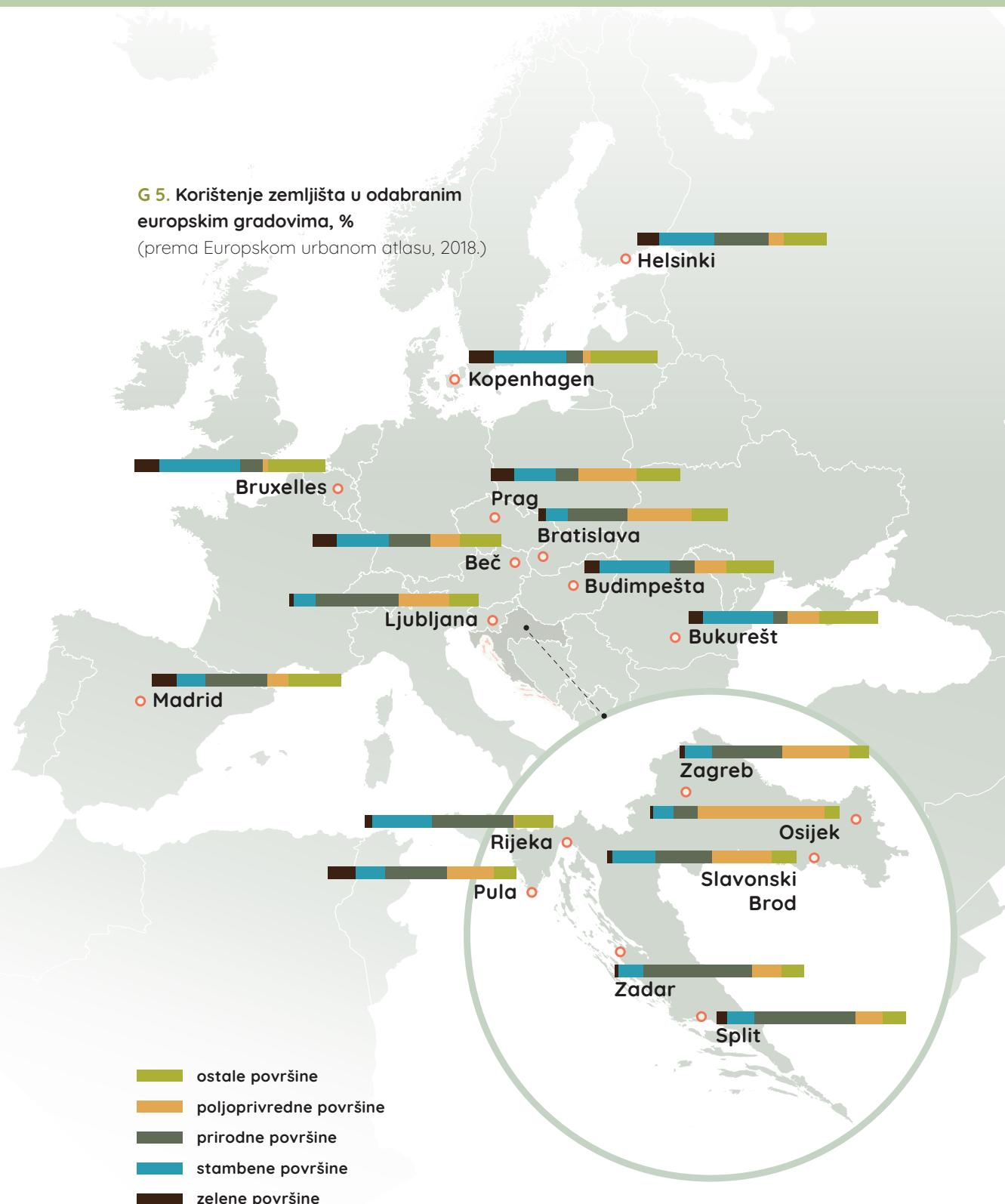
Neki veliki gradovi, kao što su Bruxelles, Kopenhagen, Bukurešt i Budimpešta, imali su u 2018. više od 35% zemljišta pokriveno stambenim zgradama i parkiralištima te prometnim mrežama (kontinuirano i diskontinuirano stambeno urbano tkivo). U Helsinkiju, Beču i Pragu udio se kretao od 20 do 30%, a najmanje udjele zabilježili su Madrid (15,0%), Ljubljana (11,9%) i Bratislava (11,6%). U hrvatskim gradovima udio navedenih površina znatno se razlikovao i kretao se između 10 i 35%. Najveći udio zabilježila je Rijeka (31,8%), a najmanji Osijek (10,6%). Kontinuirano i diskontinuirano stambeno urbano tkivo prekrivalo je 14,4% ukupne površine Grada Zagreba.

U većini odabralih europskih glavnih grada poljoprivredne površine činile su između 15 i 35% ukupne površine, dok su manji udjeli zabilježeni u Helsinkiju (8,1%), Kopenhagenu (4,0%) i Bruxellesu (2,5%). U apsolutnom su iznosu Grad Zagreb ($227,1 \text{ km}^2$), Prag ($152,4 \text{ km}^2$) i Bratislava ($124,3 \text{ km}^2$) imali najveće poljoprivredne površine u 2018. godini.

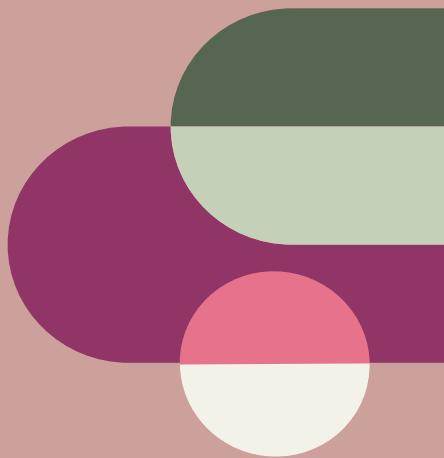
G 5. Korištenje zemljišta u odabranim europskim gradovima, %

(prema Europskom urbanom atlasu, 2018.)

14

Pojmovnik

1. Stanovništvo

- ▶ **Kritični trenutak popisa za podatke o stanovništvu:** U europskoj demografskoj statistici (nacionalna i regionalna razina) države članice prenose podatke koji se odnose na stanovništvo 31. prosinca referentne godine prema Uredbi (EU) br. 1260/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. studenoga 2013. Eurostatovi podaci ugovorno se objavljaju 1. siječnja iduće godine (referentna godina +1). Europska statistika gradova slijedi isto načelo.
- ▶ **Gustoća naseljenosti** jest prosječan broj stanovnika na jednom kvadratnom kilometru (km^2) određenog područja (države, grada ili slično).
- ▶ **Migracijski saldo stanovništva (neto migracija)** jest razlika broja doseljenih i broja odseljenih danog područja u određenom razdoblju.
- ▶ **Prirodni prirast** jest razlika između broja živorođene djece i broja umrlih osoba.
- ▶ **Starost stanovništva** iskazuje se prema navršenim godinama života na referentni datum. Podaci iskazani u dobnim skupinama obuhvaćaju osobe koje su navršile godine života unutar granica intervala.
- ▶ **Stopa nataliteta** jest broj živorođene djece na 1 000 stanovnika.
- ▶ **Stopa mortaliteta** jest broj umrlih na 1 000 stanovnika.
- ▶ **Stopa totalnog fertiliteta** jest prosječan broj živorođene djece koju bi jedna žena rodila u fertilnoj dobi života (15 – 49 godina) pod uvjetom djelovanja istih specifičnih stopa fertiliteta kao i promatrane godine.
- ▶ **Stranac** je osoba koja nema državljanstvo zemlje u kojoj trenutačno boravi, bez obzira na mjesto rođenja. Stranac iz EU-a jest osoba koja živi u prijavljenoj državi, a ima državljanstvo druge države EU-a. Stranac koji nije iz EU-a jest osoba koja živi u prijavljenoj državi s državljanstvom treće države, tj. netko tko nema državljanstvo nijedne države članice EU-a. Osobe bez državljanstva ili osobe s nepoznatim državljanstvom trebale bi biti uključene u podatke za strance koji nisu iz EU-a.
- ▶ **Umrlji** je svaka živorođena osoba kod koje je nastupio trajni prestanak svih vitalnih funkcija.
- ▶ **Živorodenim** djetetom smatra se svako dijete koje pri rođenju diše i pokazuje ostale znakove života kao što su kucanje srca, pulsiranje pupčane vrpce i nedvojbeno kretanje voljnih mišića.
- ▶ **Podaci o očekivanom** životnom vijeku pokazuju vjerojatnu starost koju će doživjeti osobe rođene u promatranoj godini pod pretpostavkom da će u tijeku života tih osoba mortalitet po dobi ostati isti kao u godini rođenja.

2. Uvjeti života

- ▶ **Cijena kuće:** Prosječna prodajna cijena po četvornome metru u tijeku referentne godine po prodanoj kući, neto bez državnih poreza, za kuće dostupne za kupnju u eurima. To uključuje i novoizgradene i stare (postojeće) kuće, kao i kuće u nizu i dvojne kuće. PDV uključen.
- ▶ **Cijena stana:** Prosječna prodajna cijena stana po četvornome metru u tijeku referentne godine, neto bez državnih poreza, za stanove dostupne za kupnju u eurima. Uključuje i novogradnju i stare (postojeće) stanove. PDV uključen.
- ▶ **Korisna površina poda po četvornome metru po osobi** definira se kao „površinski prostor izmјeren unutar vanjskih zidova, izuzevši nenastanjene podrumе i tavanske prostorije te, u višestambenim zgradama, sve zajedničke prostore“. Koncept „prostorije“ definira se kao „prostor u stambenoj jedinici ogrаđen zidovima koji se prostiru od poda do stropa ili potkrovљa, barem do visine od 2 m iznad zemlje, veličine dovoljno velike da stane krevet za odraslu osobу (najmanje 4 m²) i najmanje 2 m visine do glavne površine stropa“.
- ▶ **Kućanstvo** je svaka obiteljska ili druga zajednica osoba koje zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, hrana i ostalo). Kućanstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama (jednočlano kućanstvo).
- ▶ **Kućanstva s djecom u dobi od 0 do 17 godina** (kućanstvo s jednom obitelji ili kućanstvo s dvije ili više obitelji) s jednom ili više odraslih osoba (u dobi od 18 godina ili starijih) i najmanje jednim djetetom (u dobi do 17 godina).
- ▶ **Kućanstvo s jednim umirovljenikom:** Jedna osoba u kućanstvu koja je umirovljena i – u normalnom slučaju – dostigla je dob za odlazak u mirovinu u toj zemlji. Kako se dob za odlazak u mirovinu razlikuje među državama, naglasak je stavljen na činjenicu da te osobe više neće raditi. Ne ubrajaju se osobe koje nikad nisu radile, primjerice zbog invalidnosti, i osobe koje primaju naknadu za nezaposlene.
- ▶ **Privatno kućanstvo s jednim roditeljem** (s djecom u dobi od 0 do 17 godina): Jedno obiteljsko kućanstvo sa samo jednom odrasloм osobом i najmanje jednim djetetom mlađim od 18 godina.
- ▶ **Prosječni broj članova kućanstva** jest omjer broja stanovnika i broja kućanstava na određenom području.

3. Zaposlenost

▶ **Glavne kategorije djelatnosti NKD**

2007.

- A zaposlenost u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu
- B – E zaposlenost u rudarstvu, prerađivačkoj industriji i energetici
- F zaposlenost u gradevinarstvu
- G – I zaposlenost u trgovini na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla; prijevoz i skladištenje; djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
- J zaposlenost u informacijama i komunikacijama
- K zaposlenost u financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja
- L zaposlenost u poslovanju nekretninama
- M – N zaposlenost u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- O – Q zaposlenost u javnoj upravi i obrani, obaveznom socijalnom osiguranju, obrazovanju, djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- R – T zaposlenost u umjetnosti, zabavi i rekreaciji: ostale uslužne djelatnosti; djelatnosti kućanstava kao poslodavaca, djelatnosti kućanstava koja proizvode

različitu robu i pružaju različite usluge za vlastite potrebe, djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela.

▶ **Nezaposlenost (nezaposlene osobe)**

čine osobe u dobi od 15 do 74 godine koje su:

- 1) nezaposlene prema definiciji zapošljavanja
- 2) trenutačno dostupne za rad, tj. bile su dostupne za plaćeni rad ili samozapošljavanje dva tjedna prije kraja referentnog tjedna
- 3) aktivno traže posao, tj. poduzele su konkretnе korake u razdoblju od četiri tjedna koja uključuju referentni tjedan za traženje plaćenog rada ili samozapošljavanja ili koje su kasnije počele raditi, tj. unutar razdoblja od najviše tri mjeseca od kraja referentnog tjedna.

- ▶ **Zaposleni** (broj zaposlenih osoba na području izvještajnoga grada) su osobe koje su u referentnom tjednu obavljale bilo kakav posao za novac ili plaćanje u naturi. To su svi zaposlenici, samozaposlene osobe i članovi obitelji koji pomažu u poslovnom subjektu u vlasništvu člana obitelji (trgovačko društvo, poduzeće, obrt, slobodno zanimanje, poljoprivredno gospodarstvo) ili u drugom obliku obiteljske privrednicačke djelatnosti i osobe koje su radile za naknadu prema ugovoru, za neposredno plaćanje u nov-

cu ili naturi. Anketom o radnoj snazi se, dakle, obuhvaćaju sve osobe koje su u referentnom tjednu radile barem jedan sat, bez obzira na njihov formalni status i način plaćanja za obavljeni rad. Stoga zaposleni u Anketi o radnoj snazi može biti umirovljenik, student ili kućanica.

Zaposleni su i svi zaposlenici ili samo-zaposlene osobe koje su u referentnom tjednu trenutačno bile odsutne s posla, a vratit će se na rad kod istog poslodavca ili na istu aktivnost nakon što prestane razlog za odsutnost.

4. Obrazovanje

- ▶ **Predškolski odgoj i obrazovanje** ostvaruje se u dječjim vrtićima, koji kao javne ustanove obavljaju djelatnost predškolskog odgoja. Predškolskim odgojem u dječjim vrtićima obuhvaćena su djeca od navršenih šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu.
- ▶ **Osnovno obrazovanje** traje osam godina i obvezatno je za svu djecu od šest do 15 godina života, cilj je stjecanje općeg znanja potrebnoga za život ili daljnje školovanje, a ostvaruje se prema jedinstvenome nastavnom planu i programu.
- ▶ **Srednje obrazovanje** traje od jedne do pet godina i nije obvezatno, omogućuje stjecanje znanja i vještina potrebnih za uključivanje na tržište rada ili za nastavak školovanja, a organizirano je kao redovito i posebno obrazovanje.
- ▶ **Student** je osoba upisana na visoka učilišta, a može biti redoviti i izvanredni.

Redoviti studenti studiraju prema programu koji se temelji na punoj nastavnoj satnici (puno radno vrijeme). Izvanredni su studenti oni koji obrazovni program pohađaju uz rad ili drugu aktivnost koja traži posebno prilagođene termine i načine izvođenja studija u skladu s izvedbenim planom nastave.

- ▶ **Studenti u visokom obrazovanju** – podaci se odnose na ISCED razina 5 – 8 od 2014. nadalje. Ako se navode podaci za referentnu 2019. godinu, oni se odnose na akademsku godinu 2018./2019.
- ▶ **Školom** se smatra svaka skupina učenika koja prati nastavu određene vrste i stupnja prema istovrsnom nastavnom planu i programu, bez obzira na to je li ta skupina učenika pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom jedne školske jedinice ili ima zajedničku upravu s drugim školskim jedinicama različite vrste i stupnja obrazovanja. Svaka terito-

rijalno odvojena jedinica (razredni odjeli) iste vrste smatra se također školom, odnosno školskom jedinicom.

- ▶ **Visoko učilište** jest ustanova visoke naobrazbe, ovlaštena za ustroj i izvedbu studija te

znanstvenoga, visokostručnoga ili umjetničkoga rada. Visoka su učilišta sveučilište, fakultet, sveučilišni odjel i umjetnička akademija u njegovu sastavu, veleučilište i visoka škola. Visoka učilišta mogu biti javna i privatna.

5. Zdravlje

- ▶ **COVID-19** jest virusna bolest uzrokovana novim koronavirusom SARS-CoV-2. Među preporučenim mjerama zaštite od koronavirusne bolesti jesu održavanje udaljenosti od drugih ljudi i izbjegavanje bliskog kontakta, ali i mjere samoizolacije.
- ▶ **Podaci o zdravstvenim radnicima** sa zaposlenjem u zdravstvu odnose se na stanje 31.12. 2019. godine, prikazani bez obzira na vrstu radnog odnosa. Podaci se odnose na cijeli zdravstveni sustav, njegov privatni i javni dio, na zdravstvene ustanove i ostale zdravstvene organizacijske jedinice s ugovorom s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ili bez njega.
- ▶ **Stopa incidencije** dobiva se dijeljenjem broja novooboljelih na određenom području tijekom zadanog razdoblja s ukupnim brojem stanovništva na tom području.
- ▶ **Umrli** je svaka živorodena osoba kod koje je nastupio trajni prestanak svih vitalnih funkcija.
- ▶ **Uzrokom smrti** prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije smatraju se bolesti, bolesna stanja ili ozljede koje imaju za posljedicu smrt ili su pridonijele smrti te okolnosti nesretnog slučaja ili nasilja koje je uzrokovalo takve ozljede. Uzroci smrti razvrstavaju se prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti i srodnih zdravstvenih problema, X. revizija iz 1994., koja se u Republici Hrvatskoj primjenjuje od 1. siječnja 1995.
- ▶ **Ukupni bolnički kreveti** jesu svi bolnički kreveti koji se redovito održavaju te su odmah dostupni za njegu primljenih pacijenata; obuhvaćeni su i zauzeti i nenastanjeni kreveti.

6. Bruto domaći proizvod (BDP)

- ▶ **Bruto domaći proizvod (BDP)** vrijednost je svih dovršenih roba i usluga koje su bile proizvedene u jednoj državi (ili gradu) u određenom razdoblju. Bruto domaći proizvod izražen je u novčanim jedinicama, a uključeni su samo proizvodi i usluge koji su dovršeni i spremni za neposrednu potrošnju. BDP isključuje proizvode i usluge koji su namijenjeni za daljnju preradu i proizvodnju proizvoda i usluga (intermedijarna dobra). To se čini s ciljem izbjegavanja dvostrukog obračunavanja istih proizvoda i usluga. Pri izračunavanju bruto domaćeg proizvoda obično se uzima u obzir tržišna vrijednost uključenih elemenata.
- ▶ **BDP po stanovniku prema standardu kupovne moći (SKM)** pokazatelj je kojim se mjeri gospodarska razvijenost regija EU-a kao postotak prosjeka EU-a ($(EU-27 = 100)$). Pokazuje koliko je određena regija više ili manje razvijena od prosječne razvijenosti EU-a, odnosno opću razinu ekonomske razvijenosti pojedine regije. Iskazuje se prema standardu kupovne moći, što je umjetna valutna jedinica koja eliminira razlike u razinama cijena među državama.

7. Robna razmjena s inozemstvom

- ▶ Statistički podaci o robnoj razmjeni Grada Zagreba s inozemstvom dobivaju se iz dvaju različitih izvora: *Intrastatova* obrasca za statistiku robne razmjene među državama članica EU-a i Jedinstvene carinske deklaracije za statistiku robne razmjene s državama nečlanicama EU-a (*Extrastat*).
- ▶ **Izvoz robe** uključuje robu koja napušta statističko područje određene države. U slučaju izvoza robe u državu koja nije članica EU-a obuhvaća robu koja je stavljena u carinski postupak za izvoz ili u carinski postupak za vanjsku proizvodnju. Izvoz robe unutar EU-a iz određene države članice uključuje robu namijenjenu drugoj državi članici za sloboden promet ili stavljenu u postupak vanjske proizvodnje. Podaci se pri izvozu robe iskazuju prema državama namjene.
- ▶ **Uvoz robe** uključuje robu koja ulazi na statističko područje određene države. Uvoz iz država nečlanica EU-a uključuje robu koja je stavljena pod carinski postu-

pak za puštanje u slobodni promet ili je stavljena u carinski postupak unutarnje proizvodnje. Uvoz unutar EU-a u određenoj državi članici uključuje robu koja ulazi u slobodan promet ili je stavljena u postupak unutarnje proizvodnje. U *Extrastatu* se pri uvozu robe podaci iskazuju prema državama podrijetla robe, dok se pri primicima robe u *Intrastatu* iskazuju prema državama otpreme.

- ▶ Iznosi u stranim valutama za Grad Zagreb preračunani su u eure primjenom srednjeg valutnog tečaja Hrvatske narodne banke.

▶ Evropska unija (EU-27) uključuje Austriju, Belgiju, Bugarsku, Cipar, Češku, Dansku, Estoniju, Finsku, Francusku, Grčku, Hrvatsku, Irsku, Italiju, Letoniju, Litvu, Luksemburg, Mađarsku, Maltu, Nizozemsku, Njemačku, Poljsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku, Sloveniju, Španjolsku i Švedsku.

8. Proračun Grada Zagreba

- ▶ **Gradski proračun** temeljni je pravni i finansijski akt kojim se procjenjuju prihodi i primici te utvrđuju rashodi i izdaci.
- ▶ Zbog različitih pristupa prikazivanja pojedinih troškova prema namjeni u ukupnim rashodima proračuna Grada Zagreba i Beča, ti su troškovi grupirani za potrebe usporedbe. Stoga su u troškove općih javnih usluga u Gradu Zagrebu zbrojeni troškovi općih javnih usluga i zaštite okoliša, a u Beču izdaci

lokalnih vlasti i opća uprava, usluge, promocija poslovanja i javne financije. U troškove usluga unapređivanja stanovanja i zajednice te socijalne zaštite u gradu Zagrebu zbrojeni su troškovi usluge unapređivanja stanovanja i zajednice te socijalna zaštita, a u Beču troškovi socijalne pomoći i promicanje stanovanja. Troškovi vezani uz ekonomске poslove u obama gradovima odnose se na javni prijevoz, gradnju i održavanje cesta.

9. Poduzeća

- ▶ Podaci poslovne demografije obuhvaćaju poduzeća registrirana u SPR-u i razvrstana u područja od B do S *Nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007.*, s iznimkom djelatnosti *holding* poduzeća – K 64.2 i područja O.
- ▶ **Aktivna poduzeća** jesu poduzeća koja su u izvještajnoj godini ostvarivala promet i/ili zapošljavala radnike (zaposlene osobe).
- ▶ **Broj aktivnih poduzeća** jest broj pravnih i fizičkih osoba registriranih u *Statističkome poslovnom registru* koje su bile aktivne barem dio izvještajne godine.
- ▶ **Glavna djelatnost** jest djelatnost koja se za poslovne subjekte koji ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu određuje prema najvećem udjelu u ukupnoj dodanoj vrijednosti. Za subjekte koji ne ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu glavna djelatnost određuje se prema najvećem udjelu broja zaposlenih, platnoj listi i isplaćenim bruto plaćama.

Glavne su kategorije djelatnosti NKD 2007.:

- A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
- B Rudarstvo i vodenje
- C Preradivačka industrija
- D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
- F Građevinarstvo
- G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H Prijevoz i skladištenje
- I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
- J Informacije i komunikacije
- K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L Poslovanje nekretninama
- M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
- N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- P Obrazovanje
- Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- R Umjetnost, zabava i rekreacija
- S Ostale uslužne djelatnosti

- T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
- U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela.
- ▶ **Poduzeće** je najmanja kombinacija pravnih jedinica i organizacijska jedinica proizvodnje roba i usluga koja ima određeni stupanj samostalnosti u odlučivanju, posebice u raspodjeli svojih trenutačnih resursa. Poduzeće obavlja jednu ili više djelatnosti na jednoj ili više lokacije. Poduzeće može biti zasebna pravna jedinica. (Izvor: Uredba Komisije (EZ) br. 250/2009 od 11. ožujka 2009. godine u primjeni Uredbe (EZ) br. 295/2008 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu definicija obilježja, tehničkih formata za prijenos podataka, dvostrukih uvjeta izvještavanja za NACE Rev. 1.1 i NACE Rev. 2 i odstupanja koja se dodjeljuju za strukturne poslovne statistike).
- ▶ **Lokalna jedinica** jest poduzeće ili njegov dio (npr. radionica, tvornica, skladište, ured, rudnik ili deponij) smještena na geografski određenu mjestu. Na tom se mjestu ili s njega obavljaju gospodarske djelatnosti koje – osim nekih iznimaka – provodi jedna ili više osoba (čak i ako je samo pola radnog vremena) za jedno poduzeće.
- ▶ **Poduzećem** u statističkom smislu smatramo pravne i fizičke osobe koje samo-
stalno obavljaju gospodarsku djelatnost (obrti i slobodna zanimaњa).
- ▶ **Tržnica** je prodajni objekt, otvoren ili zatvoren, posebno ureden, opremljen i organiziran poslovno-prodajni prostor i/ili zgrada s pratećom infrastrukturom u kojem se prema unaprijed određenim pravilima i uz naplatu prodajnih prostora obavlja izravna prodaja poljoprivrednih proizvoda te djelatnost trgovine na veliko ili na malo.
- ▶ **Buvljak** je tržnica namijenjena trgovini svim i svačim. Na buvljacima se u ponudi može naći polovna roba kao što su automobilski dijelovi, iznošena odjeća i obuća, tehnička roba i ostalo.

10. Turizam

- ▶ **Popunjenoš postelja** dobiva se dijeljenjem ukupnog broja ostvarenih noćenja u promatranom razdoblju s ukupnim brojem postelja i brojem dana u referentnom razdoblju. Podaci su izraženi u postotku.
- ▶ **Smještajni kapaciteti** prikazuju se kao broj soba, apartmana, mjesata za kampiranje i broj ukupnih postelja.
- ▶ **Stalne postelje** jesu postelje koje su redovito raspoložive za iznajmljivanje gostima.
- ▶ **Turist** je svaka osoba koja u mjestu izvan svojeg prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj turista radi odmora ili rekreacije, zdravlja, studija, sporta, religije, obitelji, poslova, javnih misija ili skupova. U turiste se ne uključuju osobe koje u mjestu borave više od 12 mjeseci uzastopno, osobe kojima je osnovni razlog posjeta aktivnost koja se financira iz mjesta posjeta, osobe koje redovito dnevno ili tjedno putuju u mjesto u kojem obavljaju posao ili studiraju, osobe koje ulaze u države ili ih napuštaju kao migranti, pogranični radnici, diplomati, konzularni predstavnici i članovi vojnih snaga pri redovitom poslu ili zadaći, prognanici, nomadi i osobe u tranzitu.
- ▶ **Turističko noćenje** jest registrirana noć osobe (turista) u objektu koji pruža uslugu smještaja.
- ▶ **Turizam** čine aktivnosti osoba koje putuju i borave u mjestima izvan svoje uobičajene sredine, ne dulje od jedne godine, zbog odmora, posla ili drugih osobnih razloga, osim zapošljavanja kod poslovnog subjekta sa sjedištem u mjestu posjeti.

11. Kultura

- ▶ **Muzej i muzejska zbirka** jest neprofitna trajna ustanova u službi društva, otvorena javnosti, koja skuplja, čuva, istražuje i izlaže materijalna svjedočanstva čovjeka i njegove okoline i komunicira o njima radi proučavanja, obrazovanja i užitka.

12. Promet

- ▶ **Javni prijevoz** tvori mreža autobusa, vlakova, tramvaja i ostalih prijevoznih sredstava koji se pokreću u skladu s planiranim rasporedom i kojima se svatko može koristiti. Pružatelj usluga javnog prijevoza može biti ili gradsko tijelo ili poduzeće u privatnom vlasništvu.
- ▶ **Osobni automobili** jesu cestovna motorna vozila, osim mopeda ili motocikla, namijenjena prijevozu putnika i predviđeni za ne više od devet osoba uključujući vozača. Pojam „osobni automobil“ obuhvaća mini automobile (koji ne trebaju dopuštenje za vožnju), taksije i unajmljene osobne automobile, pod uvjetom da imaju manje od deset mjesta. Ova kategorija može uključivati i kombije.
- ▶ **Osobom poginulom u prometnoj nesreći** smatra se svaka osoba smrtno stradala na mjestu nesreće i osoba koja je umrla unutar 30 dana od posljedica nesreće, bez obzira na državljanstvo.
- ▶ **Registracija osobnih automobila** jest ukupan broj registriranih osobnih automobila (koje su registrirale fizičke osobe, a ne poduzeća ili trgovачka društva) na adresama unutar određenoga grada 1. siječnja referentne godine. To je ukupan broj automobila, a ne samo nove registracije.
- ▶ **Registrirani osobni automobili:** Osobni automobil koji je registrirala fizička osoba.
- ▶ **Troškovi vožnje taksijem pet km do centra danju:** prosječna vrijednost nekoliko taksi-službi i naknada procjenjena s pomoću centralne tendencije (npr. prosjeka). Mjera centralne tendencije ili središnja vrijednost jest brojčana vrijednost koja predstavlja skupinu rezultata u slučajevima kada rezultati imaju tendenciju grupiranja oko određene vrijednosti.

13. Okoliš

- ▶ **Europski urbani atlas (*Copernicus Urban Atlas*)** nastao je kao zajednička inicijativa Glavne uprave za regionalnu i urbanu politiku (GU REGIO) i Glavne uprave za obrambenu industriju i svemir (DEFIS) u okviru europskoga programa *Copernicus*, uz potporu Europske svemirske agencije (ESA) i Europske agencije za okoliš (EEA). Europski urbani atlas pruža pouzdane i međusobno usporedive podatke o korištenju zemljišta i pokrovu zemljišta visoke rezolucije za 788 funkcionalnih urbanih područja (FUA) za referentnu 2018. godinu u državama EEA39.
- ▶ **Javna vodoopskrba:** voda dobivena od gospodarskih jedinica koje se bave prikupljanjem, pročišćivanjem i distribucijom vode (isključujući rad sustava za poljoprivredne svrhe i obradu otpadnih voda isključivo radi sprečavanja onečišćenja). Isključene su isporuke vode iz jednoga javnog poduzeća u drugo.
- ▶ **Komunalni otpad** uključuje otpad iz kućanstava, od poslovanja i trgovine, iz malih poduzeća, uredskih zgrada i ustanova (škola, bolnica, vladinih zgrada) te otpad od odabranih komunalnih usluga, primjerice otpad od održavanja parkova i vrtova te otpad službi gradske čistoće (nastao čišćenjem ulica ili tržnica i praznjenjem sadržaja spremnika za smeće), ako se s njim postupa kao s otpadom.
- ▶ **Ukupno korištenje vode** definira se kao voda koja se zapravo koristi u kućanstvu za navodnjavanje ili industrijsku preradu, što isključuje vraćenu vodu. Korištenje vode dio je „ukupne potrošnje vode“, koja obuhvaća vodu koja više nije dostupna za korištenje jer je isparila (evaporirala), bila uključena u proizvodnju i žetvu, konzumirali su je čovjek ili životinje, ispuštena je izravno u more ili je na drugi način uklonjena iz slatkovodnih resursa. Isključuju se gubici vode zbog curenja tijekom transporta vode između točke ili točaka odvajanja i točke ili točaka korištenja.

Uredništvo

Željka Bešlić
Matea Janeković
Marijana Kožul
Nikolina Krndelj
Kristina Mudronja
Snježana Nevistić
Maja Palčić
Marko Petran Baloković
Vesna Polančec
Ivica Pongrac
Ružica Šaravanja
Darko Šiško
Nives Škreblin

Adresa uredništva:

Odjel za statističke i analitičke poslove
Sv. Ćirila i Metoda 5
10000 Zagreb
Telefon: (+385 1) 61 01 950
Elektronička pošta: statistika@zagreb.hr

<https://zagreb.hr/statistika/30>

